

De Vierschaar

“De Vierschaar” te Wachtebeke (foto: 2000)

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter	p. 1
Nieuws van de redactie	p. 2
Nacht van de geschiedenis	p. 3
Overlijdens Wachtebeke	p. 4
Overlijdens Sint-Kruis-Winkel	p. 5
Huwelijksjubilea Wachtebeke	p. 5
Het dessert... ook streekgeschiedenis!	p. 6
Nationale militie te Wachtebeke	p. 7
Jaarlijkse reis	p. 12
Wachtebeekse turfvaarten	p. 13
Hoe speelden wij in onze jeugd jaren?	p. 15
Tragisch afscheid van Alfons Domein De Mey	p. 16
Erfgoeddag	p. 17
Lourdesbedevaart	p. 18
De Wabeekse toale... (deel1)	p. 19
Polygamie (deel 3)	p. 20

Ook in onze Heemkring is de oogst groot. Zo hebben wij ons Museum, dat zowat elke maand verrijkt wordt met enkele attributen die ons door leden worden geschonken. Dit alles ordenen, benoemen, dubbel voorwerpen verwijderen om op te slaan op onze zolder is een niet te onderschatten klus. Daarna wacht ook nog de immense zolder, waar mettertijd wellicht een tweede, meer onderwerpgericht museumpje kan worden ondergebracht. Werk dus te over, zeker nu wij ons museum ietwat in orde willen krijgen met het nakend bezoek van de cultuurvereniging van Sidmar. Dan is er ook nog het omvangrijke gemeentearchief, ondergebracht in de vroegere kapel. Pakken boeken en dossiers, massa's in bruin papier gewikkelde folies, die stuk voor stuk moeten nagevlooid worden om ze te kunnen klasseren bij de onderwerpen waar ze bijhoren. Nadien dan nog het minutieus ordenen en op-computer-zetten in een zoekstelsel, waardoor alles gemakkelijk op te zoeken is voor vorsers en belangstellenden. Een titanenwerk waar echter geen groep medewerkers kan op losgelaten worden en dat tot het zowat exclusief domein van ondervoorzitter-geschiedkundige Guy Hoebeke behoort.

Denken wij dan ook nog even aan het documentatiecentrum, waar al onze uitgaven en deze van alle heemkringen uit de provincie netjes geordend staan. Ook speciale uitgaven over geschied- en heemkundige boeken zijn er te raadplegen evenals heel wat materiaal over genealogie. Elke maand zijn hier trouwens 'n paar nijvere speurders doende om hun documentatie aan te vullen. Deze immense papierberg wordt bijgehouden door onze onvolprezen archivaris Wies Creve die er noodgedwongen maar graag zeeën van tijd aan spendeert.

Ten slotte is er ook nog “Den Dhust”, waar Hilair met veel verve en werkkraft de plak zwaait. Daarnaast moeten ook het secretariaatswerk, het opstellen van onze 4-maandelijks tijdingen, het jaarboek en nog wel enkele andere besloomingen hun beslag krijgen.

De oogst is dus groot, maar dat er arbeiders te weinig zijn zou ik met de hand op het hart niet durven verklaren. Wij beschikken immers over een schare vrijwillige medewerkers die ik hier eens speciaal in de bloemetjes wil zetten.

- Er is vooreerst de kuisploeg onder leiding van Yvonne(ken). Andrea De Vetter, Marguerite Bouvry, Arlette Moens en Rita Veldeman. Gewapend met borstel, dweil en stofdoek duiken zij minstens eens per maand op in “Het Gesticht” om onze lokalen te doen blinken van “properteit”. Het zijn allemaal dames, want “de nieuwe man” hoort immers niet thuis in een op oude gebruiken gestoelde Heemkring. Zij werken ook dapper mee in Den Dhust want

ook daar is heel wat te bestellen en af te wassen.

- Aan de tapkast kunnen wij stevast rekenen op André De Vliegheer en als het er hem spant springt ook Yvonneken De Bruycker, alias mevrouw Carlos Neyt, in de bres. Waar zij ook aanwezig is (en waar is zij niet), is zij er steeds bij als er te helpen valt. Een kranig besje waar velen een voorbeeld kunnen aan nemen.

- Voor computerproblemen kunnen wij dan weer terecht bij Jacques De Smet en zo zijn er nog meer die belangeloos hun kennis, tijd en werkkraft ter beschikking van de Heemkring stellen.

- Ik mag tot slot van rekening ook de bestuursleden niet vergeten die, elk op hun specifiek terrein maar samen één, bouwen aan de groei en de bloei van onze kring.

Hierbij ook nog een woord van dank aan de trouwe bezoekers van ons maandelijks praatcafé DEN DHUST. Hun aanwezigheid en de vaak boeiende verhalen die verteld worden in dit, ongetwijfeld op dit uur en dag best beklante café van Wachtebeke, dragen bij tot de uitstraling van onze Heemkring. Elke maand ook duiken er nieuwe gezichten op die, vol lof over hun unieke ervaring, geregeld onze gelederen komen aanvullen.

2004 kondigt zich in elk geval beloftevol aan. Wij hopen twee nieuwe en zeer gewaardeerde (alsdan gepensioneerde of bruggepensioneerde) bestuursleden te mogen verwelkomen en ook een denderende ledenwerving staat op het programma.

Naast de, bijna traditioneel geworden, reis plant onze Heemkring ook een voordracht over “Tafelen door de eeuwen heen” en de deelname aan de jaarlijkse “Erfgoeddag” waarvan in een navolgend artikel meer details. Reden te over dus om aan de Heemkring en alle leden en toekomstige leden een voorspoedig en vreugdevol nieuw jaar toe te wensen namens alle bestuursleden.

De Kringvoorzitter
Cesar DAVID

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Straks, op 4 april 2004, zal het precies vijf jaar geleden zijn dat we onze huidige (toen: onze nieuwe) lokalen in het oude rusthuis "De Mey" konden innemen. Wij hadden dat te danken aan de welwillendheid van het toenmalig bestuur van het OCMW, dat, in overleg met het gemeentebestuur, direct inzag dat het huisvesten van een vereniging die zich bijna uitsluitend bezighoudt met de plaatselijke geschiedenis, met ons eigen verleden, toch wel van primordiaal belang was. Het huidig bestuur, dat er na de laatste verkiezingen aankwam, is duidelijk dezelfde mening toegedaan. Bij ons eerste lustrum hier, wel een gelegenheid om nogmaals de dank van al onze leden (en dat zijn er meer dan 800) aan al deze begripvolle verantwoordelijken over te maken. (AC)

• Overleg, èn goede verstandhouding, met onze plaatselijke besturen zijn trouwens wel nooit een probleem geweest. Onze gemeentesecretaris is al dikwijls tussengekomen. Dat bleek onlangs nog toen de op handen zijnde 'nieuwe' restauratie van de Vierschaar ter sprake kwam. Reeds lang werd door verscheiden geïnteresseerde personen opgemerkt dat de "Oostenrijkse" grensmaal, uit de tijd van Maria-Theresia (†1780) niet op zijn plaats was, daar in het voorhofje. En inderdaad, in de zestigerjaren was het enthousiasme voor het "eigen schoon" plots zo groot dat men (en dus ook de openbare besturen) nu wel eens wilde tentoonstellen wat men allemaal had. De grensmaal hoort op Overslag thuis. Daarom wilden heel wat mensen hem van de Vierschaar weg. Alternatief? Het voorhofje van het "oude rusthuis", waar de Heemkundige Kring gevestigd is. Met deze "oplossing" loopt men van de klavers naar de biezen. Binnen pakweg tweehonderd jaar zal er toch wel iemand te vinden zijn, die dan denkt dat de grens tussen de Zuidelijke en de Noordelijke Nederlanden ergens aan het Rustoord "De Mey" te vinden was... Daarom zijn wij, van de Heemkundige Kring, uiterst tevreden met de brief die ons Gemeentebestuur kreeg vanwege het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Afdeling ROHM - Monumenten en Landschappen, d.d. 08 januari 2004. Daarin staat, kort samengevat, dat de historische maal mag ondergebracht worden in de lokalen van onze Kring. De nadruk ligt op IN! Daaraan zijn ook nogal wat andere voorwaarden verbonden, maar lastig gaat ook! Wordt vervolgd... (AC)

• Onze gemeentesecretaris, tussen haakjes... fervent lid van de Heemkundige Kring, is nu verhuisd van de Stationsstraat naar de Van Pottelberghestraat. Een station was er al een lange tijd niet meer, en over de benaming van de nieuwe locatie kan ook nog wel een en ander worden gezegd. Links (naargelang vanwaar je komt) staat Van Pottelberge (zonder "h") en rechts, in dezelfde straat, Van Pottelberghe (met "h"). Ja, wij zijn muggenzifters, maar dit kan toch niet! Raf weet het: hij zal het doen aanpassen... met "h", Raf! (AC)

• Volgen nu onze traditionele dankwoorden? Ja! Maar, misschien ietwat raar, vooral gericht naar iemand die misschien nu nog niet kan lezen wat wij hier over hem vertellen.

GEORGE Malko is nu toch iemand die ons niets kan weigeren... In het rusthuis regelt hij alles wat maar enigszins mank loopt... en dus ook bij ons! Een lekkende kraan, een radiator die het niet doet, een slot dat geblokkeerd zit: vraag het aan George! Geen probleem! Hij spreekt daarbij (zijn vrouw en vier kinderen zeker!) vier talen en een beetje "Wabeeks"! (AC)

• Uit de nalatenschap van Prosper Michiels (1912-2003), die een schoonzoon van Jules De Caluwé was, werden ons door de heer en mevrouw Paul Vermaut-Jo De Baecke in de voorbije maand november een paar mooie schilderijen overgemaakt. Zij hangen nu al op in onze "Vlaamse kamer", en dus voor alle leden te bekijken elke eerste zondag van de maand, als wij onze praatherberg openstellen. Jules was een neef en tijdgenoot van de meer bekende Jos De Caluwé, en schilderde in een totaal andere stijl. Hij hield meer van "stillevenen" dan van exuberante bloementuilen. Blijkbaar zat het schilderen toch wel die stam van de De Caluwé's in het bloed. Jules is ook de man geweest die, meer dan één keer, het interieur van onze Catharinakerk heeft opgefleurd met alle "ornamenten" die we nu nog altijd kennen. Als we binnen komen, links in het gewelf het embleem van de Sint-Ambrosiusgilde (1754), rechts dat van de Sint-Sebastiaansgilde (1574). Wij brengen de naam van Jules aan bij zijn schilderijen, zodat ook hij in Wachtebeke zal blijven voortleven. (AC)

• Nogal wat verenigingen kunnen alleen maar overleven als ze nu en dan op bedeltocht gaan. Onze Kring heeft het nog nooit nodig gehad te gaan "schooien". Dat doen we dus ook nu niet. Maar toch. Als we even nadenken valt het ons op dat we eigenlijk niets in huis hebben dat ons niet is geschonken. Tot en met de PC waarop ik dit intik, tot en met de koelkasten waarin wij de drankjes bewaren die we u later serveren. Waarmee ik maar wil zeggen... Als je ooit iets nieuws koopt, niet omdat het oude kapot is, maar gewoon omdat het je beu is, storm dan niet altijd onmiddellijk naar de gemeentelijke werf om van dat oud spul vanaf te zijn. Praat even met ons bestuur, misschien kunnen wij het ofwel nog gebruiken, ofwel nog voor de volgende generaties conserveren! Ons medelid Rik Van de Vliet en zijn charmante Charlotte uit de Brandstraat hadden dat al lang in de gaten. Recent werd onze collectie prachtige sierborden van diverse schuttersgilden, die wij dank zij Gilbert De Bruyne en zijn Sint-Sebastiaansgilde in onze herberg konden ophangen, nog aangevuld met vier unieke borden, die Rik kon bemachtigen bij zijn ongetwijfeld memorabele prestaties in de schutterijen te Gent. Hij heeft er zo nog, schijnt het. Onze dank is, zoals dat heet, onstuimig. Een voorbeeld dat navolging verdient! (AC)

• In dit nummer publiceren wij opnieuw een aantal "Wabeekse" woorden en uitdrukkingen die, voor zover wij kunnen nagaan, nog niet in vorige tijdschriftjes verschenen zijn. Nogal wat leden, zelfs niet-autochtone Wachtebekena-

ren, zijn daarin geïnteresseerd, zo het schijnt. Ik word daarbij door een groot aantal medeleden geholpen. Zij zijn te talrijk om ze allemaal op te noemen, maar toch wil ik hier Michel Vervaet, Antoine Acke en Hilaire Van de Walle nog eens apart vermelden. (AC)

* Zoals altijd werden onze collecties aangevuld door allerlei bijdragen. Dat waren paperassen, boeken, foto's en wat wij noemen "materialen". Wij zijn daarvoor onder andere de Plaatselijke Openbare Bibliotheek van harte dankbaar, en ook onze Zelzaatse heemconfrater Robert De Bock. Nadine Anecaert, Jozef Van de Steene, Roger De Maertelaere (die ontbreekt nooit!), Arthur Seyssens, Lucien Hamerlinck, Valère Bundervoet, Gilbert Cocquyt en Georges Staelens (die met twee prachtige oude "constateurs Plasschaert" onze verzameling verrijkte) nemen ook - of nog eens - plaats op de lijst van schenkers. Het hemdje is nader dan de rok: onze onvermoeibare barman Hilair Van Rompu kwam voor de pinnen met oude foto's van de Langelede, en onze eigen zoon Piet vond het nota bene aangewezen om met vier stoelen de zitcapaciteit van ons praatcafé uit te breiden! Aan al deze mensen, in naam van al onze leden, in naam van het

hele bestuur: van harte dank! En ook aan de plaatselijke reuzin Steefe Speeke wordt nog aandacht besteed. We zijn het aan haar verplicht een woord van speciale waardering uit te spreken voor Rita L'Ecluse, die de oude dame voorzag van een splinternieuw schort, waarin verschillende meters stof kropen! (AC)

• Nog een extraatje... Op 7 december 2003 kwam ons medelid Raf Callebaut, samen met zijn schoonbroer, een van de "Criel's", in onze herberg op bezoek. Hij bracht ook wat mee, maar had daarbij nog een vraag, èn een verhaal, een niet alledaags verhaal. Zijn vraag: bestaat de "kerkwegel" in de Molenhoek nog altijd, en is die nog open voor "doorgaand verkeer"? Wie antwoordt hierop? Zijn verhaal: hijzelf, geboren in 1937, staat bij het bevolkingsregister van het gemeentebestuur ingeschreven als Theofiel... op het trouwboekje van zijn ouders echter als Raphael, Theophiel, Florentinus! Toen de champetter hem, na de tweede wereldoorlog, wilde laten opnemen in het militiebepand van Wachtebeke, liet moeder weten dat daar ter plekke géén Theofiel te vinden was! Zij kende alleen maar Raf. Let wel: wij leefden ook dan al in "den modernen tijd"! (AC)

NACHT VAN DE GESCHIEDENIS

De plaatselijke afdeling van het Davidsfonds Wachtebeke - Sint-Kruis-Winkel
in samenwerking met de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke"
organiseert een voordracht

"Tafelen door de eeuwen heen"

Spreker is Jean Luc De Meulemeester
Diensthooft Cultuur aan de stad Oudenburg
en lesgever aan de Hotel- en Toerismeschool "Spermalie" in Brugge

De tafel is een ontmoetingsplaats: om samen te zitten babbelen, te knutselen, te drinken, huiswerk te maken, maar vooral om samen te eten. Het tafelen heeft een lange ontwikkeling en geschiedenis. Niemand twijfelt eraan dat ook de oudste mens at, wel op een totaal andere manier dan wij. Op welke manier mensen doorheen de geschiedenis aten, wordt in die voordracht uiteengezet. Wat was er eerst: vork, mes of lepel? Hoe at men? Wat gebeurde er allemaal aan tafel? At men altijd met een servet? Hoe dekte men de tafel in de Middeleeuwen en in de achttiende eeuw? Waren er wel borden? Lagen er wel tafellakens of waren het tafelkleden? Wanneer ontstond de tafeletiquette? Gebeurde er nog meer aan tafel? Aan de hand van een reeks diapositieven wordt een overzicht van de geschiedenis van het tafelen door de eeuwen heen gegeven. Schilderijen en prenten leren ons namelijk veel hoe mensen in vroegere tijden tafelden. Hierbij wordt meteen aandacht besteed aan de vormevolutie van het bestek en aan ander tafelgerei. Kortom een boeiend cultuurhistorisch overzicht van het "Tafelen door de eeuwen heen".

Onze leden zijn zeker geïnteresseerd en worden van harte uitgenodigd.

DINSDAG 23 MAART 2004 OM 20 UUR IN HET CULTUURCENTRUM

Leden: 4,00 euro - Niet-leden: 6,00 euro

Wim Jules BUYSSE Ongehuwd	Sint-Elooi­polder, 7	° Gent † Gent	07/01/1983 07/09/2003
Hilda Mathildis CASSIER Wed. Leo Bosschem	Meersstraat, 31	° Assenede † Wachtebeke	05/06/1916 10/09/2003
Maurice VANDESTEE­NE Echtg. Suzanna Audenaerde	Godshuisstraat, 13	° Moerbeke Waas † Wachtebeke	30/12/1923 16/09/2003
Virginia VAN RYSSEGHEM Wed. Louis De Kezel	Godshuisstraat, 13	° Gent † Gent	03/11/1913 17/09/2003
Marcellus Mauritius KERCKVOORDE Wedn. Celina D'havé	Meersstraat, 31	° Gent † Wachtebeke	06/08/1923 19/09/2003
Félix DEMOL Ongehuwd	Zwaluwlaan, 62a	° Halle † Gent	05/12/1926 23/09/2003
Sigfride Henri VANDERBRUGGE Echtg. Maria Braeckevelt	Meersstraat, 31	° Ledeberg † Gent	13/08/1915 27/09/2003
Irma Leonia DE SMET Wed. Gustaaf Auman	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Gent	18/02/1925 06/10/2003
Maria IWTCHENKO Wed. Omer De Sutter	Bloemenweg, 19	° USSR † Gent	30/03/1923 23/10/2003
Anna Maria MAES Wed. Omer Cornelis	Godshuisstraat, 13	° Lokeren † Gent	30/03/1941 05/11/2003
Oscar GILLIS Echtg. Bernarda Lievens	Overslag, 24	° Assenede † Gent	14/10/1952 07/11/2003
Roger Jaak L'ECLUSE	Overslag, 45	° Wachtebeke † Wachtebeke	23/10/1926 08/11/2003
Inge Nadine VAN ASSEL Ongehuwd	Kleistraat, 22	° Gent † Zelzate	24/11/1980 14/11/2003
Rachel BRUGGEMAN Wed. Leon Van Overloop	Godshuisstraat, 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	06/02/1915 15/11/2003
Gerardus Emmanuel BUYSSE Echtg. Rachel Roets	Peene, 20	° Wachtebeke † Wachtebeke	15/03/1923 16/11/2003
Elodie Rosalie DE GREVE Echtg. Maurice Kesbeke	Godshuisstraat, 13	° IJz­en­dijke (NL) † Wachtebeke	15/03/1918 18/11/2003
Anna Maria DE MEESTER Wed. Albert Querter	Meersstraat, 31	° Ertvelde † Gent	23/07/1920 01/12/2003
Firmin Petrus EECKMAN Echtg. Jacqueline Slock	Langelede, 69	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	11/12/1924 03/12/2003
Christiana Maria DE MUYNCK Echtg. René De Koeyer	Nachtegaalstraat, 25	° Assenede † Gent	23/02/1949 08/12/2003
Palmira GOOSSENS Ongehuwd	Godshuisstraat, 13	° Koewacht (NL) † Wachtebeke	31/01/1919 23/12/2003
Frans Jozef VERBESSELT Ongehuwd	Zwaluwlaan 62a	° Londerzeel † Wachtebeke	22/03/1944 29/12/2003
André THIENPONT Echtg. Yolanda Van Der Cruysen	Meersstraat, 31	° Lochristi † Gent	15/09/1925 09/01/2004
Justina Ludovica BAUWENS Kloosterlinge	Dorp, 25	° Temse † Wachtebeke	14/02/1914 13/01/2004

O VERLIJDENS ST.-KRUIS-WINKEL (08/2003 - 01/01/2004)¹

Maurice QUERTER	Rapenburgstraat, 6	° St-Kruis-Winkel	03/06/1929
Echtg. Anny Chalmet		† Gent	09/11/2003
Jacqueline VAN HECKE	Hullebusstraat, 3	° Waarschoot	01/01/1937
Echtg. Marcel Claessens		† St.-Kruis-Winkel	14/11/2003

Eddy Van Acker

¹ Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

H UWELIJKSJUBILEA TE WACHTEBEKE¹

Datum	Naam	Geboorteplaats & -datum	Adres	Huwelijksplaats & -datum
16/01/2004	Van De Voorde Arthur & De Vreese Maria	Ursel, 01/08/1930 Lovendegem, 25/01/1931	Krokussenlaan, 3	Lovendegem 16/01/1954
06/03/2004	Voncke Emiel & Van Poucke Marcella	Wachtebeke, 27/04/1930 Moerbeke W., 14/06/1932	Kalve, 41	Moerbeke Waas 06/03/1954
15/06/2004	De Bruyne René & Cattoir Judith	Wachtebeke, 03/02/1928 Boekhoute, 03/09/1927	Schoolstraat, 16	Boekhoute 15/06/1954
24/07/2004	Van de Velde René & Plasschaert Avila	Wachtebeke, 31/12/1930 Zelzate, 20/09/1931	IJsvogelstraat, 10	St.-Kruis-Winkel 24/07/1954
17/11/2004	Michiels Willy & Van Megroot Agnes	Wachtebeke, 21/03/1929 Wachtebeke, 22/03/1931	St.-Franciesdijk, 27	Wachtebeke 17/11/1954

¹ Wegens de wet op de privacy kunnen we maar een beperkte lijst afdrucken.

Eddy Van Acker.

Gebroeders Naudtslaan

Aan de rechtse straatkant, rechtover het boswachtershuis, stond dit gebouw. Daar woonde vroeger Arthur Van der Eedt, de vader van Aline, mevrouw Gerard Colman-Van der Eedt.

Later is het een tijd dancing "Summertime" geweest, en nog later een taverne met achterliggende zaal, achtereenvolgens uitgebaat door Omer Tacq en zijn zoon, ons medelid Lucien. Ook door Sidmaar opgekocht en in 2003 uit het landschap verdwenen...

(AC)

(Foto: André Van Hoorebeke)

HET DESSERT... OOK STREEKGESCHIEDENIS!

MIDDELEEUWS BAKKER AAN HET WERK

*Het “dessert”
vanaf de vroegste tijden,
via de Middeleeuwen
tot op heden!*

Wat ‘zoet’ is heeft de mens steeds aangetrokken. Onze voorouders, de oude Belgen, genoten van berk- en esdoornsap met of zonder wilde honing (nectar). Van mede, een alcoholische honingdrank waren ze ook niet vies!

De zuiderse landen genoten van agar-agar (tropisch zee-wier) voor gelei, jam, saus en room; ook van palmboom-, ananas- en later suikerrietsap.

De oude Grieken kenden de ‘plakous’, een banketgebak gemaakt van bloem, kaas en honing; ook olieballen met honing en sesam. Ze hadden ook de ‘polte’, een mengsel van geroosterde tarwe, haver, bloem en honing.

Ook de Romeinen wisten ‘desserten’ te waarderen en brachten ons de ‘tripatina’, een crème op basis van melk, honing en losgeklopte eieren. Het is opvallend: vóór dat het suikerriet ingevoerd werd, was honing het enige zoetmiddel!

In de Middeleeuwen liepen reeds rondventende banketbakkers door de straten van onze steden, terdege de snoeplust van onze huisvrouwen en ambachtslieden kennende, en luidkeels schreeuwende: ‘Warme koeken! Hete wafels! Lekkerre vlaai!’ Een andere propageerde zijn ‘oublies’ (dunne opgerolde wafeltjes) of ‘rissoles’ (warme ronde gebakjes of flensjes met zoet vulsel - jam). ‘Pas uit de oven! Profiteer ervan!’.

Het was ook de tijd van de raathoning (de beste kwaliteit, waarbij echter de raat zowel voor de imker als voor de bijen verloren ging). Ook van olieballen en krakelingen (een koekje in de vorm van een acht (8) van gistdeeg of zandtaartdeeg, goed gebakken en ruim bestrooid met suiker) voor bij de thee.

We mogen echter niet vergeten dat in de loop der tijden de oorspronkelijke betekenis van woorden veranderde! Gebruiken wij nu het woord ‘dessert’, komende van het Frans, in de betekenis van nagerecht (en dit sedert 1635), dan verstond men in de Middeleeuwen met de term ‘dessert’

het gehele schouwspel van eten, drinken en vermakelijkheden voor gasten en gastheren, vooral van prinselijken bloede of van hogere rangen tijdens een groot galadiner.

In de 14e en de 15e eeuw was het ‘dessert’ de derde gang van een maaltijd, waarbij naast zoete bereidingen, ook gebraden pauwen, zwanen en fazanten te pas kwamen. Zelfs eieren, groenten en schelpdieren hoorden erbij! De term werd nog gebruikt gedurende de Renaissance (2e helft van de 15e eeuw tot 1e helft van de 16e eeuw), en zelfs tot in de 17e eeuw.

Vanaf de 19e eeuw horen we terug nieuwe namen van zoetigheden, zoals de:

1. ‘allumettes’, d.i. een lang en dun gebak van bladerdeeg;
2. de ‘galette bretonne’, het nog steeds gewaardeerde Bretoense koekje;
3. de ‘madeleines’, de nog steeds gekende kleine cakes;
4. de ‘Savarin’ (komt oorspronkelijk van Brillat-Savarin, de grote Franse gastronom, 1755-1826). De Savarin is een taart van gistdeeg in de vorm van een kroon, besprenkeld met rum of kirsch en nog dikwijls gegarneerd met crème;
5. de Engelse ‘plum-cake’: een echte cake van luchtige deeg met losgeklopte eieren, gekonfijt fruit en droge rozijnen, gedrenkt in rum.

Vanwaar nu al die Franse benamingen? Dit komt door de overheersing van het Frans als cultuurtaal vanaf de 17e eeuw, naast het Latijn voor de wetenschappelijke werken.

Voor ons tenslotte is het dessert een of ander zoet (na)gerecht aan het einde van een maaltijd, in ons België te verkrijgen in een veelvoud van variaties, kleuren, geuren en smaken. En nu... snoepen maar!

Bronnen: De Grote Nederlandse Larousse - Le Petit Larousse Illustré - Het Centraal Infobureau voor Suikers te Brussel.

Guy Trangez.

NATIONALE MILITIE TE WACHTEBEKE (1819-1893)

DEEL VII - 1856-1860

Kanton en identificatienummer van de gemeenten die in deze reeks voorkomen

Arrond.	Militiekanton	Ident. nr.	Ident. nr.	Ident.nr.	Samenstellende gemeenten
Eeklo	Assenede	57 in 1817	50 in 1825	15 in 1870	Assenede Boekhoute Ertvelde Kluizen Zelzate
Eeklo	Kaprijke	58 in 1817	51 in 1825	16 in 1870	Bassevelde Kaprijke Lembeke (vanaf 1870) Oosteeklo (vanaf 1825) Sint-Jan-in-Eremo Sint-Margriete (1817-25 en vanaf 1870) Waterland-Oudeman Watervliet
Gent	Lochristi	12 in 1817	11 in 1825	10 in 1870	Destelbergen (tot 1870) Desteldonk (tot 1870) Heusden (tot 1870) Lochristi Mendonk (tot 1864 en vanaf 1913) Moerbeke (vanaf 1913) Sint-Kruis-Winkel (vanaf 1913) Wachtebeke (vanaf 1913) Zaffelare (tot 1864 en vanaf 1870) Zeveneken (na 1864)
Gent	Zeveneken/Wachtebeke (ingelijfd bij Lochristi 09/12/1913)	13 in 1817	12 in 1825	11 in 1870	Mendonk (vanaf 1864) Moerbeke Sint-Kruis-Winkel Wachtebeke Zaffelare (van 1864 tot 1870) Zeveneken (tot 1864)
Sint-Niklaas	Eksaarde/Sinaai (verdeeld tussen de kantons Lokeren en Sint-Niklaas op 09/12/1913)	42 in 1825	44 in 1834		Belsele (tot 1913) Daknam (tot 1913) Eksaarde (tot 1913) Sinaai (tot 1913)
Sint-Niklaas	Lokeren	44 in 1817	39 in 1825	43 in 1834	Lokeren

We zagen reeds dat wie bij een loting een laag nummer trok, zijn legerdienst moest vervullen. De opmerking in Deel III, dat er militiekantons waren met een veel hoger bevolkingscijfer waar men er zich kon inloten tot een hoog nummer, vervalt. Uit de bevolkingsaantallen per kanton, in de periode 1819-1893 waarover het in deze reeks gaat, blijkt dat de verschillen in bevolkingsaantal per kanton niet zo groot waren.

* De toename van het bevolkingsaantal is te wijten aan de bijvoeging van Sint-Margriete en Lembeke vanaf 1870.

** De afname van het bevolkingsaantal is hier te wijten aan de afsplitsing van de gemeenten Destelbergen, Desteldonk en Heusden in 1870.

*** In de telling van 1866 waren de gemeenten Mendonk en Zaffelare bijgevoegd en was daarentegen Zeveneken afgesplitst.

De militiekantons Zeveneken/Wachtebeke en Eksaarde/Sinaai waren de kleinste van de zes.

Militiekanton	(1820)	1830	1846	1856	1866	1876	1880	1890
Assenede	12.736	13.688	14.976	14.298	14.855	16.639	17.008	17.380
Eksaarde/Sinaai	-	11.403	12.133	12.433	13.020	13.229	13.721	13.947
Kaprijke	10.585	12.204	12.902	12.125	12.204	16.373*	16.728*	17.044*
Lochristi	11.948	12.775	13.731	13.771	12.435	8.842**	9.044**	9.427**
Lokeren	14.550	16.069	16.479	17.091	17.226	17.400	17.770	19.667
Zeveneken/Wachtebeke	11.023	11.561	12.303	12.666	14.723***	12.763	12.958	13.375

Familienaam : Voornaam

1856 Congé définitif

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving
Audenaert	Leon	Wachtebeke	24.03.1836	Jean François	Marie Thérèse de Clercq	regt Grenadiers	ja
de Blicke	Emmanuel	Wachtebeke	15.09.1836	Joseph	Amélie de Caluwe	2e regt Jagers te voet	ja
Debuyscher	Marcel	Wachtebeke	29.02.1836	Leon	Amelberge Gilles	2e regt Jagers te voet	ja
de Jonghe	Augustin	Wachtebeke	06.09.1836	Bernard	Marie Thérèse Lippens	1e regt Art.	ja
	<i>Was kanonnier 2e klasse.</i>						
de Wilde	Dominique	Wachtebeke	29.02.1836	Jean François	Marie Thérèse de Jaegher	2e regt Jagers te voet	ja
Gillis	Pierre François	Wachtebeke	29.08.1836	Jacob	Françoise Van Poucke	8e Liniereg	ja
	<i>Op 8 mei 1868 werd hij plaatsvervanger voor Auguste Ergo van Zelzate. Hij nam ook deel aan de veldtocht in 1870 tijdens de Frans-Duitse oorlog.</i>						
Vanhaesdonck	François	Wachtebeke	24.07.1836	Bernard	Jeanne Marie Ongenae	2e regt Jagers te voet	ja
	<i>Werd ontslagen uit het leger wegens verlies van zijn rechter ringvinger tijdens zijn militaire dienst.</i>						
Wuytincq	Pierre Bernard	Wachtebeke	27.11.1836	Ange	Sophie Christiaens	2e regt Jagers te voet	ja
	<i>Was plaatsvervanger voor Charles Louis Heirman van Wachtebeke eveneens van de lichte 1856.</i>						

Familienaam

Vader: naam & beroep

Moeder

Lot

Eenheid

1856 Certificaat

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot	Eenheid
Audenaerde	Leo	Wachtebeke	24.03.1836		Joannes Franciscus	Maria Theresia De Clercq	41	vrijgesteld
	<i>maar nummervervisselaar met zijn broer Josephus en ingelijfd in het regt Grenadiers.</i>							
Celie	Emmanuel	Moerbeke	15.08.1836		Petrus Franciscus	Coleta Vande Calseyde	34	vrijgesteld
Corthals	Joannes-Baptiste	Kluizen	30.12.1835		Petrus Franciscus	Antonia Danneels	41	2e regt Jagers te voet
	<i>Woonde te Wachtebeke.</i>							
De Bruyne	Engelbertus	Moerbeke	19.05.1836		Joannes	Coleta Tollens	54	vrijgesteld
De Pauw	Bernardus	Wachtebeke	25.05.1836		Joannes Baptiste	Joanna-Francisca Clauwaert	55	vrijgesteld
Deprez	Carolus-Ludovicus	Moerbeke	18.04.1836		Petrus	Joanna-Theresia D'herdt	43	vrijgesteld
	<i>Woonde te Wachtebeke.</i>							
Kekebyl	Sebastianus	Wachtebeke	11.10.1836		Emmanuel	Antonia Fasseel	32	vrijgesteld

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot	Eenheid
Leroux	Bernardus	Wachtebeke	21.06.1836		Josephus Antonius	Maria-Theresia Verschraegen	42	vrijgesteld
Naudts	Leopoldus	Winkel	23.01.1836		Livinus	Carolina Vanhecke	14	vrijgesteld
Raës	Bernard	Wachtebeke	23.08.1836		Pieter Jacob	Livine Van Moorem	59	vrijgesteld
Van Bastelaere	Eduardus Bernardus	Terneuzen	15.02.1836		Sepherinus	Joanna-Livina Van Acker	25	2e regt Jagers te voet
<i>Woonde te Wachtebeke.</i>								
Willems	Jan Baptiste	Wachtebeke	06.05.1836		Jacob	Petronella Theresia Leroux	35	vrijgesteld
Wuytink	Petrus-Bernardus	Wachtebeke	27.11.1836		Angelus	Sophia Christiaens	53	vrijgesteld
<i>maar in 1856 aangenomen als nummervwisselaar van Carolus Ludovicus Heirman. Met attest toelating tot huwelijk. Is dezelfde als onder Congé définitif.</i>								
1857 Certificaat								
Brabander	Petrus	Wachtebeke	04.03.1837		Josephus	Rosalia Hillaert	29	vrijgesteld
Creve	Pieter	Wachtebeke	31.03.1837		Donatus	Coleta Meyvaert	26	vrijgesteld
De Caluwe	Carolus Ludovicus	Wachtebeke	04.10.1835	landbouwer	Petrus Joannes	Sophia Delaruelle	39	3e Linieregt
<i>Nam deel aan de loting van 1855 toen hij 20 jaar was. Belandde om ons onbekende reden in de lichting van 1857.</i>								
De Rycke	Honoré	Bassevelde	23.05.1837		Joannes	Theresia Victoria Van Vlaenderen	49	vrijgesteld
De Windt	Augustus	Zelzate	11.04.1836		Josephus	Coleta Keirsbulck	13	12e Linieregt
<i>Nam deel aan de loting van 1856.</i>								
Floin	Joannes Franciscus	Moerbeke	04.09.1837		Carolus	Sophia Vermeirdt	42	vrijgesteld
Migom	Desiderius Bernardus	Wachtebeke	22.09.1837		Antonius	Isabella Bauwens	55	vrijgesteld
Nauts	Henricus	Wachtebeke	30.01.1837		Josephus	Catharina Staelens	33	vrijgesteld
<i>maar werd plaatsvervanger voor een milicien van Beveren bij het 12e Linieregt.</i>								
Vandervreeken	Petrus-Augustinus	Belsele	24.06.1837		Ludovicus	Isabella Lucia Pern	17	12e Linieregt
<i>Met attest voor huwelijk voor Pierre Auguste Vanderveken. Men nam het blijikbaar in die tijd niet altijd even nauw met het schrijven van de namen.</i>								
Velleman	Felix	Wachtebeke	22.07.1837		Petrus	Coleta Vervaet	41	vrijgesteld
Verplancke	Dominicus	Wachtebeke	25.10.1837		Amandus	Maria Joanna Coppens	16	vrijgesteld
<i>door plaatsvervanger: Zie onder Congé définitif.</i>								
Verschraegen	Ludovicus	Wachtebeke	23.08.1837		Petrus Franciscus	Joanna Theresia Hesters	36	vrijgesteld
Welvaert	Theodorus Josephus	Gent	28.06.1837		Livinus Joannes	Alaïda Van Coppenolle	1161	vrijgesteld
Familienaam Voornaam Geboorteplaats -datum Vader Moeder Eenheid Persoonsbeschrijving								
1857 Congé définitif								
Bracke	Jean Baptiste	Wachtebeke	13.04.1837		Rosalie Van Gyseghem	3e regt Lansiers	ja	ja
Bruggeman	Amand	Wachtebeke	10.06.1837		Marie Willems	3e Linieregt	ja	ja
<i>Plaatsvervanger voor Dominique Verplancke hierboven.</i>								
Everaert	Louis	Boortmeerbeek	11.03.1837		Marie Thérèse Rosendael	3e Linieregt	ja	ja
<i>Everaert behoorde wel degelijk tot het militiekanton Wachtebeke.</i>								
Hillaert	Séraphin	Wachtebeke	11.03.1837		Jeanne-Marie Mechelinck	2e regt Jagers te voet	ja	ja

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving
Van Bambost	François	Wachtebeke	20.04.1837	Pierre	Sophie De Letter	4e regt Art.	ja
Vanden Brande	Jean Baptiste	Wachtebeke	19.02.1837	Séraphin	Amélie Françoise Desmet	2e regt Jagers te voet	ja
Van Montagu	Leonard	Wachtebeke	06.01.1837	Désiré	Justine Joseph Van den Driessche	regt Genie	ja
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving
1858 Congé définitif							
Clauwaert	Augustin	Wachtebeke	06.05.1838	Liévin	Dorothea Uyttendaele	5e Linieregt	ja
De Buysscher	Pierre François	Wachtebeke	22.06.1838	Leon	Amelberge Gillis	2e regt Jagers te voet	ja
De Graeve	Dominique	Wachtebeke	02.03.1838	Joseph	Reine Coppens	2e regt Jagers te voet	ja
De Gronckel	Charles Louis	Wachtebeke	11.09.1838	Jacques	Sophie Van Grimberghe	4e regt Art.	ja
	<i>Was kanonnier 2e klas.</i>						
Marquenie	Jean-François	Wachtebeke	19.04.1838	Bernard	Sophie Veillaerts	2e regt Jagers te voet	ja
Roeland	Marcelin	Wachtebeke	22.01.1838	Pierre	Rosalie Everaert	5e Linieregt	ja
Tollens	Jean	Wachtebeke	04.05.1838	Pierre	Marie Corneille Persyn	6e Linieregt	ja
Van Breuseghem	Jean	Wachtebeke	28.01.1838	François	Amélie de Letter	5e Linieregt	ja
Van de Voorde	Sylvester	Wachtebeke	13.06.1838	Jean	Marie Thérèse de Block	6e Linieregt	ja
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot
1858 Certificaat							Eenheid
Blyweert	Josephus	Wachtebeke	04.07.1838		Joannes Franciscus	Seraphina Constantina De Meester	38 vrijgesteld
Bracke	Jacobus Franciscus	Wachtebeke	10.12.1838		Josephus	Francisca Delahayne	25 vrijgesteld
De Mulder	Judocus	Wachtebeke	31.01.1838		Joannes Baptiste	Maria Francisca Herman	46 vrijgesteld
Delsaert	Leo	Wachtebeke	09.07.1838		Joannes Franciscus	Maria Theresia De Caluwe	56 vrijgesteld
Hillaert	Seraphinus	Wachtebeke	11.03.1837		Jacobus	Joanna Marie Mechelincx	23 2e regt Jagers te voet
Kwikkelberghe	Petrus Franciscus	Wachtebeke	13.10.1838		-	Dominica Kwikkelberghe	15 vrijgesteld
Marquenie	Joannes Franciscus	Wachtebeke	19.04.1838		Bernardus	Sophia Veillaerts	24 2e regt Jagers te voet
Roeland	Marcellus	Wachtebeke	22.01.1838		Petrus	Rosalia Everaert	34 5e Linieregt
Van Bambost	Franciscus	Wachtebeke	20.08.1837		Petrus	Sophia De Letter	24 4e regt Art.
Vandenbroecke	Petrus Franciscus	Wachtebeke	20.12.1838		Bernardus	Coleta Francisca De Vos	40 vrijgesteld
Vander Gracht	Petrus	Wachtebeke	25.08.1838		Joannes Franciscus	Anna Catharina L'oncele	42 vrijgesteld
Van Loo	Felix	Wachtebeke	21.02.1838		Petrus	Joanna Catharina Vandeveld	44 vrijgesteld

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam	Moeder	Lot	Eenheid
Verplancke	Petrus	Wachtebeke	05.10.1838		Augustinus	Joanna Catharina Resseghem	21	vrijgesteld als enig kind
Vervæet	Eduard	Moerbeke	30.01.1838		Karel Lodewijk	Rosalia Goossens	36	vrijgesteld
<i>Met huwelijkskontraat met Rosalie Ducarmon voor notaris Santens te Wachtebeke verleden op 11.01.1865.</i>								
1859 Certificaat								
Audenaert	Augustinus Bernardus	Wachtebeke	09.03.1839		Petrus Joannes	Clara Vandevelde	24	6e Linieregt
Clauwaert	Livinus	Wachtebeke	26.09.1839		Leopoldus	Maria Anna Vandenbrande	43	vrijgesteld
De Block	Livinus	Wachtebeke	24.12.1839		Petrus	Coleta Goeyens	46	vrijgesteld
De Caluwe	Leopoldus	Wachtebeke	13.04.1839		Joannes Franciscus	Dominica Michiels	29	vrijgesteld
Duhoux	Petrus	Wachtebeke	15.07.1839		Joannes	Isabella Livina Caes	39	vrijgesteld
Hillaert	Bruno	Wachtebeke	19.01.1839		Jacobus	Joanna Mechelinck	27	vrijgesteld
Swartelé	Karel Lodewijk	Wachtebeke	24.04.1839	arbeider	Jan Francies	Rosalia Vanhaesendonck	28	vrijgesteld
Swartelé	Leo	Wachtebeke	06.09.1839		Petrus Joannes	Maria Anna Van Bastelaere	45	vrijgesteld
Van Damme	Carolus Ludovicus	Kalken	18.10.1839		Petrus	Antonia De Veirman	15	vrijgesteld wegens schurft
Vandevorde	Silvester	Wachtebeke	13.06.1838		Joannes	Maria Theresia De Block	13	6e Linieregt
Van Pottelberghe	Petrus	Wachtebeke	01.02.1839		Augustinus	Theresia Coppens	37	vrijgesteld
Familienaam								
1859 Congé définitif								
Audenaert	Augustin Bernard	Wachtebeke	09.03.1839		Claire Vande Velde	6e Linieregt	ja	
Carnoy	Jacques	Wachtebeke	20.07.1839	-	Bernardine Carnoy	4e Linieregt	ja	
<i>Plaatsvervanger van Firmin Isidore Flandroy van de gemeente Virganal Lamme (?) van Brabant.</i>								
L'ecluse	Marcellin	Wachtebeke	11.12.1839	Brunon	Caroline de Bruyne	4e regt Art.	ja	
Noët	Séraphin	Wachtebeke	19.03.1839	Liévin	Liévine De Gronckel	regt Gidsen	ja	
Steyaert	Henri	Eeklo	01.08.1839	Henri	Jeanne Thérèse De Beir	12e Linieregt	ja	
Van de Walle	Désiré	Wachtebeke	02.03.1839	Jean	Bernarde Hesters	9e Linieregt	ja	
Van Doosselaere	Seraphin Joseph	Wachtebeke	26.03.1839	Jean	Régine Coppens	5e Linieregt	ja	
<i>Plaatsvervanger voor Theodore Naudt van Wachtebeke.</i>								
Vanhauwe	Joseph	Wachtebeke	15.06.1839	Bernard	Sophie Verschraege	2e regt Art.	ja	
Wytynck	Jean	Wachtebeke	20.02.1839	Jacques Bernard	Cornélie Morrée	regt Grenadiers	ja	
<i>Plaatsvervanger voor François Aimé Lixon van de gemeente Gilly, Henegouwen.</i>								
1860 Congé définitif								
de Letter	Jean Baptiste	Zelzate	08.02.1840	Felix	Jeanne Thérèse De Nocker	regt Karabiniers	ja	
d'Hert	Auguste	Wachtebeke	06.07.1840	Pierre	Marie Thérèse Hemelsoet	9e Linieregt	ja	
Du Carmon	Augustin	Wachtebeke	02.03.1840	Jean Baptiste	Rosalie De Caluwé	5e Linieregt	ja	
Hillaert	Jean Baptiste	Wachtebeke	15.11.1840	Pierre	Rosalic Van Loo	12e Linieregt	ja	

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving	
Michiels	Pierre	Wachtebeke	1838	Brunon	Antoinette Hillart	Depot	ja	
Vander Eedt	Edouard	Wachtebeke	20.11.1840	Bernard	Nathalie Ongenaë	Depot 2e Divisie	ja	
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot	Eenheid
1860	Certificaat							
Acke	Dominicus	Zelzate	13.04.1840		Ivo	Nathalia Vandewalle	22	5e Linieregt
Bracke	Leo	Wachtebeke	20.10.1840		Josephus	Francisca Delahayne	31	vrijgesteld
Clauwaert	Augustinus	Wachtebeke	06.05.1838		Livinus	Dorothea Uyttendaële	28	5e Linieregt
Hillaert	Augustinus	Wachtebeke	01.05.1840		Ivo	Maria Theresia De Decker	40	vrijgesteld
Vandervael	Franciscus Clovis	Lochristi	30.04.1840		Seraphinus	Sophia Bracke	780	vrijgesteld
		<i>wegens lichaamsgebreken. Woonde te Gent.</i>						
Van Rumst	Desiderius	Eksaarde	01.06.1840		Petrus Livinus	Antonia Rooms	50	vrijgesteld
Verhame	Helidore	Zaffelare	18.01.1840		Ferdinand	Rosalia Dewaele	28	vrijgesteld
		<i>Woonde te Oost-Eeklo.</i>						

G. Hoebeke

**Onze jaarlijkse reis
brengt ons thans naar ESSEN
in de Kempen (prov. Antwerpen)**

OP ZATERDAG 19 JUNI 2004

PROGRAMMA ALL IN!

- Vertrek aan de "Dhust" om 8.30 u. Aankomst te Essen rond 10.00 u.
- Ontvangst met koffie en koek in de "Molenhoeve" van 10 tot 10.45 u.
- Voormiddag: Bezoek aan het "Molenmuseum" van 10.45 tot 12.15 u.
- Middagmaal in restaurant "De Kiekenhoeve" van 12.30 tot 14.30 u.
(alles inbegrepen: aperitief, soep van de dag, hoeveschotel met frietjes, 1 consumptie, dessert en koffie).
- Namiddag: Bezoek aan Karrenmuseum met rondleiding van 14.30 tot 16.00 u.
- Afsluiting: Rustig verpozen in café-restaurant "De Linden" van 16.15 tot 17.30 u.
Eén consumptie inbegrepen.
- Wij verwachten omstreeks 20.30 u. terug te zijn in Wachtebeke.

Dit alles voor de prijs van 43.00 euro voor de leden en 45.00 euro voor niet-leden. Inschrijven kan gebeuren door storting op onze rekening "Heemkundige Kring Oud Wachtebeke" KBC 448-2594321-57 met vermelding: Essen + aantal personen. Laatste inschrijvingen op maandag 07 juni 2004! Enkel uw betaling geldt als inschrijving.

Wij rekenen op grote interesse !

Een paar maanden terug bereikte ons een brief van dhr. Leenhouts uit Leiden met daarin een paar zeer concrete vragen¹. Dhr. Leenhouts was op bezoek geweest te Wachtebeke, waar hij de 'met fraaie platanen omzoomde Langelede' had verkend. Hij was duidelijk geïnteresseerd in de middeleeuwse ontginningsgeschiedenis van onze streek, bleek daar reeds een en ander van af te weten en was op zoek naar vroegere turfvaarten. Zich baserend op gekende literatuur² was hij in de veronderstelling dat onze Langelede hetzelfde is als de Lennots Lede. Maar hij vroeg of dit kon bevestigd worden. Hij was ook op zoektocht geweest naar de Schoter Lede, maar had deze niet gevonden. Vandaar zijn tweede vraag: bestaat deze Schoter Lede nog?

Ja, die leden! Volgens dr. Maurits Gysseling is 'een lede een geleide dat gegraven is, of een gekanaliseerde waterloop'. Anderen gaan nog verder en stellen 'lede' synoniem met 'turfvaart'. De 'dikke van Dale' spreekt enkel over waterloop en legt geen verband met moeren of turfvaarten. Toch was dit laatste zeker het geval voor de hierboven genoemde drie leden.

Laat ons beginnen met Lennots Lede, vermoedelijk de oudste van de drie. Zoals de naam het zegt, werd deze blijkbaar aangelegd door Lennot van Gent, begin dertiende eeuw, toen de ontginning van Wachtebeke nog in haar kinderschoenen stond. Dhr. Leenhouts bleek vrij veel af te weten van deze Lennot. Volgens hem was deze, behalve inner van belastingen (tollenaar), in 1198 schepen van Gent, was hij in 1208 magister, amman en later (1215, 1218) opnieuw schepen. Hij zou ook baljuw geweest zijn (1212) en voorzitter van het leenhof van Aalst (1213). In 1225 was hij reeds overleden. Hij liet minstens een zoon na, genaamd Walter. Voor ons verder verhaal is het interessant in het kort de ons bekende gegevens samen te vatten betreffende Lennot en zijn zoon, althans voor zover deze betrekking hebben op de ontginningsgeschiedenis van Wachtebeke in die periode.

- 1201: Lennot wordt beleend met 50 bunder wastine en 16 bunder moer (respectievelijk ca. 65 en 21 ha), in de onmiddellijke omgeving van het enkele jaren vroeger gestichte ontginningscentrum van Sint-Pieters. Hij richt daar het huis Ascotte op, waarvan het latere toponiem Schote is afgeleid. Aangenomen wordt dat genoemd ontginningscentrum (Sint-Pieters dus) te lokaliseren is west van de huidige Meersstraat, net over de Overledebrug. Het bestaat nog steeds onder de naam 'Overledegoed'. Het is dus te situeren onder Wachtebeke (centrum).

- 1225: de abt van Sint-Pieters en Walter, zoon van Lennot, bekomen samen 90 bunder (120 ha) wastine (droge, weinig vruchtbare grond, dus geen moer). Genoemde 90 bunder zouden naast of in de onmiddellijke nabijheid van het hof van Sint-Pieters gelegen hebben. Hoe het gemeenschappelijk beheer van deze grond plaats vond is niet beschreven, maar latere gegevens wijzen erop dat deze wastine tussen de twee begiftigden verdeeld werd. Deze gronden moeten, gezien deze in de buurt lagen van de curtis van Sint-Pieters, eveneens rond Wachtebeke dorp gelokaliseerd worden.

- 1228: eerste schenking van gronden aan de Cisterciënse-

rinnenabdij van Marquette bij Rijsel: 11 bunder (ca. 15 ha) moer. Uit een oorkonde van 1233 blijkt dat deze eveneens te Wachtebeke te situeren zijn.

- 1233: Walter is uit armoede verplicht de bekomen gronden uit 1201, samen met het huis Ascotte, te verkopen aan de abdij van Marquette. Deze vormt dit huis om tot een ontginningscentrum.

Tot daar deze samenvatting. Alle vernoemde geschonken gronden zijn te situeren in de nabijheid van het dorp Wachtebeke. Ter herinnering: in de Middeleeuwen - en ook nog daarna - werden Wachtebeke, Kalve, Walderdonk, ... beschouwd als aparte gehuchten; een stuk grond vermeld onder Wachtebeke dient men dus niet in de buurt van Kalve te zoeken. Men mag dit niet uit het oog verliezen, want ons verder verhaal steunt daar grotendeels op. Concreet: de eerste door Marquette bekomen gronden lagen in de buurt van Wachtebeke dorp, niet bij Kalve. Er zijn redenen om aan te nemen dat het de gronden betrof gelegen tussen het huidige dorp en de Moervaart, westwaarts de Meersstraat, tot aan de Langelede. In 1662 waren deze reeds vercijsd door genoemde abdij, wat blijkt uit het landboek daterend van dat jaar.

Het eerste wat we dhr. Leenhouts konden meedelen was dat, wat Lennots Lede en Schote Lede betreft, beide niet meer bestaan. Wat meer is, er is momenteel geen enkele kaart bekend waarop deze staan aangegeven, want, en dit was ons tweede antwoord: ze zijn ook te onderscheiden van de Langelede. De naam 'Lennots Lede' doet inderdaad vermoeden dat deze gegraven is door Lennot van Gent. Wat betreft het ontstaan van de Schote Lede weten we niets. Het is ook niet uitgesloten dat het om hetzelfde kanaaltje gaat. Feit is dat de naam 'Lennots lede' na de aankoop van Schote door de Marquette abdij niet is verdwenen. Dit blijkt uit een verkoopakte uit 1356, waarbij 5 bunder (ca. 6,5 ha) moer verkocht werd aan Lievin van der Hole, gelegen bij de Lennots lede onder Wachtebeke, en nog uit een akte daterend uit 1367/1368, waarbij sprake is van 100 last turf die opgestapeld werd bij Lennots lede³. Diezelfde jaren echter, dus 1356 en 1367/1368 wordt er in diverse verkoopakten eveneens gesproken over de Schoter lede die onder Wachtebeke te vinden is. Beide benamingen worden dus tezelfdertijd gebruikt. En, zoals hoger gezegd, betekent de vermelding van Wachtebeke dat we deze leden moeten zoeken in de nabijheid van het centrum van de gemeente, niet te Kalve. Ze moeten dus in elkaars nabijheid gelegen hebben, zo het niet om hetzelfde kanaaltje ging. Dit zou dan twee namen gehad hebben, wat niet uit te sluiten is want in de veertiende eeuw was dit voor de Langelede ook het geval⁵. De locatie van deze leden, 'bij het goed Schote'⁶, werpt meteen weer het probleem op van de ligging van het ontginningscentrum (curtis) Schote. Het nog aanwezige toponiem 'Schoteveldstraat' slaat wel degelijk op Kalve, oudere verdwenen toponiemen eveneens. Dit lijkt erop te wijzen dat Schote tot Kalve behoorde. Anderzijds, uit het verhaal van Lennot en zijn zoon Walter, zouden we kunnen afleiden dat Schote dichterbij de curtis van Sint-Pieters

dient gezocht. Zoals wij reeds eerder schreven is het niet onmogelijk dat Schote dient te vereenzelvigd te worden met het vroegere kasteel Stoppelaere of Spreeuwenburgh, waarvan de funderingen nog (deels) in de grond zitten. Dit bevond zich tegen de Meersstraat, zuidwaarts van het Dorp, ongeveer op de plaats van de vroegere Rijksmiddelbare School⁷. Of dit vroegere ontginningscentrum werkelijk aan de basis ligt van kasteel Stoppelaere kan alleen duidelijk worden door wetenschappelijk uitgevoerde opgravingen. In elk geval past deze ligging perfect in het plaatje gegeven door de beschrijving van de percelen aan Lennot geschonken.

Wat nu de Langelede aangaat. Gottschalk is inderdaad geneigd de Schoter Lede en Lennots Lede te identificeren met de Langelede en de Axelse vaart, maar we zijn zo vrij er een andere mening op na te houden, althans wat de Langelede betreft die niet mag vereenzelvigd worden met één van beide andere leden en wel om de volgende redenen. Ten eerste is deze turfvaart te lokaliseren in het gebied Walderdonk, niet in Wachtebeke (middeleeuwse benamingen, zie hoger). Diverse teksten tonen dit aan⁸. Dit is dus in tegenstelling met de locatie van de gronden van Lennot zoals hoger aangetoond. Onder 'Walderdonk' dient men immers ook het gebied ten noorden van de 'grooten herwegh van Brugge naer Andtwerpen' te beschouwen, ter hoogte van de huidige straat met die naam. Ten tweede lag de Langelede grotendeels op Marquette grond. En - ten derde - er is nog meer. In 1362 loopt Marquette een boete op omdat ze bij de Walderdonk een heerstraat doorgraven had ten gevolge van het aanleggen van een turfvaart. Dit gaat duidelijk over de Langelede, want zoveel turfvaarten die de heerweg op de Walderdonk doorsneden zullen er wel niet geweest zijn. Wanneer deze lede echter precies gegraven werd en door wie is in de archieven (nog) niet teruggevonden, maar uit het voorgaande kunnen we besluiten dat de Langelede in de veertiende eeuw gegraven is door de abdij van Marquette en duidelijk te onderscheiden is van de

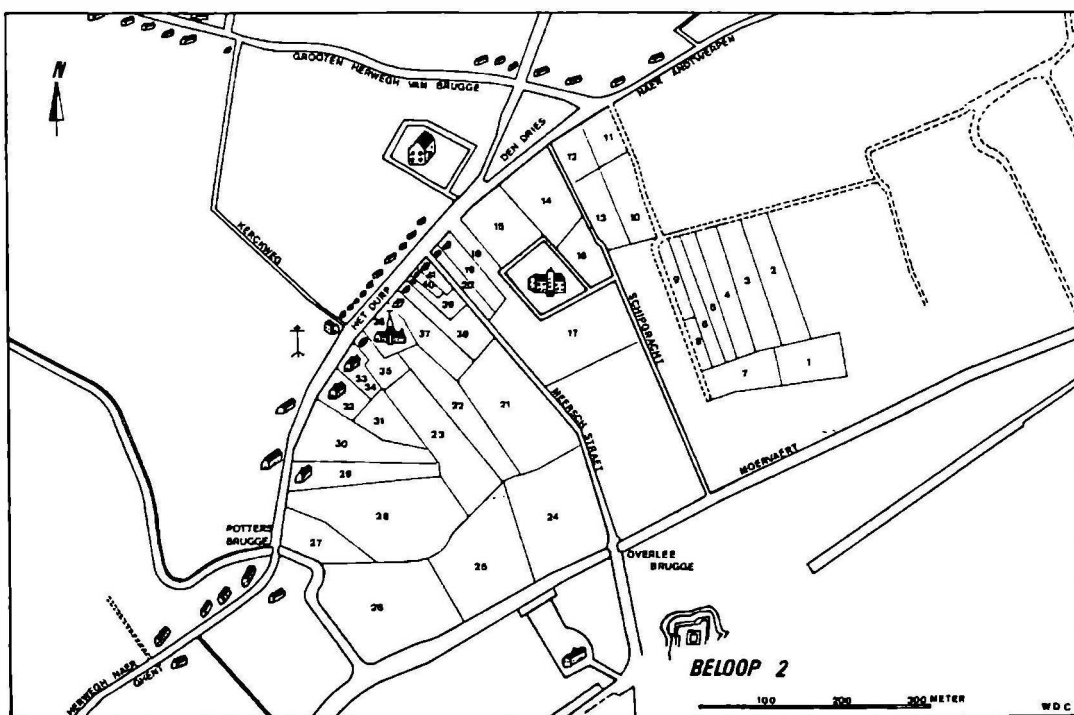
Schote en/of Lennots lede. Tot bewijs van het tegenovergestelde!

Houden we ons vast aan de mening dat 'kasteel Stoppelaere' opgebouwd is op de plaats van het vroegere ontginningscentrum Schote, dan is misschien toch een lokalisatie van de Schote Lede en/of Lennots Lede mogelijk. Daartoe nemen we de kaart van beloop 2 horende bij het landboek uit 1662. Het Stoppelaere-kasteel vinden we terug op perceel 17. Zoals uit de tekening blijkt is het omgeven met een walgracht, verbonden met de Schipgracht die op zijn beurt in verbinding staat met de Moervaart. Het is mogelijk dat deze Schipgracht de vroegere Lennots en / of Schote Lede is. Het stemt in elk geval overeen met de beschrijving in diverse koop- of schenkingsakten die deze leden situeren bij curtis Schote.

Ondanks alles blijven er, zoals uit het voorgaande blijkt, toch nog grote onzekerheden over. Hopelijk vinden we ooit eens een historicus die de kennis, de tijd en de interesse heeft om de archieven van de abdij van Marquette uit te spitten. Misschien zijn daar verdere gegevens en kaartmateriaal te ontdekken. Indien deze documenten nog bestaan moeten ze te vinden zijn in de Archives Départementales du Nord te Rijsel.

Luc. De Maesschalck

- 1 De brief was oorspronkelijk aan de burgemeester gericht, die hem liet overmaken aan de heemkundige kring ter beantwoording.
- 2 Bedoeld wordt het boek van dr. M.K. Elisabeth GOTTSCHALK: De Vier Ambachten en het Land van Saafinge in de Middeleeuwen, Gorcum, Assen, 1984, p. 280, voetnoot 38.
- 3 Dr. M. GYSSELING: 'Oude toponiemen in de Vier Ambachten', in: "Over den Vier Ambachten", Deurinck bv, Kloosterzande, 1993, p. 171
- 4 GOTTSCHALK, op. cit., p. 280 en 291.
- 5 DE MAESSCHALCK L., Over moeren, turfvaarten en rebelse Gentenaars. Wachtebeke in de Middeleeuwen, Jaarboek HK 'Oud Wachtebeke', 1999, p. 73.
- 6 GOTTSCHALK, op. cit. p. 279.
- 7 DE MAESSCHALCK L., op. cit., p. 32.
- 8 Zo werd de grafelijke 'tol van Walderdonk' geheven op het vervoer via de Langelede, op de plaats waar deze de heerweg sneed. GOTTSCHALK, op. cit., p. 367.

Wachtebeke dorp en kasteel Stoppelaere, anno 1662 (kaart Werner De Coninck)

HOE SPEELDEN WIJ IN ONZE JEUGDJAREN?

[Oms medelid Raf Callebaut - elders in dit blad verschijnt nog wel iets merkwaardigs over hem - heeft zich weerom (hij deed het vroeger ook al) de moeite getroost iets neer te pennen over de belangrijke bezigheden waarmee wij in onze kinderjaren de tijd vol maakten van de "speeltijden" die ons dan gegund waren. Er weze bij verteld, dat heel wat van die spelen ook dikwijls buiten de school verder gezet werden. Niet te verklaren daarbij waren de ongeschreven wetten, die bepaalden wanneer precies in het jaar, in welk seizoen, dit of dat spel moest gespeeld worden! Het zou interessant zijn, van onze vrouwelijke leeftijdsgenoten te vernemen of de afwisseling van tijdverdrijf (kaatsen, bikkelen...) eveneens aan dergelijke wetmatigheden moest beantwoorden. Laten we nu maar de volledige tekst van Raf volgen. (AC)]

KNIKKEREN

Heel lang geleden werd er reeds geknikkerd. Weliswaar niet met de knikkers zoals wij die nu kennen. Met pitten van vruchten, noten, ronde kiezelstenen, gebakken kleiballetjes en zelfs balletjes van porselein. Zowel jongens als meisjes amuseerden zich met het knikkerspel. Bij ons noemden wij de knikkers ook wel "moarbels" of "molvers".

Hierna het reglement van enkele knikkerspelen.

Het kringspel

Teken een kring van 30 cm. doormeter met krijt op de harde grond of trek een cirkel van dezelfde diameter in de aarde. Iedere speler legt in de kring een inzet van 4 à 5 knikkers. Trek de lijn van een grote cirkel van 2,5 meter doorsnee concentrisch aan de kleine kring.

Vanaf de lijn van de grote cirkel knikker je rechtopstaand met een knikker naar de knikkers in de kleine kring. Vooroverbuigen of met een voet in de grote kring komen mag niet. Doe je het toch, dan is je beurt voorbij. Als je een "molver" van de kleine kring kunt buitenschieten en deze bolt niet buiten de grote cirkel, dan heb je deze knikker gewonnen. Bolt deze knikker toch buiten de grote cirkel, dan wordt hij teruggelegd en is je beurt voorbij. Blijft de knikker toch tussen de lijnen, dan mag je voortdoen. De knikker waarmee je geschoten hebt, wordt na elk schot terug opgepakt. Je beurt is eveneens voorbij als je geen knikker uit de kleine kring hebt geknikkerd. Het spel is afgelopen als alle knikkers uit de kleine kring zijn geschoten.

Het slangenspel

Dit spel wordt wel gespeeld in aardegrond. Dit was indertijd geen probleem op de speelkoer van Walderdonk.

Met onze schoenen of botten trokken wij een slangenvorm in de grond. Een tekening zou de vorm kunnen verduidelijken: men kon b.v. vertrekken van een rechte of gebogen aanloop, dan maakte men een kleine lus, waardoor uiteraard een kruispunt ontstond, men walste verder door naar een grotere lus (tweede kruispunt, zéér gewichtig!), en zo rolde men via de uitgang buiten. Alle mogelijke fantasieën mochten en konden; maar over het algemeen had de hele "slang" een lengte van ongeveer 4 meter, de breedte van de sleuf

waarin men speelde bedroeg zo'n 10 tot 15 centimeter.

Aanvang bij het vertrekpunt met 1 knikker. Ieder zet om beurt in. De kunst bestaat erin binnen de grenzen van de slang te blijven en zo vlug mogelijk naar het einde van de slang te knikkeren en terug te keren. Een beurt overslaan is niet toegelaten en terugkeren als men nog niet aan de uitgang is geweest, ook niet. De tegenstrever uit de slang knikkeren is het opzet, dan moet deze opnieuw starten bij het begin. Wie eerst terug aan het startpunt komt, nadat hij wel te verstaan eerst na de uitgang aan de terugkeer begon, is de winnaar. De inzet van het spel wordt vooraf overeengekomen, d.w.z. het aantal knikkers dat moet betaald worden. De slang wordt regelmatig met de voet schoongeveegd en platgeveegd. Wel te verstaan mag men de slang tijdens het spel niet met zijn knikker verlaten of "buitenbollen".

"Putje stekken"

Terug een spel om op een aarden bodem te spelen. Maak een putje van ongeveer 10 cm. doormeter, en met een diepte van zo'n 6 centimeter. Trek een startlijn op 2 meter van het kuiltje.

Iedere speler speelt 3 knikkers naar het putje met de bedoeling de knikkers erin te bollen. Wie de meeste knikkers in het kuiltje heeft geschoten, mag proberen de andere "molvers" die buiten zijn blijven liggen, ook in te schieten. Dat inschieten gebeurt vanaf de schietlijn, dus van op 2 meter (de schietlijn). Mist de eerste schutter, dan is het de beurt aan de tweede speler, enzovoort.

Eerst wordt de gemiste knikker opgeraapt. Dus: telkens proberen vanaf de schietlijn de voor de put liggende knikkers in het putje te schieten. Winnaar is de schutter die de laatste knikker in het kuiltje knikkert. Hij mag de hele pot in bezit nemen. Knikkers die uit het putje vliegen, worden terug in het spel gebracht vanaf de schietlijn.

Nog enkele wetenswaardigheden

De huidige knikkers, die nog altijd verkrijgbaar zijn, zijn gemaakt van glas. Wij noemden ze "meulekens" omdat in de knikker een soort kleurrijke schroefvorm ingegoten zit. [Hieruit blijkt weerom de creatieve geest van onze jeugd!... (AC)] Met de "moarbel" uit een safarkensfles hebben wij ook nog geknikkerd. Dat waren heel stevige. Gingen niet vlug kapot (breekbaar glas).

Het slangenspel werd niet alleen in Wachtebeke gespeeld, ook in andere plaatsen, b.v. in Beveren, kende men het spel. Iemand die "fukst" houdt de knikker onder zijn duimnagel en daardoor kan men niet zoveel kracht zetten of "schieten". Dus best alles goed aanleren. De meeste spelen worden zittend gespeeld of "op zijnen uk zittend" (hurkend!). Indertijd moeten wij er nogal uitgezien hebben: handen en knieën vuil en zwart door het spelen in de aarde. Meesters en moeders zullen wel veel last met ons gehad hebben. [Maar: zo "leutig" als toen wordt het nu niet meer! (AC)]. Ik wens jullie allen veel amusement met ons aloude gemeenschapsspel: KNIKKEREN.

Raf Callebaut.

TRAGISCH AFSCHEID VAN ALFONS DOMIEN DE MEY

Zondag, 10 November 1918

Tot zalige en roemrijke Gedachtenis
van
ALFONS DOMIEN DE MEY
zoon van JAN DE MEY en MARIA VERVAET,
SOLDAAT IIIJ HET 22^e LINIE-REGIMENT,
geboren te Wachtebeke, den 23 Februari 1890,
gesneuveld te Zarren, den 2 October 1918,

Dankzij ons medelid Alfons De Mey en zijn echtgenote, kwamen wij in het bezit van een paar documenten, die toch wel zwaar te denken geven over de tragiek die oorlogen kunnen teweeg brengen; maar heel bijzonder hier in Wachtebeke, bij de ouders, broer, zussen en naaste familie van de oom van ons medelid, naar welke nonkel hij trouwens genoemd is.

Laten wij de feiten op een rijtje zetten. Op 10 november 1918 (daags vóór de lang verwachte wapenstilstand, het einde van de Grote Oorlog!) schrijven beide zusters van Alfons, Louise en Leonie, een brief naar hun broer, die al jaren "achter de IJzer" zit... De enveloppe is gericht aan: *Mr Alfons De Mey - Z 202 - 6e Cie - Armée Belge*. Te oordelen naar de zeer onduidelijke postafstempeling te Wachtebeke, moet hij daar op 13 november 1918 vertrokken zijn. Een paar dagen vertraging moet in toestanden van algemene verwarring wel niet verwonderen. Weinig mensen van hier beseffen dat, bij de wapenstilstand van 11 november, onze Belgische troepen wel aan de westkant van het kanaal Gent-Terneuzen stonden, maar dat de Duitsers hier nog altijd in Wachtebeke aanwezig waren!... Op de keerzijde van de enveloppe vermeldden de zusters hun tegenadres: *Afzender: Jan De Mey - Landbouwer - Wachtebeke (Kalve) - Oost-Vlaanderen*.

Wij laten nu de integrale tekst van de brief van de zussen De Mey volgen. Hierin verbeteren wij geen letter, de tekst staat hier zoals hij er toen, 85 jaar geleden, ook al was.

Lieve Broeder,

Welk groot geluk is ons vandaag gegeven, over eene uur, hebben wij hooren zeggen dat de grenzen vrij, en den draad weg was, van die gelegenheid maak ik dan ook gebruik, en ben seffens naar Holland gekomen bij onzen goeden vriend Alfons, en heb dan uwe brieven ontvangen en u portret, waarover wij zeer tevreden zijn, gij ziet er zeer goed en gezond uit, en binne eenige dagen hopen wij U alzo t' huis te mogen ontvangen, als ik weder 't huis kom ga ik seffens U bed opmaken en alles gereed doen, tegen als gij komt, ik heb een kot schoone vette konijnen zitten om te slachten tegen als gij komt met uwe kameraden, heb nog een weinig geduld binne 2 à 3 dagen zijn wij van onze vijanden verlost, en wachten wij op uwe komst, wij verwelkomen U allen van verre.

Beste Broeder, gij zijt voorzeker ook nieuwsgierig om van ons wat te weten, welnu ik kan U geheel gerust stellen, wij zijn allen goed en gezond, vader stelt het zeer goed alsook gansch de familie, verder in de buurt is er veel nieuws te veel om te schrijven, als gij naar huis komt zullen wij alles vertellen, indien het mogelijk is komt, naar huis of laat het weten waar wij bij U kunnen komen, verders met de boerderij is het ook nog goed als wij nog kunnen behouden wat wij nu nog hebben is het zeer wel, wij hebben nog een schoon paard, 2 koeien, 1 vaarzerund, een jonge trekos en 5 verkens, wij zijn nog van de grootste boeren van Kalve, want op Kalve en Peene zijn maar 5 paarden meer en zeer weinig koeien, de Duitschers nemen hier alles weg, wij moeten alles vluchten en wegsteken maar nu zal het toch maar eenige dagen meer duren wij zullen ons beste doen.

Ons huis en hof is ook al veel veranderd en schooner gemaakt, wij boeren hier toch zoo gemakkelijk met dat land achter ons hof, 4 groote akkers, en dan eenen meersch over de vaart en die 2 groote akkers van vroeger ook over de vaart, zoo zijn wij gemakkelijk om ons werk te doen, en als wij iemand noodig hebben kom 't Jef Serraes ons helpen. Theophiel Van Acker is ook nog bij ons, wij zijn tevreden met malkander, over 8 dagen zijn de jonge mannen van 18 tot 35 jaar opgeëischt, broeder Theophiel was natuurlijk daar ook bij, maar hij heeft eenige dagen een weinig ziek geweest, dat was hier in ieder huis, hij heeft een bewijs gekregen van den docteur en alzo is hij mogen t' huis blijven, en is zeer gelukkig bij die andere jongens die weg zijn, mochte de oorlog alzo voor ons voorbij gaan, en gij, goed, en gezond naar huis komen, ach, wij kunnen de goede God, niet genoeg danken, dat hij ons alzo bewaard heeft. Wij hebben veel ongerust geweest over U, wij hadden in langen tijd niets meer van U gehoord, maar gisteren is hier nog eenen brief gekomen van Camiel waarin hij schrijft dat gij ook nog zeer goed zijt, ik ga hier niet lang meer blijven zitten, want moeder wacht met ongeduld naar mijne weder komst.

Nu, Alfons, heb nog een weinig geduld, de schoone dagen komen aan, dat wij malkander zullen wederzien en lief en leed vertellen al wat wij op dien langen tijd ontmoet hebben, blijft kloek en gezond en vele complimenten van al de vrienden.

den en kennissen en familie. De beste groeten en eenen handdruk van vader en moeder, broeder, en uwe zusters.

Louise - Leonie.

Moeder kan niet meer slapen, als zij hoort dat gij weldra hier zijt.

Alfons Domien De Mey heeft deze lange, hartelijke, bezorgde brief nooit gelezen... Die kwam wèl op zijn bestemming aan. Op de achterkant van de enveloppe, naast een onleesbare rechthoekige stempel, die eindigt op aar, schreef iemand met potlood: *blessé . ev. dist... (?) 2-10-18*. Een goeie maand vóór de brief geschreven werd, op 2 oktober 1918, was Alfons gesneuveld te Zarren, tussen Diksmuide en Kortemark, iets ten noorden van het bos van Houthulst. Was de compagnie van Alfons reeds op weg naar huis, met het laatste geallieerde offensief? Men zou het alleen al kunnen besluiten uit het zinnetje uit de tekst op zijn gedachtenisprentje, dat wij hierbij volledig reproduceren: "Wanneer de krijgsklaroen alreeds triomf mocht schallen...". En de brief kwam terug bij de afzenders: hij droeg de poststempel: *Postes Militaires Belgique - 19 XI 18 - België Legerposterij*. Bitter einde van dit verhaal.

Wies Creve.

Hij was bereid voor zijn vaderland te sterven... Hij is uit dit leven gescheiden, niet alleen aan de jongelingen, maar aan gansch het volk de gedachtenis zijner dood, tot een voorbeeld van kloekmoedigheid achterlatende.

MACH. VIII, 21. VI, 31.

Zag Luik weleer verbaasd, ons dappre legerscharen
Den stormloop wederstaan van een miljoen barbaren ;
Ook menig vlaamsche stad, gedrenkt met 's vijands bloed,
Verkondigt wijd en zijd der Belgen heldenmoed.
Het kleine België hialp 't groote Duitschland dwingen,
Mag nu tot op den Rijn zijn zegeliedren zingen. —
ALFONS heeft vijftig maand van glorievollen strijd,
Zijn leven en zijn kracht aan 't Vaderland gewijd.

Eilaas! wat rampen baart de krijg! Om hen die snevens
Wat smart op aard! wijl om 't verloren zieleleven
Van kindren ongeteld, én Hemel weent én Kerk.
ALFONS, in zijn geloof en door zijn deugden sterk,
« Hij vreesde, dezen niet die 't lichaam slechts doen sterven,
Maar die de ziel meteen doen 't eeuwig leven derven.
Ook vond de Heer in hem een schuldloos offerand,
Als hij zijn bloed vergoot voor 't heil van 't Vaderland.

Wanneer de krijgsklaroen alreeds triomf mocht schallen,
Is hij op 't eereveld van Vlaanderen gevallen ;
Al werd hij wreed verminkt, gansch 't lichaam ééne wond,
Geen kreet van wraak, geen jammerklacht ontging zijn mond
In de armen van een priester vroom, een vader teeder
Gaf hij zijn schoone ziel aan haren Schepper weder ;
En 't is de dienaar Gods die ons getuigen dierf :
Dat FONS voor 't Vaderland den dood der Heiligen stierf.

O Vriend! hoe fier droegt gij, benevens 't kruis der helden
Dat België's edle vorst op uwe borst liet spelden,
Het zinnebeeld der liefde Gods, het Heilig Hert,
Dat u tot veilig schuil op 't kruis geopend werd.
In Jesus' zalig rijk, draagt gij de kroon der glorie,
De olijftak van de Vree, den palm van de Victorie!
Uit 't hemelsch Vaderland zie nu op 't aardsche neer,
En roep uw duurbren toe : Welan! en weent niet meer.
Allerheiligste Hert van Jesus, bescherm België. (300 d. afl.)

Druk. DE ROOVER, Wachtebeke

ZONDAG 18 APRIL 2004 ERFGOEDDAG

'T ZIT IN DE FAMILIE

Het zit inderdaad in de familie, het molenaarsberoep bij de familie DAVID. Zo vinden wij in de stamboom de naam van DAVID Joannes, mulder, overleden op 71-jarige leeftijd te Zaffelare. Zijn kleinzoon Augustinus DAVID kocht in 1844 de houten windmolen nabij het Rechtstro van Livinus De Temmerman en in 1862 de omliggende cijnsgrond van de Kinderen De Mey. Door de bouw van de gemeenteschool kreeg de houten molen niet genoeg windvang meer en werd hij in 1869 afgebroken en vervangen door een stenen windmolen iets verderop. Augustinus' kleinzoon, Petrus-Victor DAVID, die op 17-jarige leeftijd in de nacht van 31.12.1899 tot 01.01.1900 de eeuwwisseling doorbracht malend in de molen, liet de molen afbreken in 1926. Zijn vader Eduard David had in 1880 een "mechanische maalderij met stoomtuig" gebouwd nabij het molenhuis in het Rechtstro en met de resten van de windmolen werd de maalderij vergroot tot haar huidige dimensie. Cesar DAVID nam, bij zijn huwelijk in 1960, de maalderij over van vader Victor. Gedwongen door de sterk gewijzigde economische omstandigheden in de kanaalzone werd de maalderij stopgezet in 1969. De maalderij werd omgebouwd tot privé museum-, feest- en tentoonstellingsruimte en in de belendende gebouwen vond zoon Alain ruimte te over voor zijn wijnhandel. "t Zit in de familie". Blijkbaar, want in de familiestamboom, waarvan de roots teruggaan tot in 1600, vinden wij de naam "Hesters", eigenaars van de laatste Wachtebeekse windmolen en de thans geklasseerde molenberg met onderliggende maalderij in het Axelsvaardeken. Dit, en nog veel meer molenswetenswaardigheden en -attributen zijn te bezichtigen in de

TENTOONSTELLING OP ERFGOEDDAG IN DAVIDSEMEULN

Azalealaan 2A te 9185 WACHTEBEKE van 10 tot 18 uur

georganiseerd door de HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

LOURDESBEDEVAART - Anno ?

Bijgaande foto werd ons geschonken door Irène Celie. Hier poseert een Wachtebeekse groep voor de basiliek in Frans-Lourdes. Links staat toenmalig onderpastoor Jozef Coppens, een doorgoed mens, ondertussen ook al overleden. Wij (Jozef Bracke en ikzelf), hebben hem nog gekend als klastitularis van de 6e Latijnse aan het Sint-Lievenscollege te Gent. Hij had daar als bijnaam: "de Fellen". Niemand in Wachtebeke kon dat begrijpen, want hij was de zachtheid zelve, maar in de sport, vooral in het voetbal, legde hij een zodanige gedrevenheid aan de dag, dat hij toen die betiteling wel verdiende. Helemaal rechts zien we wijlen onze gemeenteontvanger Albert Vervae, naast zijn echtgenote. Zij vergezelden de groep als 'commissarissen' en 'oppassers'. Ik denk dat de meesten van de gefotografeerden nu al 'in den hemel' zijn. Maar wie daar zeker moet zijn, dat is Alix (Alice) Saman, zuster van Camiel Saman. Zij zit op de eerste rij, helemaal rechts. Zij is dààr, in Lourdes, gestorven, en ook begraven.

Gezien onderpastoor Coppens hier was van 1 september 1957 tot 19 juni 1962, moet de foto in die periode genomen zijn.

Wie van onze leden geeft ons àlle namen, én het jaartal van de bedevaart, én de datum van het overlijden van Alice Saman?

(AC - GT)

DE WABEEKSE TOALE...

Het is alweer een jaar geleden dat ik nog eens de kans had onze "verzameling" Wachtebeekse woorden en uitdrukkingen aan te vullen. De wil en het materiaal zijn er altijd wel geweest, maar beperkte financiële mogelijkheden dwingen de redactie er nu eenmaal toe, het aantal bladzijden van ons tijdschrift te beperken. Intussen neem ik nog altijd vlijtig notitie van alles wat mij wordt toegespeeld. De namen van onze naartigste leden op dit gebied heb ik reeds meermaals verneld... maar het blijft ongelooflijk hoeveel nog in dagelijkse gesprekken aan de oppervlakte komt. Jacques De Smet heeft de reeds verschenen bijdragen al alfabetisch gerangschikt. Als wij er zouden aan denken dat we op een bepaald moment toch wel stilaan een "incomplete volledigheid" bereikt hebben, nemen we Jacques nog maar eens onder de arm en proberen we van het geheel een brochuurtje te maken.

Wies Creve, februari 2004.

virdevas= courante verbastering bij onze vissers van het Franse 'ver de vase' wat slijkworm betekent.

alfoest= eigenlijk 'halfoogst', 15 augustus dus...

kwezel= hier bedoelen wij gewoon een 'pannelap', niet een bigot iemand.

deinzen= achteruit stappen of rijden

seskens= stuipen (bij heel jonge kinderen)

ammelaoken= (mooi) tafellaken

rinneweren= ruïneren

morinde= (spreek de 'i' zwaar en grof uit): dit is alleen maar een 'moddereend'!

galjar= (van het Franse 'gaillard') dus: 'nogal ne kerel!

dul= wij gaven reeds de betekenis 'boos'. Maar als zelfstandig naamwoord betekent het ook : vreselijke moeite, 'ambras': 'ij eet er vree veel dul mee'.

djoel= een (eigenlijk te) goed mens

van den vrijdaogsen beer= gerecht waarmee geen vlees gemoeid is. Vroeger at men 's vrijdags geen vlees! 'beer' weer uit te spreken met de 'ee' van 'beenen'.

nen ouen top schirren= (een oude top scheren): (zeer) oud worden

doeze= eerder mollige, maar weinig aantrekkelijke vrouw

mekkeren= wij gaven het reeds: geblaas van een geit. Maar bij ons ook : goed met iemand opschieten (of negatief: helemaal niet): het 'mekkert' niet tussen die twee...

geenen pui keunnen biechten= bijna tot helemaal niets in staat zijn. De oorsprong van deze schilderachtige volksuitpraak ontgaat mij volkomen.

zijne pere zien= verschrikkelijk afzien. Heeft dit verband met het feit dat men vroeger veel schrik had van een vaderlijke afstraffing?

schete (bij de minste schete die verdroajd zit)= bij gelijk welke futiliteit

duvel (zijnen duvel es verre dood)= hij heeft niet meer de vitaliteit (of de streken) van eertijds.

schrebielden= assesintels (verbastering van het Franse 'escarbilles'.

Soms spreekt men bij ons hier ook wel over 'zenders': dat is

dan weer de "Wabeekse vertaling" van "cendres".

andere begijnen te geeselen= nog wel iets anders te doen hebben dan zich hier met iets pietluttigs bezig te houden.

weten woar da de stekskes stoan= op dit gebied van wanten weten. Bedoelt men met de 'stekskes' de grenspaaltjes tussen de bestaande eigendommen? Zo iemand zou dus precies weten hoe alle afbakeningen in mekaar zitten...

schele tinke= iemand die wel heel erg loens kijkt. Waarom hier een 'tinke' (Wabeeks voor de vis 'zeelt') bijgehaald wordt, is mij een raadsel. Kan een echte visser mij daarover inlichten? Een 'tinke' is overigens nogal zeldzaam!

den gans reien= (mee iemand...)= iemand voor de gek houden

opjenuiveren= (opjeneveren!) zich helemaal optutten: dames voor een bijzondere gelegenheid bijvoorbeeld.

strontraoper= in onze jonge jaren werd over een slechte leerling in de klas dikwijls gezegd dat hij alleen maar 'strontraoper achter den trein' kon worden. Onze vice-voorzitter Guy Hoebeke deelt mij mee dat vroeger - en hou je nu vast! - bepaalde mensen inderdaad achter de voorbijgereden trein aanliepen om te rapen wat uit de toiletten op de sporen viel... bij gebrek aan andere meststoffen! Wat in die sector toch al te koop was, was véél te duur!

messink= mesthoop, en hiermee wordt meestal de "georganiseerde" mesthoop op een erf bedoeld: een vierkant gegraven put waarin niet alleen mest, maar ook b.v. groente- en fruitafval opgehoopt werden.

besletst= bezet, ingenomen. Wanneer b.v. iemand al zijn bovenkleding en boodschappen zomaar in de sofa deponeert, dan is die helemaal "besletst", en kan voorlopig voor niets anders dienen.

muren= gewoon gewesttaal voor: mieren.

piereikieten= eigenlijk: preikuiten. Spottend gezegd over iemand die nogal dunne en witte benen vertoont als hij (want het gaat gewoonlijk om een "hij") in short rondloopt.

seinse= lust, zin, "goesting" in of voor iets hebben. "Z'ee geen seinse om vandaag te goan wirken"...= ze heeft er echt geen zin in, of, ze is er te lui of te slapjes voor.

bloaze= (blaas). Niet alleen in de letterlijke betekenis, maar vaak gebruikt om iemand te typeren die, gewoonlijk onterecht, nogal hoog van de toren "blaast"!

veugelwijn= (vogelwijn). Hier blijkt weerom het beeldend vermogen van de volkstaal. Als iemand water drinkt, drinkt hij hetzelfde wat ook de vogels drinken. Dikwijls gebruikt in verband met afgelegde bezoeken of bij ontvangsten, waar niet veel "hartigs" voor de kelen geschonken wordt.

bordure= letterlijk uit het Frans, waar het "rand" of "boord" betekent. In de volkstaal hier stevast gebruikt als men het heeft over de "stoeprand", of beter dus: "de bordure van den trottoir".

scheewei= karnemelk. In Van Dale staat: karnemelk die pas aan de kook is, en er wordt niet vermeld dat dit alleen maar gewesttaal is. Toch neem ik het op, omdat ik ervan overtuigd ben dat het woord bij de jongere generatie praktisch onbekend is.

poelde= poelje, een jonge kip. Wordt soms ook wel over-

drachtelijk gebruikt om een frisse jonge dame aan te duiden, als men bedoelt dat die in de smaak van het mansvolk valt! riffezieren= weigeren. Nogal duidelijk een verbastering van het Franse "refuser".

defrente= verschillende. Weerom verprutst Frans: "différent".

rieme tieme...= (gewoonlijk gevolgd door: twintig!). Bij kinderspel gebruikt als "aftelling" om verscheiden spelen te beginnen. Zowel bij "blendebirken (verstoppertje)" als bij lottrekking begint men nooit met: één, twee, tien, enzovoort, maar eigenaardig genoeg, wèl met: "rieme, tieme, twintig...". blanketten= poederen. Over het algemeen werd dit gezegd met betrekking tot dames die zich ietwat te overdadig "poederden". Eigenlijk was dit maar alleen een voorloper van wat nu "schminken" heet.

op den bots= plotseling. Zonder enige voorbereiding. Of, zoals niemand had verwacht.

spriet= ook altijd gebruikt voor wat wij als een gevorkte tak aanzien. Maar hier ook nog als het jongenswapen, de kaptuit, een gevorkte tak met rubberschietlap en lederen keilapje, waarmee sommigen van op verre afstand bijna alles - men zou bijna zeggen "dodelijk" - konden raken. Maar ook het "punt" waar de (meestal bedoelde) mannelijke benen samenkomen, noemde men dan ook : "zijn spriet".

regulateur= hangende wandklok van ongeveer 70 tot 80 centimeter hoogte. Prachtig meubel, met bovenaan vaak een allegorische voorstelling, van b.v. een vooruitsnellend paard ("fugit irreparabile tempus"), een arend, of een zandloper... Zowel de tijdkrans als die voor de tijdslagen (want de klok duidde elk half en heel uur aan) moesten geregeld met een sleutel aangedraaid worden (opgewonden). Het blijft mij een raadsel waarom deze klok bij iedereen zo maar genoemd werd. Heeft "regulateur" iets met "regelen" te maken? Werd het uur, het tijdstip, zomaar door die klok geregeld?

kommies= tolbeambte.

kommiezenepse= (kommiezenhesp). Blijkbaar ging de volksmond ervan uit dat bepaalde beampten, hoe hoog ze ook van de toren bliezen, eigenlijk niet zo'n hoge wedde binnen kregen. De standing moest in ere gehouden worden. Wie het kon betalen, betaalde dus de èchte "hesp". Anderen, minder gegoed, maar ten minste even trots, stelden het dan maar met "kommiezenepse", waarmee peperkoek werd bedoeld, en die was véél goedkoper.

krotten= niets meer hebben, helemaal zonder centen zitten. Een "krotter" is dus iemand die met bijna niets moet zien rond te komen.

bataklan= dit is een helemaal Frans woord. Eigenlijk wordt hier bedoeld: "de hele boel"...

dreits= viezige, drabberige pletsbrij... Dit kan eigenlijk alles zijn. Vanaf een zonder aandacht gemorste lepel pap, tot en met een meer minder plezierig "stront"-gebeuren.

goedsmoetig= met opzet. Totaal niets met "goedmoedig" te maken, integendeel!

klaoveren= klimmen: in een boom "klaoveren", over een muur "klaoveren".

pirse= een nogal ondoorzichtige manipulatie van het Franse "perche", wat "staak" betekent. Hier even goed gebruikt voor een bonenstaak, als ook al voor de "pirse" van de handboogschutters.

rammeseren= natuurlijk wéér Frans: "ramasser" betekent bijeenrapen of oprapen.

reprement= nog zoiets Frans van vroeger: een "réprimande", een serieuze vermaning dus.

toespelle= (gesloten speld): een veiligheidsspeld !

vermassakreerd= van het Frans "massacrer": totaal vernietigen, in puin slaan, verscheuren zelfs.

verslunst= verslenst, vooral van bloemen gezegd, maar ook soms, nogal malicieus, van een vrouw die zich nog jeugdiger wil voordoen dan ze eigenlijk nog is.

vleistirt= (vleistaart): een vleier, en daarmee wordt dikwijls een jong kind bedoeld.

konte verkeerd= helemaal fout, totaal niet zoals het had moeten zijn. De "ee" uit te spreken zoals in "beenen".

schoven= gedurende een werkonderbreking, meestal in de namiddag, maar ook soms in een te lange voormiddag, even een rust inlassen om iets te eten en te drinken. Het woord, dat met een zware doffe "o" wordt uitgesproken, is een wel heel gewestelijke verbastering van "schafte".

veralvezolen= nieuwe (halve) zooltjes op versleten schoenzolen aanbrengen. Dat is de opdracht die wel meer aan de schoenlapper gegeven wordt.

bosvirken= (bosvarken). Eigenlijk een scheldwoord, daarom niet altijd zeer zwaar bedoeld, voor iemand die nogal luidruchtig is en zich niet te veel stoort aan de gangbare regels. zijn brood maaken= tijd nodig hebben om aan iets te beginnen. Raar genoeg gaat deze uitdrukking terug tot de plaatselijke benaming van een meikever: een "meulenir", een molenaar dus. Die wachtten dikwijls heel lang om eindelijk, met een draadje vastgebonden door de schooljongens, op te stijgen. Vandaar zei men dat de "meulenir" eerst nog zijn brood moest maken.

ne kei koken= iemand een loer draaien, iemand lelijk bij de

P OLYGAMIE (III)

Voor de tweede keer komen wij terug op de groepsfoto met onderpastoor De Valck, die wij lieten verschijnen in ons tijdschrift Nr. 2 van onze 30e Jaargang. In ons nummer 3 kwam reeds een eerste rechtzetting. Neemt u nog even de foto ter hand ? Welnu, dan zegt ons medelid Lea Van Bambost, die zelf te zien is op de 2e rij, en dus kan zij het wel weten : het meisje rechts naast Hélène Van Petegem is zeker NIET Odette Migom, maar wèl Mathilde De Mulder (dochter van één onzer gevreesde rijkswachters uit die tijd).

Anderzijds wordt de rij jongens onderaan de foto door Fons Creve nu definitief vervolledigd : van links naar rechts : ROBERT (niet Norbert) Van Hoecke, Gilbert Bleyweert, Julien Hillaert, Hubert Van den Hende, Etienne Hérie, Hubert Celie, Gerard Van Assel, Gerard Alexander, Michel Celie. Eind goed, al goed ! (AC)

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

Cesar David <i>(voorzitter)</i>	Azalealaan 4	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 01 62
Guy Hoebeke <i>(vice-voorzitter)</i>	Walderdonk 62	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 05 38
Guy Trangez <i>(schatbewaarder)</i>	Melkerijstraat 42	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 94 51
Luc. De Maesschalck <i>(secretaris)</i>	Marcel Herpelinckstraat 28	9042 Sint-Kruis-Winkel Tel. 09 345 07 23
Wies Creve <i>(hoofdredacteur)</i>	Axelsvaardeken 13	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 03 62
Marleen De Nys	Meersstraat 96	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 05 18
Eddy Van Acker	Geraniumlaan 4	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 64 04
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5	9060 Zelzate Tel. 09 345 00 38

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" te Wachtebeke,
exclusief verzendingskosten: 2,50 euro.

Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg "Den Dhust"
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis "De Mey".

De Vierschaar

Foto:
Guy Trangez

“De Vierschaar” te Wachtebeke (foto: 2000)

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter	p. 1
Nieuws van de redactie	p. 2
Wachtebeke belaagd en belezen	p. 3
Overlijdens Wachtebeke	p. 4
Overlijdens Sint-Kruis-Winkel	p. 5
De wekelijkschen markt te Wachtebeke	p. 6
Nationale militie te Wachtebeke	p. 8
De eerste grondverwervingen te Wachtebeke	p. 12
800 jaar Wachtebeke	p. 16
Open monumentendag	p. 16
Wij schrijven geschiedenis	p. 17
Het Meetjesland... in afbraak?	p. 19
By den Coninck	p. 21

In de eerste aanmaning van vers 22 kan ik mij beslist vinden, maar de 2e stelling is aan heemkundigen niet besteed. Toen ons werd opgedragen de erfgoeddag te organiseren kozen wij als aandachtspunt “De molenaarsfamilie David” met een tentoonstelling in Davidsemeuln. Niettegenstaande de weergoden niet met ons waren, kwamen toch 70 belangstellenden opdagen. De eersten waren er al stipt op het openingsuur en één uur na het officiële sluitingsuur kwamen er nog kijkers binnenwaaien. Nakeuvelend in de wijnbar van de maalterij bliezen pas om 23 uur de laatste bezoekers de aftocht. Al bij al dus een zeer geslaagd initiatief. In de “mingelstal”, het lokaal tussen de nieuwe inkom en de maalterij, trokken 2 molenmaquettes van Guido Hesters de aandacht. Een staakmolen van het model zoals de eerste houten windmolen van Augustinus David er moet uitgezien hebben en een bovenkruier, verwijzend naar de stenen windmolen die in 1926 werd afgebroken. Verder nog familiefoto’s, verhalen en boeken over molens en molenaars en schilderijen van molens. Op de vernieuwde zolder lagen oude akten ter inzage en de stambomen van de families David, Creve, De Coninck en Hesters, de roots van mijn ouders. De wanden waren opgesmukt met prachtige molentekeningen van Anton Sipman. Het boekje “Molenaars, Maalders, Mulders” over de maalterij David en Van Der Eedt, dat ten voordele van de heemkring te koop werd aangeboden, vond heel wat aftrok. Molenaar verwijst naar een wind of watermolen, de maalder naar een mechanische maalterij en mulder is het Wachtebeeks voor beiden.

Een andere opdracht werd ons onverwacht toespeeld door het gemeentebestuur. Met het oog op de restauratie van de Vierschaar kwamen onlangs enkele deskundigen van de provincie dit geklasseerde gebouw inspecteren. De Oostenrijkse grenspaal in de hof vonden zij een gruwel omdat die plaats zeker geen binding had met de grensscheiding in de 18e eeuw. Omdat niemand enig idee had waar die paal oorspronkelijk vandaan kwam verklaarden zij zich wel akkoord dat deze grenspaal zou toevertrouwd worden aan de Heemkundige Kring, mits hij in de bestaande lokalen zou worden opgesteld of op het grasperk voor de lokalen, met de vermelding van de plaats waar de steen vandaan kwam. De schepen van openbare werken liet er geen gras over groeien want 14 dagen nadien lag deze monumentale steen naast de ingang deur van ons lokaal. Deze 2,40 meter hoge en 1.500 kilo zware mastodont binnen een plaatsje geven was onbegonnen werk en dus moesten wij op zoek naar de verhuisgeschiedenis van dit geklasseerd monument. Dank zij een tip van ere-gemeentesecretaris Buysse kwam ik terecht bij Roger Poppe op Overslagdijk, nog steeds wonend op het ouderlijk hof, die mij het ware verhaal van de steen vertelde. Oorspronkelijk stond hij op de grensscheiding van het evenwijdig met de Overslagdijk lopend binnenweggetje en de afslag naar Sint-Elooi polder. Het moet kort na de eerste

wereldoorlog geweest zijn dat Poppe’s het beu werden dat hun haag op de hoek van Overslagdijk steeds weer beschadigd werd door de zware polderwagens van Noë of Buysse die van Sint- Elooï de Overslagdijk indraaiden. Corneel en Gustaaf Poppe, die als landarbeiders bij boer Noë werkten, leenden 3 paarden bij hun werkgever en terwijl deze met de sjees naar de hoogmis was groeven zij de Oostenrijkse grenspaal uit en zetten hem op de hoek van de haag, die sindsdien schadevrij bleef. Na de vernieuwing van het dorpscentrum en de herwaardering van de Vierschaar vond Burgemeester Scheire het een lumineus idee dit historisch gebouw op te smukken met een in het oog springende Oostenrijkse grenspaal. Met de camion van Dees De Vetter werd de klus geklaard en enkele jaren later werd alles opgenomen in de lijst van geklasseerde monumenten.

In de zoektocht naar de paalgeschiedenis vernam ik nog een andere anekdote. In illo tempore werd er nog niet zoveel belang gehecht aan heemkundig erfgoed of geschiedenis. De “Oostenrijkers” waren al lang vergeten en nog slechts goed om er in de scholen over door te bomen. Enkel over de nieuwe Belgisch-Nederlandse grenspalen werd angstvallig gewaakt. Het toenmalige hoofd van de dienst Openbare Werken te Gent gooide het met Burgemeester Scheire op een akkoordje om, in ruil voor enkele camions kasseien voor de aanleg van de nieuwe dorpskom, een Oostenrijkse grenspaal te krijgen om er de binnenkoer van de burelen mee op te smukken. Iedereen content tot een Nederlandse politiemann de verdwijning opmerkte en klacht indiende. Aan de “Vierschaarpaal” kon hij niks doen, want die stond niet meer op de grens maar de “Gebuurtapaal” stond op de grensscheiding en was dus internationaal bezit. Na veel diplomatiek getouwtrek later, tot en met een tussenkomst van Hunne Koninklijke Hoogheden van België en Nederland, kwam de paal terug naar zijn oorspronkelijke plaats. In aanwezigheid van tal van prominenten werd de paal teruggeplaatst in de “Gebuurt” achter het huis Overslagdijk 32. Helaas heeft toen niemand gemerkt dat de Oostenrijkse arend met het gezicht naar Nederland stond en het Nederlandse opschrift “Zijne Hoogmogende” naar België gekeerd. Het zou echter ook kunnen dat de paal verkeerd geplaatst werd bij een latere herplaatsing bij de vernieuwing van de weg, zodat de notabelen in feite geen schuld treft.

Nu, wat verborgen was naar boven gebracht is, hoop ik dat onze opzoekingen wel baat zullen brengen. De Heemkring heeft dan ook een verzoek gericht tot het Schepencollege om, eensdeels de paal in de “Gebuurt” terug in de goede richting te keren en anderzijds te overwegen of de paal thuishoort aan de Heemkring of terug wordt gezet op zijn oorspronkelijke plaats.

Cesar David, Kringvoorzitter

NIEUWS VAN DE REDACTIE

- De 'Oostenrijkse' grenspaal (uit de tijd van de 'Koninginne van Belgica', keizerin Maria-Theresia van Oostenrijk (1717-1780), tenzij haar zoon Jozef II (1741-1790), of haar nog jongere zoon en broer van de voorgaande, Leopold II (1747-1792) die palen liet oprichten), paal die lange jaren in het voorhofje van de Vierschaar stond te prijken, is daar weggehaald. Zoals wij reeds in ons vorig tijdschrift meldden, stond hij daar niet op zijn plaats, en zou hij IN de lokalen van onze Heemkundige Kring geplaatst worden. Als museumstuk dus. Ietwat voorbarige wens, èn van onze Kring, èn - hoewel in mindere mate - van ons Gemeentebestuur. Welke onderhandelingen nu aan gang zijn in verband met de verdere toekomst van dit eerbiedwaardig monument, kon u reeds lezen in het 'woord van de voorzitter' op een vorige bladzijde. (AC)

- In de loop van de maand mei heeft de Heemkundige Kring een oude Popp-plooikaart aangekocht. Die dateert van circa 1860 en is helemaal op lijnwaad uitgevoerd. Het hele grondgebied van Wachtebeke is daarop in detail opgenomen, met bovendien nog een extra plattegrond van het centrum. Werkelijk het bekijken waard! Daarom ook zijn we van plan ze tegen de muur in de lange gang in ons lokaal op te hangen. veilig geborgen achter plexiglas. Op die manier zal dit kostbare stuk een wandkaart geworden zijn, met een oppervlakte van ongeveer 2 meter breedte, met een hoogte van 1.40 meter. Onze trouwe maandelijkse bezoekers zullen beamen dat hun lidgeld goed besteed wordt! (AC)

- Niet alleen onze leden tonen hun belangstelling voor onze lokalen en onze verzamelingen. Op 26 februari kregen wij het bezoek van meer dan twintig leden van SIKU, d.i. de culturele vereniging van staalreus Sidmar. En op 29 maart kwam een delegatie opzetten van de Heemkundige Kring in oprichting van Sinaai-Waas. Vroeger al, en dat vergaten wij te vermelden, kregen wij ook al afgevaardigden van de Kringen van Stekene en Zelzate over de vloer. (AC)

- Op 4 april kregen wij in de voormiddag (het was open herberg toen!) een visite die ons veel plezier heeft gedaan. Mevrouw Bernice De Caluwé - want over haar gaat het - heeft achteraf zeker evenveel deugd beleefd aan haar uitstap van Sint-Niklaas naar het dorp van haar jeugd. Ze zette meteen een misvatting recht: wij stelden in ons laatste tijdschrift op blz. 2 dat Jules De Caluwé een neef was van kunstschilder Jos De Caluwé. Het omgekeerde is wel waar: Jos was een neef van Jules, gezien deze laatste zijn oom was! De dochter van de beter bekende Jos kon met eigen ogen zien dat wij de schildersezels en de paletten van haar vader, die ze ons indertijd zo bereidwillig afstond, met piëteit bewaren. Ze worden trouwens door heel wat bezoekers bekeken. Wat ons nog ontbreekt: een werkje van de hand van onze bekendste Wachtebeekse kunstenaar. Wellicht kan dit voor iemand een hint wezen! (AC)

- Een andere geboren Wachtebekenaar, die ver van hier in Kapellen woont, maar elke eerste zondag trouw in onze herberg verschijnt, is Michel Vervaeke, 'Michel van Fons van de Pruis'. Hij werkt sinds lang mee in onze niet aflatende

'strijd' voor Wachtebeke-Meetjesland - en niet behorend tot het Waasland, zoals zelfs het provinciebestuur in tal van zijn publicaties poneert. Michel bezorgde ons een lijvig dossier, dat we zeker goed zullen gebruiken bij een eigen petitie, die we zinnens zijn aan het gemeentebestuur en de hogere voogdijoverheid te richten. Het belooft wel veel meer dan één velletje papier te worden! Alleen, het vraagt nog ontzettend veel tijd. Vreemd eigenlijk, als men nagaat dat bijvoorbeeld de VRT en een organisatie als De Lijn de grens van het Waasland netjes tussen Moerbeke en Wachtebeke weten te trekken... zoals trouwens alle oude kaarten het ook doen, die uit de 18e eeuw, die van nog vroeger, en die van nog later. (AC)

- Het past dat wij hier onze dank betuigen aan Bert Vervaeke uit Zaffelare, die het grootste stuk leverde voor ons Jaarboek nr. 36. Hij was niet aan zijn proefstuk toe wat de historiek van Wachtebeke betreft. Reeds vroeger schreef hij boeken vol over ons Rusthuis De Mey, over het 'pensionaat' van de Zusters van de H. Vincentius a Paulo, over pastoor Camerman. Dit keer had hij het over vicaris-generaal emeritus Achiel Roets, een geboren Wachtebekenaar. Ikzelf heb de vicaris nog gekend vanaf de tijd toen mijn generatie nog aan 'het middelbaar' toe was, en hij zich nog uitvoerig met de studentenactie bezighield, evenals zijn broer André trouwens. Bert Vervaeke heeft mij nochtans heel wat wetenswaardigheden bijgebracht. Hoewel ik de begrafenisdienst van de vicaris (1997) in de Sint-Baafskathedraal te Gent heb bijgewoond, wist ik bv. niet dat mijn eigen kleinzoon daar meezong in het koor 'Cantate Domino' uit Aalst, koor dat hier in 2000 ook eens in Overslag-kerk is opgetreden. Drie van mijn oud-leraars humaniora vond ik terug in de overvloed van foto's in ons jaarboek, onder wie de onvergetelijke kanunnik Gerard Van Durme, hoog-muzikaal van huis uit, begenadigd dirigent en muziekleraar dan ook. Prachtig werk geleverd, Bert! (AC)

- Ons archief werd door enkele mensen ook met belangrijke boekwerken en documenten aangevuld. Francine Marquenie schonk ons 2 boeken, die lang geleden als auteur onze Jules Persyn hadden. Anita De Fleurquin kwam met 4 boeken over de brug, waarvan er één wel wat stof bevat om later iets over onze volksgebruiken en vertellingen te publiceren. E.H. Leroux (ja, onze vroegere onderpastoor!) is ook met een boel documentatie over de brug gekomen - letterlijk, want hij komt van ver; Irène Celie kwam aanzetten met een drietal oude foto's waarover ook nog wel een en ander te vertellen valt, en ook Guido Hesters kwam zoals bijna altijd met iets voor de pinnen dat wij nog niet gezien hadden. Zou het iemand verwonderen dat wij opnieuw Roger De Maertelaere moeten vermelden? Een speciaal eresaluut aan Paul Van Kerckhove, tegenwoordig schepen te Evergem, die ons een massa knipsels en documentatie bezorgde, die hij, blijkbaar nog steeds geïnteresseerd in zijn geboortedorp, lange tijd verzameld heeft. Zij bevatten een schat aan informatie, die we soms al lang vergeten zijn, en die bij gelegenheid terug opgediept kan worden. (AC)

• Ook het patrimonium van ons museum en de decoratie van onze lokalen werden door onze fans niet vergeten. Gilbert de Bruyne bracht ons met de hulp van Walter Van Megroot een reusachtige sierplant (wel bijna 3 meter hoog) die we niet elders dan in onze gang konden opstellen. Allen daarheen! Van onze eigen schoonzus Gaby De Vetter kwamen twee metershoge - en mooie - overgordijnen binnen, die we konden ophangen in de oude kapel, die nu voor verscheiden doeleinden gebruikt wordt. Dat installeren kon natuurlijk ook weer niet zonder de hulp van Willy Van den Broecke. Wij vermelden ook nog Stefaan Van den Hende, Romain Van Bambost, die prachtige siervoorwerpen aanbracht, Lucrèce L'Ecluse, en de familie Daniël en Germaine Linthout-Van Wassenhove. Aan alle schenkers en medewerkers, onze hartelijke dank! (AC)

• Ter gelegenheid van de Erfgoeddag op zondag 18 april, kwamen in 'Davidsemeuln' 'n zeventigtal bezoekers opdagen. Niettegenstaande - en niet dankzij! - het hondsslechte weer kan dit werkelijk als een mooi succes bestempeld worden. (AC)

• Nog één stout vraagje... Als er onder onze supporters zouden zijn die eraan denken oude stoelen te vervangen... en als die nog bruikbaar zijn, gooi ze niet weg! Ge weet ons wonen. Ook ander klein meubilair is welkom. En als er

ergens in een hoekje nog kaarsen liggen van een 'courant' formaat, die nooit meer gebruikt worden... de kleur doet er niet toe, want wij hebben bezoekers op de eerste zondag die het toch zo gezellig vinden als er een vlammetje wiebelt! (AC)

• Op 4 april 1999 openden wij voor de eerste maal onze ledenherberg 'Den Dhust'. Vijf jaar lang al is dit elke eerste zondag, zonder één uitzondering, de ontmoetingsplaats voor onze leden. Een eerste lustrum dus... en laten er nog vele volgen! Maar toevallig, de eerste zondag van april viel ook op de 4e van die maand. De viering ging niet onopgemerkt voorbij. Alle bezoekers kregen een (vol) glas aangeboden. En merkwaardig genoeg is die datum heel makkelijk te onthouden: 04/04/04! (AC)

• Op donderdag 27 mei werd in het halfrond van het Provinciehuis het boek voorgesteld 'Beelden in de straat - Kleine monumenten in Oost-Vlaanderen'. De fototentoonstelling is tot 25 juni te bezichtigen in het Provinciehuis, Gouvernementstraat 1 te Gent. Het boek is te koop aan 30 euro en ligt ter inzage in ons documentatiecentrum. Tussen de 364, van commentaar voorziene foto's, staan voor Wachtebeke 'Zwervende vogels in de dageraad' uit de Warande, 'Waterplezier' aan het OCMW en 'Omer Van Puybelde' op Overslag. (CD)

WACHTEBEKE BELAAGD EN BELEZEN

Volgend jaar, 8 mei 2005, zal het precies 60 jaar geleden zijn dat de 2^e Wereldoorlog werd beëindigd. Voor de Plaatselijke Openbare Bibliotheek was dit een aanleiding om na te gaan, in geschrift en beeld, wat in Wachtebeke gedurende die vijf jaren van verschrikking zoal is voorgevallen. Meldenswaardige feiten, foto's uit die tijd, maar ook anekdotes die het naver-tellen waard zijn, kunnen op die manier bewaard worden.

Die (voor onze streken) laatste oorlog is niet de enige die ons dorp sedert het begin van de 'moderne tijden' heeft gekend. Daarom beginnen de inrichters hun - vanzelfsprekend onvolledig - overzicht bij de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648), en proberen ook heel wat materiaal te verzamelen over de 'Grote Oorlog', Wereldoorlog I (1914-1918).

Al het interessante dat uit alle mogelijke opsporingen resulteert, wordt vanaf 8 mei tot 16 september 2005 getoond op een (fiets)omloop die wellicht als een zoektocht wordt opgevat. 16 september is de datum waarop in 1944 onze gemeente door de Polen, onder geallieerd bevel, werd bevrijd.

Het Gemeentebestuur verleent zijn medewerking aan dit initiatief. Ook culturele verenigingen doen mee. Het spreekt van-zelf dat onze Heemkundige Kring niet kan achterblijven.

Daarom deze warme oproep!

Leden die ons op een of andere wijze kunnen helpen aan foto's, documenten (paspoorten, rantsoeneringskaarten, oproe-pingsbevelen, affiches, opeisingsbevelen, tijdschriften en boekjes, enz. ...), voorwerpen en (desnoods smeuijge) verhalen die op genoemde periodes betrekking hebben, worden uitgenodigd hun bijdrage(n) af te leveren bij één van onze bestuursle-den. Al is het maar in bruikleen. Dan ontvangen zij desgewenst een ontvangstbewijs, waardoor zij zeker zijn dat zij hun eigendom terugkrijgen. Als het om papieren gaat is een fotokopie ook vlug gemaakt!

8 mei 2005 kan nog vèr weg lijken. Maar er dient op gewezen dat de eigenlijke organisatie, ten einde ook van provinciale subsidies te kunnen genieten, al moet afgerond worden vóór 1 november van dit jaar. Zóveel tijd blijft er dus niet over! Wij wachten in spanning af, en snuffelen ondertussen zelf ijverig in ons heemkundig archief! (EVA - AC)

Georgius Marie DE BEULE Echtg. Marie David	Groenstraat, 13	° Wachtebeke † Gent	12/02/1921 15/01/2004
Emma Maria DE CRAENE Wed. Hieronymus Helskens	Meersstraat, 31	° Zelzate † Gent	31/10/1915 16/01/2004
Basiel Theophiel VELLEMAN Ongehuwd	Godshuisstraat, 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	07/06/1926 17/01/2004
Joseph Marie VAN HECKE Wedn. Helena De Meyer	Overslag, 4	° Wachtebeke † Wachtebeke	05/03/1929 26/01/2004
Maria Rosalia SAEY Echtg. André Maenhout	Meersstraat, 31	° Bassevelde † Wachtebeke	12/04/1926 26/01/2004
Georgette Marie STEVENS Wed. Gerard Goossens	Reepstraat, 7	° Wachtebeke † Gent	21/08/1925 30/01/2004
Anna Elisabeth FONTENOY Wed. Robertus Van de Voorde	Godshuisstraat, 13	° Ertvelde † Gent	26/11/1915 31/01/2004
Renatus Gerardus DE WISPELAERE Wedn. Aline Van de Vaerd	Meersstraat, 31	° St.-Kruis-Winkel † Gent	15/03/1925 31/01/2004
Clemens Eugene LAFAUT Ongehuwd	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	15/03/1928 01/02/2004
André Jules MAENHOUT Wedn. Maria Saey	Meersstraat, 31	° Lembeke † Wachtebeke	10/09/1925 05/02/2004
Lucien Petrus DE MUNSTER Echtg. Martha Opsomer	Rechtstro, 26	° Wachtebeke † Gent	21/04/1930 14/02/2004
Maria Rosalia ROETS Echtg. Gustavus L'Ecluse	Kalve, 40	° Wachtebeke † Gent	26/01/1923 15/02/2004
Livina Christina GERRES Wed. Joseph De Clerck	Godshuisstraat, 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	25/07/1914 19/02/2004
Lucien APERE Echtg. Annie Van Kwikkelberghe	Muishoeken, 13	° Moerbeke-Waas † Gent	14/04/1945 21/02/2004
Jérôme Jozef BRUNO Echtg. Simone Wille	Spechtstraat, 7	° Ledeborg † Gent	07/03/1928 01/03/2004
André Henri VAN HOYE Ongehuwd	Meersstraat, 31	° Eksaarde † Wachtebeke	11/05/1925 02/03/2004
Hilda Aline VERBRUGGEN Ongehuwd	Dorp, 31	° Londerzeel † Wachtebeke	19/12/1930 06/03/2004
Achille Maurits HELDERWEIRT Wedn. Odile Baers	Meersstraat, 31	° Wachtebeke † Wachtebeke	14/07/1914 08/03/2004
Elza Catharina NIMMEGEERS Wed. Cesar Hellemans	Godshuisstraat, 13	° Lokeren † Wachtebeke	13/10/1917 09/03/2004
Gilberta Maria DE COCK Ongehuwd	Meersstraat, 31	° Lokeren † Lokeren	05/07/1912 12/03/2004
Willy Frans DE CALUWE Echtg. Margareta De Muynck	Gladiolenlaan, 24	° Roeselare † Wachtebeke	14/02/1938 13/03/2004
Zulma Clementia DESMET Wed. Emile De Ketelaere	Godshuisstraat, 13	° Drongen † Wachtebeke	07/03/1911 16/03/2004
Germana Maria DE BUCK Wed. René Willems	Overslagdijk, 19	° Wachtebeke † Wachtebeke	29/10/1916 18/03/2004
Irma Maria DEPOORTER Wed. Albert Vanpoecke	Meersstraat, 31	° Moerbeke-Waas † Lokeren	08/11/1914 18/03/2004
Elisabeth Maria GERRES Ongehuwd	Overslagdijk, 56	° Wachtebeke † Wachtebeke	16/03/1916 21/03/2004
Edmondus Emilius JANSSENS Echtg. Juliana Stevens	Langelede, 33	° Zaffelare † Wachtebeke	20/02/1929 22/03/2004
Honorius Victor DROESBEKE Wedn. Juliette Rul	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	22/10/1919 24/03/2004

Maria Leonie SEYSSENS Echtg. René Van Assel	Overslag, 11	° Zelzate † Gent	29/11/1935 27/03/2004
Hubertus Gustaaf DE LETTER Ongehuwd	Ramonshoek, 7	° Wachtebeke † Wachtebeke	26/02/1927 28/03/2004
Lidua CALURI Echtg. Herman Van den Hende	Vieruitersten, 5	° Sas van Gent † Gent	29/11/1938 30/03/2004
André Maria VAN DRIESSCHE Echtg. Georgette De Mey	Krokussenlaan, 21	° Lokeren † Eeklo	25/06/1943 02/04/2004
Angèle Camilla MACHARIS Echtg. Walter Cornelis	Tulpenlaan, 15	° Lebbeke † Wachtebeke	24/08/1938 03/04/2004
Marguerite Camilla DE WAELE Wed. Roger Chalmet	Godshuisstraat, 13	° Zaffelare † Wachtebeke	30/03/1925 04/04/2004
Mireille LUCARINI Echtg. André Massenet	Cornilstraat, 18	° Custines (FR) † Wachtebeke	06/07/1923 08/04/2004
Mathilda Eduard SLABBAERT Wed. Albert De Backer	Meersstraat, 31	° Lokeren † Wachtebeke	04/04/1915 15/04/2004
Roger Emiel VERMOTE Echtg. Monique Meirsman	Melkerijstraat, 60 C	° Komen † Gent	06/02/1951 18/04/2004
Maria Magdalena VAN NIEUWENHUYSE Wed. Emiel De Meester	Meersstraat, 31	° Destelbergen † Wachtebeke	04/10/1912 20/04/2004
Rita Mariette REYNIERS Echtg. Cyriel D'hont	Kievitstraat, 5	° Gent † Wachtebeke	04/11/1955 28/04/2004
Alicia Ivonne BOURRY Wed. Omer Verdoolaege	Meersstraat, 31	° Houtem † Wachtebeke	05/02/1912 05/05/2004

O VERLIJDENS ST.-KRUIS-WINKEL (15/02/2004 - 01/05/2004)¹

Hubert MINNEBO		° Gent † Gent	04/04/1948 15/02/2004
Julien BAUWENS Echtg. Jeanette Poelman	St.-Kruis-Winkeldorp 37	° Mendonk † Gent	23/03/1921 19/04/2004
Alphonsius VAN HECKE Wedn. Maria De Wispelaere	Rapenburgstraat, 10	° St.-Kruis-Winkel † Gent	01/10/1921 01/05/2004

Eddy Van Acker

¹ Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

Onze geplande uitstap naar Essen

Door een samenloop van toevalligheden (en die zijn dus altijd onvoorzien!) kon deze uitstap, gepland op 19 juni, niet doorgaan. Jammer! Het spreekt vanzelf dat leden die reeds een storting hebben gedaan, via onze penningmeester hun centen zullen terugkrijgen. (AC)

DEN WEKELIJSCHEN MARKT TE WACHTEBEKE

In een vorig nummer hadden we het reeds over de Jaarmarkt te Wachtebeke en de aanvraag, door het gemeentebestuur, er een tweede dag aan toe te voegen; aanvraag die trouwens geweigerd werd. In het betreffende document uit het gemeentearchief van Wachtebeke zochten we toen tevergeefs naar de dag waarop de wekelijkse markt vroeger gehouden werd. Tijdens het inventariseren van het archief - een werk van zéér lange adem - vielen ons op donderdag 4 december jl. vier stukken in handen die enig licht werpen op deze voorloper van de huidige markt.

Het eerste stuk is een lange brief, in het Frans en gedateerd 16 april 1811, van de hand van de auditeur en prefect van het Scheldedepartement (de Zuidelijke Nederlanden waren geannexeerd door de jonge Franse Republiek sedert 1793.) Hij handelt over de invoering van een standgeld voor marktkramers evenredig met de ingenomen oppervlakte en niet meer met de klasse van de aangeboden waren.

De tweede brief werd jaren later gestuurd (dit gebeurde in de Hollandse Tijd) door de "meier en adjointen" van Wachtebeke aan de onderintendant van het arrondissement van Gent.

Wachtebeke den 24 7bre 1817

*Den Meyer en adjointen der gemeente van Wachtebeke
Aen Mijnheer den onder Intendent van het Arrondissement
van Gend,*

Mijnheer

Den Raed Municipael dezer gemeente geordonneert geweest hebbende van den prefect bij zijnen brief van daeten 16 april 1811 te vergaederen om te resolveren op den voorstel gedaen van binnen deze Commune op te stigten eene Merkt en te fixeren den tarif of Taxatie op elke Nature van Graenen en andere Waeren die aldaer te Coopen zouden worden Gexponeerd, heeft bij Zijne deliberatie van den 6 Meye 1811, geproponeerd dat den dag der Merkt van deze Commune zal gesteld worden op den Maendag, gemotiveert dat er op dien dag geene aengelegen Merkten zijn; deze deliberatie is gezonden geweest aen den onderprefect van dit arrondissement zonder dat men daer op eene decisie heeft bekomen, geduerig aangewakkert wordende van de Inwoonders dezer Gemeente en te verzoeken de authorisatie tot het stigten van eene Merkt, hebben wij d' Eere uED hier nevens te laeten toekomen Copie van de zelve deliberatie als ook eene Copie van den tarif aen den welken den raed in Zijne deliberatie eenige veranderinge heeft gemaekt, uED verzoekende dezelve ter approbatie te willen zenden Aen Mijnheeren de gedeputeerde Staeten dezer provincie, en daer mede bekleed zijnde ons dezelve terug te willen zenden,

In afwagtinge hebben wij D' Eere te zijn met alle nedrigheyd

Mijnheer

uEDDW Dienaeren

J. Fermont, E. Van Pottelberghe, J.F. Van ... (onleesbaar)

In de marge heeft de onderintendant Limnander als commentaar geschreven:

"Le Maire peut demander une nouvelle autorisation pour convoquer le Conseil Municipal en l'effet ci contre mentionné.

Le Sous Intendant ce 26 7 bre 1817

J. Limnander

Bovenstaande brief roept wel enige vragen op. In de brief van 16 april 1811 (ontvangen op 3 mei 1811) van de prefect van het Scheldedepartement, is er in het geheel geen sprake van het oprichten van een markt. De prefect heeft het enkel over een andere vorm van standrecht. Tussen de regels door lezend, spreekt hij hier over een bestaande markt. Waar de meier van Wachtebeke en zijn adjuncten het idee halen dat hun gevraagd werd een markt op te richten, is ons een raadsel. Anderzijds staat in hun brief aan de onderintendant van het arrondissement Gent van 24 september 1817, dat de gemeenteraad reeds op 6 mei 1811 vergaderde, dus drie dagen na ontvangst van de brief van de prefect, en dat ze dan naar de onderprefect een aanvraag gestuurd hadden voor het stichten van een markt en een voorstel i.v.m. het standrecht.¹ Het gemeentebestuur meldt bovendien dat het, voor de keuze van een marktdag, rekening gehouden heeft met reeds bestaande markten in aanliggende gemeenten, om die geen concurrentie aan te doen. Daartegenover staat dat de veronderstelling, dat er al een wekelijkse markt was te Wachtebeke, blijkbaar bevestigd wordt door volgende akte. Zij luidt als volgt:

Wij Willem bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden, prins Van Oranje Nasseau, Groot hertog van Luxembourg, &&&^a

Gezien de deliberatie van de gemeenteraad van Wachtebeke provincie Oostvlaanderen Strek(k)ende tot Veranderinge van den dag waar op de Wekelijksche markt aldaar gehouden word

Op de Voordragt van Onsen Ministre van binnenlandsche zaeken van den 28 November 1817 P 729 N°20

*Hebben goedgevonden en Verstaan dat de Wekelijk-sche markt Van Wachtebeke provincie Oostvlaanderen welk tot nog toe op **Woensdag** plaatse had, Voortaan op **ma(a)ndag** zal gehouden Worden. Onze Ministre Van Binnenlandsche Zaeken word met terugzending der bij zijn rapport gevo(e)gd geweest zijnde Stukken belast met de uitvoering van het tegenwo(o)rdig besluit*

¹ Van de twee documenten, aanvraag en voorstel, ontbreekt tot nu toe elk spoor. Misschien duiken ze nog op tussen de duizenden bladen die nog op inventarisering wachten.

S'Gravenhage den 29 9bre 1817

geteekend Willem

VanWege den Koning, bij afwezigheid van den Secretaris Van Staat den eersten Secretaris Van het Cabinet geteekend J G De Mey Van Streefkerke accordeerd met des Selfs origineel de griffier ter stats Secretarie geteekend L. H. Elias Schovel L G

Voor eensluidend afschrift de Secretaris generaal bij het ministerie van Binnenlandsche Zaken.

geteekend Wenckebalk

Voor eensluidend afschrift de greffier der provincie

geteekend J Vantoers

Pour Copie Conforme

Le Sous Intendant J Limnander

Tussen de akte van Willem I en de brief aan de onderintendant liggen iets meer dan twee maanden. Welk document er uiteindelijk en langs welke wegen bij de koning terecht gekomen is, weten we niet! Maar blijkens de akte was er wel degelijk reeds een markt te Wachtebeke op woensdag en vroegen de vroede vaderen van de gemeente een verplaatsing naar maandag. Of is het mogelijk dat er, voor de Franse

revolutie, een markt was 's woensdags, dat die verdween door concurrentie, dat de autoriteiten hiervan niet op de hoogte waren en dat het gemeentebestuur van de brief van de prefect gebruik gemaakt heeft, om de verdwenen markt te doen herleven op een beter geschikte dag? Dus waarschijnlijk in de loop van december 1817 had de wekelijkse markt te Wachtebeke 's maandags plaats.

Een laatste echo over de markt horen we in een brief van 23 maart 1819 van de Gedeputeerde Staten van Oost-Vlaanderen aan de Koninklijke Commissaris J. Limnander. Daarin wordt aangeklaagd dat Wachtebeke niet dezelfde standrechten vraagt als de andere gemeenten. Die standrechten waren goedgekeurd op 13 oktober 1818.

Op het einde van de twintigste eeuw kreeg Wachtebeke weer een wekelijkse markt, maar nu 's zaterdagsvoormiddags. Het moge hem goed gaan. G. Hoebeke

Ja, zo zag de hoek van de Meersstraat eruit, nog binnen het jaar 2003. Vervaagd beeld reeds, in januari 2004. Na jaren leegstand, nadat iedereen zich al lang afvroeg wat hier ging gebeuren, verrees hier de gloednieuwe taverne-brasserie "La Luna". Daarbij werd ook het smalle woonhuisje met de witte voorgevel links ingenomen. Jarenlang leefde daar juffrouw Rachel Van Pottelberghe, de zuster van burgemeester Prosper Van Pottelberghe. In de volksmond werd ze steevast "Eeffra Chel" genoemd; daar was niets oneerbiedigs aan, wel integendeel, want zij was algemeen geliefd. De radde volkstaal verbond nu eenmaal de "ra" van "eeffra" met de "chel" van haar voornaam "Rachel". Eigenlijk had men moeten zeggen: "Eeffra Rachel", maar dat was blijkbaar te moeilijk.

(AC)

(Foto: André Van Hoorebeke)

DEEL VIII - 1861-1865: Het Huwelijk

We zagen reeds meermaals in de lijsten van de vorige delen, dat uitdrukkelijk in de akten gemeld werd, dat betrokkene het huwelijk mocht aangaan. Dit sloeg blijkbaar op het feit dat de soldaat geen schulden meer had tegenover het leger. Het huwelijk betekende vroeger wel iets meer dan nu. Is de plechtige toon in een brief over huwelijksbeloften van de burgemeester van Wachtebeke aan zijn collega van Moerbeke, daar een bewijs van?

Mijnheer & ambtgenoot,

*Ik heb de Eer UE (U Edele) ter kennis te brengen dat er huwelijksbelofte aanwezig is tusschen **Franciscus Leenaert** werkmán geboren en wonende te Moerbeke meerderjarigen zoon van wijlen Joannes Franciscus Leenaert en van Maria Theresia Deck werkvrouw woonende te Moerbeke jongman ter eene*

*En **Marie Jacoba Slock** werkster geboren en wonende in deze gemeente, meerderjarige dochter van Joannes Baptista Slock werkmán wonende te Wachtebeke en van wijlen Joanna Catharina Lippens jongedochter ter andere zijde.*

UE aenzoekende de afkondigingen en aenplakkingen van bovengemelde huwelijksbelofte binnen UE gemeente op de twee eerstkomende Zondagen te willen doen plaetsen en er na den verlopen tijd bij de wet bepaeld bewijs van verleen.

De Burgemeester Ambtenaar van den burgerlijken stand (getekend) C. Van Waes.

Aen den Heer Ambtenaar van den Burgerlijken Stand te Moerbeke.

Soms zit tussen de akten een documentje, dat waarschijnlijk slaat op een loteling, waarvan het certificaat of het definitieve ontslag verloren gegaan is. Zo ook met het volgende:

Op heden heb ik onderschreven Notaris de huwelijksvoorwaarden ontvangen van: Petrus Van Pottelberghe, landbouwer en Nathalie Waegenaer, vroedvrouw, beide te Wachtebeke wonende.

Selzaete, den zestienden december 1800 Een en zestig. (Getekend) Willems not.

Een eigenaardig document is volgende brief van het Liefdadig Genootschap Sint Jean-François-Régis van Gent aan de burgemeester van Wachtebeke, waaruit nogmaals blijkt dat huwen in die tijd niet zo maar afgehaspeld werd.

Een duister punt is hoe een landbouwer twee bewijzen van behoeftigheid overhandigt aan voornoemd genootschap. Was hij behoeftig voor hij boer werd? Dan heeft hij zich goed opgewerkt en zien we het nut van die bewijzen niet in. Een andere mogelijkheid zou zijn dat hij als boer tegenslagen heeft gekend en behoeftig geworden is maar in dat geval kan men hem nog bezwaarlijk landbouwer noemen. Of had hij misschien nog schulden in het leger, die hij liefst niet betaalde en daartoe een bewijs van behoeftigheid voorlegde? Het feit dat hij de toestemming van zijn kolonel nodig had, zou daar op kunnen wijzen.

Société Charitable de S. Jean-François-Régis, établie à Gand, pour faciliter le mariage civil et religieux des Pauvres et la légitimation de leurs enfants naturels. Rue St George, 17.

Gand, le 2 Juillet 1862.

Monsieur le Bourgmestre

Un nommé ... , cultivateur de votre commune est venu nous demander de lui procurer l'autorisation de son colonel pour contracter mariage. Il nous a confié à cet effet son livret de milice en y joignant deux certificats d'indigence. Nous prenons la liberté de vous soumettre le livret, les certificats d'indigence et l'autorisation du Colonel du 3e Rég't de Ligne avec prière de bien vouloir les faire tenir à l'intéressé. Comme il nous a assuré qu'il ne manquait qu'une pièce à son dossier nous aimons à croire qu'il ne rencontrera pas d'autre obstacle à contracter mariage.

Veillez agréer, Monsieur le Bourgmestre, avec nos remerciements empressés, l'assurance de notre parfaite considération.

(getekend) Vandenbossche

à Monsieur le Bourgmestre de Wachtebeke

In ons volgend nummer verneemt u iets meer over dit genootschap, dat ijverde voor de burgerlijke en kerkelijke voltrekking van het huwelijk voor mensen die in concubinaat leefden en voor het legitiem maken van hun onwettige kinderen.

G. Hoebeke

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving
1861 Congé définitif							
Creve	Joseph	Wachtebeke	18.03.1841	Judoque	Rosalie Dierickx	12° Linieregt	ja
De Caluwé	Félix	Wachtebeke	05.11.1841	Marcellus	Emilie Christine De Block	5° Linieregt	ja
De Causmaeker	Auguste	Wachtebeke	11.03.1841	Jacques	Marie Catherine De Smet	12° Linieregt	ja
Dossche	Jean Baptiste	Wachtebeke	12.02.1841	Joseph	Antoinette Declercq	1° Linieregt	ja
Hillaert	Jean Baptiste	Wachtebeke	1841	Pierre	Rosalie Vanloo	12° Linieregt	ja
<i>Ook dit is een "cartouche".</i>							
Lippens	Edouard	Waarschoot	21.11.1841	Judocus	Catherine Van Leuven	7° Linieregt	ja
<i>Plaatsvervanger voor Pierre Bernard Buysse, op zijn beurt plaatsvervanger van Eugène Ronsse van Wachtebeke.</i>							
Serraes	Leon	Wachtebeke	26.02.1841	Jean François	Blondine Michiels	10° Linieregt	ja
Vandoosselaere	Louis	Wachtebeke	21.08.1841	Pierre Jean	Dominique Michiels	2° regt Art.	ja
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot Eenheid
1861 Certificaat							
Bracke	Edouard	Wachtebeke	15.11.1841	werkmán	Pieter Jan	Amélie Audenaert	35 vrijgesteld
Creve	Ludovicus	Winkel	25.04.1841		Livinus	Joanna Maria Van Baeveghem	18 10° Linieregt
De Bleeck	Petrus	Wachtebeke	25.08.1841		Macharius	Rosalie Malsschaert	44 vrijgesteld
De Buck	Dominicus	Wachtebeke	10.04.1841		-	Dorothea Debuck	27 vrijgesteld
Van Bambost	Vitalis	Wachtebeke	14.12.1841		Petrus	Amelia Vanhecke	46 vrijgesteld
1862 Certificaat							
De Caluwe	Ludovicus	Wachtebeke	21.11.1842		Jacobus	Ursula Vervaeet	26 vrijgesteld
Doens	Augustus	Wachtebeke	19.08.1842		Joannes	Regina Missegheers	32 vrijgesteld
Du Bois	Petrus Franciscus	Wachtebeke	21.03.1842		Dominicus	Maria Theresia Seghers	24 vrijgesteld
Everaert	Ludovicus	Wachtebeke	11.01.1842		Joannes Franciscus	Josephina Moenaert	46 vrijgesteld
L'Ecluse	Alcains (?)	Wachtebeke	09.04.1842		Bruno	Carolina De Bruyne	23 vrijgesteld
<i>Eigenaardig genoeg is hierbij een uittreksel gevoegd van de ouders van de zoon van Augustinus en Joanna</i>							
<i>Francisca Hautekint en zijn moeder was de dochter van Rochus en Marie Therese Duhoux.</i>							
Swartelé	Carolus Ludovicus	Wachtebeke	30.01.1842		Petrus Joannes	Maria Anna Van Bastelaere	33 vrijgesteld
Verplancke	Petrus	Wachtebeke	20.07.1842		Emmanuel	Henrica Themmerman	28 vrijgesteld
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving
1862 Congé définitif							
De Caluwe	Felix	Wachtebeke	1842	Marcellis	Emil(i)e Christine De Block	5° Linieregt	ja
De Mey	Pierre	Wachtebeke	01.03.1842	Louis François	Monique Sinctor	5° Linieregt	ja
<i>Hij deed de campagne van 1870 mee tijdens de Frans-Duitse oorlog.</i>							
De Wilde	Joseph	Wachtebeke	06.08.1842	Sylvain	Sophie Kakebels	10° Linieregt	ja
<i>Nam deel aan de campagne van 1870.</i>							

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijv.	
Hillaert	Leon	Wachtebeke	30.01.1842	Ivon	Marie Thérèse De Decker	5° Linieregt	ja	
Mingers	Liévin	Zaffelare	29.01.1842	Augustin	Marie Der Kinderen	4° regt Lanciers	ja	
	<i>Deed de campagne van 1870 mee.</i>							
Roelandt	Liévin	Wachtebeke	29.11.1842	Destilien (!)	Marie Amelie Duhoux	5° Linieregt	ja	
Van de Calseyde	Leon	Wachtebeke	1842	Charles	Rosalie Carnoy	regt Genie	ja	
	<i>Cartouche.</i>							
1863 Congé définitif								
De Caluwe	Auguste	Wachtebeke	1841	Pierre	Dominique Verschraegen	5° regt Art.	ja	
	<i>Cartouche.</i>							
De Caluwe	Pierre	Wachtebeke	21.09.1843	Jean	Sophie Van Doosselaere	10° Linieregt	ja	
	<i>Deed de campagne van 1870 mee.</i>							
De Causmaeker	Binigie (Benonie)	Wachtebeke	1843	Jacques	Marie Catherine De Smet	12° Linieregt	ja	
	<i>Cartouche.</i>							
De Wilde	Joseph	Wachtebeke	1842	Sylvain	Sophie Kakebels	10° Linieregt	ja	
	<i>Cartouche. Is dezelfde als onder Congé définitif.</i>							
Soetinck	Louis Joseph	Wachtebeke	27.02.1843	Jean Baptiste	Sophie Van Iper	10° Linieregt	ja	
	<i>Deed de campagne van 1870 mee.</i>							
Tacq	Gustave	Moerbeke	05.01.1843	Charles Louis	Marie Livine Martens	3° regt Art.	ja	
	<i>Deed de campagne van 1870 mee.</i>							
Vangyseghem	Pierre François	Wachtebeke	08.12.1843	Charles	Sophie Vanreecken (!)	Treinbn	ja	
	<i>Deed de campagne van 1870 mee. Plaatsvervanger voor Nestor Jean Boulvin uit Jumet, Henegouwen.</i>							
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot	Eenheid
1863 Certificaat								
Delsaert	Joannes Dominicus	Zaffelare	29.06.1843		Augustinus	Maria Theresia Schatteman	26	vrijgesteld
Raes	Aloysius	Wachtebeke	08.01.1843		Petrus Jacobus	Livina Maria Van Moorem	33	vrijgesteld
Raman	Ferdinandus	Eksaarde	28.10.1843		Seraphinus	Veronica Timmerman	55	vrijgesteld
Roets	Petrus	Wachtebeke	19.02.1843		Jacobus	Maria Theresia Creve	35	vrijgesteld
Steyaert	Paulinus Antonius	Wachtebeke	11.05.1843		Bernardus	Coleta Poppe	9	vrijgesteld
							wegens mismaakte borst	
Van Acker	Desiderius	Desteldonk	01.08.1843		Petrus	Ursula Leyns	9	vrijgesteld
Van Daele	Henricus	Wachtebeke	30.12.1843		Jacobus	Joanna Maria Michiels	47	vrijgesteld
Van Laere	Ivo	Wachtebeke	25.10.1843		Jacobus	Felicita Hesters	20	vrijgesteld
							wegens lichaamsgebreken	
1864 Certificaat								
De Caluwe	Carolus	Wachtebeke	03.03.1844		Joannes Baptiste	Juliana Tacq	23	11° Linieregt
Hellinck	Gaspard	Wachtebeke	22.08.1844		Albinus	Theresia Francisca Van Ghyseghem	44	vrijgesteld

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot	Eenheid
Mussche	Carolus Ludovicus	Wachtebeke	11.07.1844		Jacobus Franciscus Hamerlinck	Joanna Wilhelmina	51	vrijgesteld
Stockman	Constantinus	Wachtebeke	24.01.1844		Donatus	Rosalie De Mets	14	8 ^e Linierregt
Willems	Eduardus	Wachtebeke	16.08.1844		Augustinus	Maria Theresia Lippens	30	vrijgesteld
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving	
1864 Congé définitif								
Aepers	Pierre Jean	Wachtebeke	1844	Joseph	Françoise De Smet	11 ^e Linierregt	ja	
Decaluwe	Charles	Wachtebeke	03.03.1844	Jean-Baptiste	Julienne Tacq	11 ^e Linierregt	ja	
Declercq	Pierre	1844				3 ^e regt Jagers te voet	nee	
De Mets	Jean Victor	Wachtebeke	1844	Charles Jean	Françoise Vanhecke	Regt Grenadiers	ja	
Gevaert	Aloijse (sic) François	Wachtebeke	1844	Liévin	François(e) Vervliet	1 ^e Linierregt	ja	
Mussche	Charles Louis	Wachtebeke	1844	Jacques François	Jeanne Wilhelmine Hamerlinck	8 ^e Linierregt	ja	
Stockman	Constantin	Wachtebeke	1844	Donat	Rosalie De Mets	8 ^e Linierregt	ja	
Vanden Brande	Charles-Louis	Wachtebeke	15.03.1844	Séraphin	Jeanne Gavée	1 ^e regt Art.	ja	
Van der Gracht	Pierre Liévin	Wachtebeke	1844	Levie	Jeanne Marie Bekaert	11 ^e Linierregt	ja	
Vandevoorde	François Xavier	Wachtebeke	10.02.1844	Félix	Nathalie Van Bastelaere	5 ^e regt Art.	ja	
1865 Congé définitif								
Bruggeman	Augustin	Wachtebeke	1845	Pierre	Angélique De Buck	1 ^e Linierregt	ja	
Creve	Charles Louis	Wachtebeke	04.04.1845	Josse	Rosalie Dierinckx	6 ^e regt Art.	ja	
Duhoux	Edouard	Wachtebeke	30.07.1845	Jean	Isabelle Liévine Caes	3 ^e regt Art.	ja	
Jesoirens	Leon	Wachtebeke	03.10.1845	Joseph	Marie Anne Bracke	1 ^e Linierregt	ja	
Van de Voorde	Marcel	Wachtebeke	1845	Jean	Marie Thérèse Deblock	Regt Grenadiers	ja	

1865 Certificaat

Geen documenten.

DE EERSTE GRONDVERWERVINGEN TE WACHTEBEKE

In vroegere publicaties van onze heemkundige kring hebben we het reeds meerdere malen gehad over de bezittingen van de abdijen Sint-Pieters, Sint-Baafs, Marquette en andere te Wachtebeke. Mogelijk hebben velen zich reeds afgevraagd waar deze gronden dan wel te vinden waren. Van een Sint-Pietersveld heeft men misschien wel reeds gehoord en dat het huidige Overledegoed gelegen is waar het ontginningscentrum van Sint-Pieters gevestigd zou geweest zijn is wellicht ook geweten. En het vroegere Mendonk - Provinciaal Domein inbegrepen - was van Sint-Baafs. Maar verder?

In dit artikel zullen we ons beperken tot de oudste en tevens de moeilijkst te lokaliseren grondverwervingen in onze gemeente, te dateren eind twaalfde - begin dertiende eeuw. De vraag waar deze kunnen gelegen hebben is niet zo eenvoudig te beantwoorden en wel om de volgende diverse redenen. Ten eerste bestaat er geen kaartmateriaal uit genoemde periode. Deze van de eerste grondverwervingen in onze gemeente. De cartografie is pas midden zestiende eeuw van de grond gekomen, onze gekende Mercator heeft daar een grote rol in gespeeld. Weliswaar dateert de oudste bekende kaart van het graafschap Vlaanderen reeds uit 1452, maar dit is enkel een schets waarop Italiaanse kooplieden de verbindingswegen aangaven tussen de diverse steden, zonder enige nauwkeurigheid¹. Ten tweede komt in de charters van schenking wel een beschrijving voor van de geschonken gronden, maar deze zijn dikwijls vaag doordat ze verwijzen naar niet meer bestaande toponiemen. Genoemde charters vermelden ook de betrokken oppervlakte in bunder. Het is echter gebleken dat in de praktijk de in bezit genomen gronden doorgaans groter in oppervlakte waren, de zogenaamde overmaat². Ten derde kunnen in de loop van de eeuwen deze ruimtes beginnen afwijken van de originele, door verkopen of door grondruil. Ten vierde stellen wij ook vast dat sommige schenkingen twee partijen betroffen (in ons geval: Sint-Pieters en Lennot van Gent), zonder dat van een verdeling tussen beide partijen onderling sprake is. Ten slotte worden we geconfronteerd met het feit dat diverse kleinere schenkingen aan abdijen zoals aan Ename (in 1186), aan Ninove (voor 1191 en opnieuw in 1196), aan Affligem (in 1233) op het cartografisch materiaal van enkele eeuwen later niet meer terug te vinden zijn. Het omgekeerde gebeurde eveneens: zo vinden we in de zeventiende eeuw eigendommen terug van de abdij van Doornzele waarvan ons geen herkomst bekend is, of toch niet van die grootte. Verder dienen we nog te vermelden dat er ook schen-

kingen / verkopen moeten geweest zijn aan privé-personen. Daarover is echter weinig geweten, op enkele uitzonderingen na. Wat Wachtebeke betreft zijn we geneigd deze te lokaliseren in deze belopen die in 1662 eigendom waren van privé-personen en daarbij niet cijsplichtig waren, alhoewel we geneigd zijn hierop de klassieke uitzondering toe te passen zoals verder zal blijken.

Toch hebben we een poging gedaan om de schenkingen van eind twaalfde en begin dertiende eeuw in kaart te brengen. Het gaat om de eerste inbezitname door Sint-Pieters, de schenkingen aan Lennot van Gent, deze aan zijn zoon (belangrijk!) en aan de eerste grondverwerving door de abdij van Marquette. Deze zijn alle te situeren in het centrum van de gemeente of toch in de onmiddellijke nabijheid ervan. Dit lijkt logisch want ze moesten toch bereikbaar zijn op een niet al te moeilijke manier. En een betere toegang dan een waterloop - in ons geval: de Durme / Moervaart - kon men zich niet wensen. Daarbij had men nog de aanwezigheid van twee heerwegen: deze van Brugge - Antwerpen en de aftakking naar Gent. Deze wegen moeten immers kort voordien ontstaan zijn, in het kader van de verbinding tussen de opkomende steden³. Latere verwervingen waren bereikbaar via de vroegere afgepaalde gronden. Indien nodig werd er zelfs een weg aangelegd langs of over het gebied van een andere eigenaar heen, zoals de aanleg van de dam naar Zaffelare in 1262 bewijst.

Voor het in kaart brengen hebben wij ons gebaseerd op de kaarten van de belopen van onze gemeente zoals deze er in 1662 moeten hebben uitgezien en op de inhoud van de bijhorende landboeken⁴. Uit dit materiaal leren we dat de begrenzing van de toenmalige eigendommen van de diverse abdijen, voor zover die nog aanwezig waren, dikwijls samenvalt met de begrenzing van de belopen. Het lijkt er dus op dat deze belopen, althans ten dele, bepaald werden door deze eigendommen. Wat meer is, ook de in de schenkingsakten vermelde oppervlakten zijn terug te vinden. Hieruit hebben we de conclusie durven trekken dat, indien de (voormalige) eigenaar, de oppervlakte en de liggingsomschrijving van een beloop overeenstemmen met wat in een schenkingsakte staat, dit inderdaad de betrokken schenking moet betreffen. We hebben het wel degelijk ook over voormalige eigenaars. Niet alle belopen waren in de zeventiende eeuw nog eigendom van de abdijen. We mogen echter aannemen dat, indien een toen-

1 De zogenaamde Dampierrekaart uit 1280 van de Vier Ambachten dateert niet van dat jaar maar is een zestiende-eeuws product, vermoedelijk wel gebaseerd op oudere kaarten of schetsen.

2 We spreken hier van 'in bezit genomen', maar of dit steeds kwaadwillig gebeurde is verre van zeker. De oudste schenkingen werden immers op het terrein nog niet afgemeten door een landmeter, maar ze werden 'omgereden' door een vertrouweling van de graaf of gravin (dikwijls iemand uit de familie Raes van Gavere) die, vergezeld door een hoornblazer, het terrein te paard afbakende. Het moet dus meer een kwestie van schatting geweest zijn. Hoe het ook zij, blijkbaar is nooit een tekort aan geschonken grond vastgesteld. Later zijn deze gronden wel opgemeten, reeds in de dertiende eeuw onder Margaretha van Constantinopel. Doorgaans kon de gebruiker deze behouden - mits een vergoeding - en mogelijk is dit ook een verklaring voor het feit dat de meeste belopen in 1662 wel overeenstemmen met de in de charters vermelde oppervlakte.

3 De huidige stand van het onderzoek wijst er immers op dat het verhaal als zouden deze wegen Romeinse heirwegen zijn naar het rijk der fabelen kan verwezen worden.

4 Voor wat deze kaarten en landboek(en) betreft, zie DE CONINCK W., Langs Wachtebeekse wegen. Een heemkundige wandeling anno 1662, jaarboek 23 van de Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke', Wachtebeke, 1989.

malige eigenaar cijnsplichtig aan een abdij was, deze de vroegere eigenaar moet geweest zijn van de betrokken gronden. Ondanks dit alles bleek het lokaliseren van de oudste schenkingen nog niet zo eenvoudig zoals verder zal blijken.

De eerst gekende schenking is deze uit 1175 waarbij de abdij van Sint-Pieters 100 bunder⁵ moer en woeste grond (zogenoemde wastine) ontving van graaf Filips van de Elzas. De akte is verloren gegaan, maar het feit is gekend doordat de schenking door Boudewijn IX werd bevestigd in 1198⁶. Deze gronden worden gesitueerd tussen Kalve en Wulfsschoot. Dit laatste is een onbekend toponiem, waarvan wij vermoeden dat het te maken heeft met Sint-Kruis-Winkel⁷. In elk geval wordt algemeen aangenomen dat deze gronden in de Moervaartvallei lagen en dat het ontginningscentrum (curtis) door de abdij gesticht gelegen was op de locatie van het huidige Overledegoed. Het feit dat het ontginningscentrum in beloop 5 ligt en dit in 1662 inderdaad nog eigendom was van Sint-Pieters - op het uiterste zuidwesten na - maakt het ons mogelijk dit als een deel van de eerste schenking te beschouwen (zie kaart). Beloop 5 is 51 bunder groot, er ontbreken dus nog ca. 50 bunder. Daarvan vinden we er 35 terug in het aangrenzende beloop 3. Dit beloop wordt in het noordwesten begrensd door de heerweg naar Gent en in het zuidwesten door de gemeente Sint-Kruis-Winkel, maar in 1175 bestond deze gemeentegrens nog niet. We mogen dus gerust aannemen dat de eigendom van Sint-Pieters nog een eind verder tussen Moervaart en heerweg verder liep, op het huidig grondgebied van deze gemeente. Onderzoek van kaartmateriaal (tiendenkaart) heeft hieromtrent echter nog geen duidelijkheid opgeleverd. Toch mogen we met vrij grote zekerheid zeggen dat de belopen 3 en 5 de oorspronkelijke schenking aan Sint-Pieters betreffen. Ze beantwoorden aan de beschrijving (moer + wastine, deze laatste tegen de heerweg aan) en, belangrijk, ze kennen vrijwel volledig een natuurlijke begrenzing: de heerweg, de Zwarte Gracht, de Voortbeek (de Lange Lede werd pas in de veertiende eeuw hierin deels uitgegraven) en een deel van de Moervaart. Wat er toen reeds bestond van de huidige Meersstraat is niet bekend. Misschien was dit niet meer dan een pad. De dam naar Zaffelare is in elk geval pas later aangelegd (1262).

In 1186 ontving de abdij van Ename een schenking van ca. 17 bunder. De ligging ervan is niet bekend en er is later ook geen spoor van terug te vinden. Ongeveer hetzelfde geldt voor

Ninove. Door grondruil met Filips van de Elzas kwam deze voor 1191 10 bunder moer gelegen bij Kalve en in 1196 nogmaals 20 bunder, waarvan we alleen weten dat deze ten zuiden van het bezit van Sint-Pieters lag, bij Mendonk. Ook hiervan blijven we, wat de nauwkeurige locatie betreft, in het duister. Het was niet de laatste verwerving van Ninove: in 1200 of 1201 kwam deze nogmaals 10 bunder moer, gelegen bij Kalve. Ninove zou hier trouwens een ontginningscentrum oprichten. Het feit dat al haar grondgebied geen aansluitend geheel vormde moet hierbij toch een moeilijkheid geweest zijn. Noch van Ename noch van Ninove vinden we later een spoor terug van de ligging⁸. In 1662 was het merendeel van de gronden rond Kalve in handen van de Marquetteabdij, op een kleine 6 bunder na die toebehoorde aan de abdij van Doornzele⁹. Dit laat ons vermoeden dat veel van deze kleinere schenkingen later in de handen van Marquette gekomen zijn, bijvoorbeeld door aankoop. Een reden kan zijn dat de oorspronkelijke eigenaar enkel geïnteresseerd was in de aanwezige turf, niet in een verdere ontginning. Deze bezittingen waren trouwens te weinig uitgestrekt om een ontginningscentrum voor op te richten; de 37 bunder van Ninove waren hierbij de klassieke uitzondering.

In 1201 krijgt Lennot van Gent¹⁰ 16 bunder moer en 50 bunder wastine. Deze gronden waren gelegen in de nabijheid van Sint-Pieters. Het feit dat beide oppervlakten apart worden vermeld duidt er op dat het om gescheiden percelen ging. We menen deze twee te kunnen definiëren als de belopen 2 (16 bunder) en 38 (50 bunder). Wat de ligging betreft stemmen deze overeen met de beschrijving in het charter. Het 16 bunder grote beloop 2, waarvan de noordwestelijke grens gevormd wordt door de heerweg naar Gent maar grotendeels in de Moervaartvallei lag, moet ook een deel droge grond bevat hebben. Opmerkenswaard is de grillige vorm ervan. Of het 50 bunder grote beloop 38 enkel wastine was is twijfelachtig, want ook zuidwaarts van de Moervaart zijn de gronden - tot vandaag - laag gelegen. Later zouden ze trouwens als 'onlende' worden betiteld¹¹. De eigenaars van beloop 2 waren in 1662 cijnsplichtig aan Marquette, en beloop 38 was toen nog volle eigendom van deze abdij, behalve, zoals boven reeds aangestipt, het oostelijk uiteinde dat overgegaan was naar de abdij van Doornzele (5,6 bunder groot). Wanneer dit in de handen van Doornzele gekomen is, is momenteel niet duidelijk.

5 We hebben ons in deze tekst gehouden aan de oude oppervlaktenbenamingen. Een oppervlakte van 1 bunder komt overeen met 1,33 hectare. In genoemde landboeken wordt doorgaans gerekend met gemeten; 3 gemet is 1 bunder.

6 Zoals gekend is deze akte van 1198 trouwens de eerste waarin de naam van Wachtebeke voorkomt. Een kopie ervan is te bezichtigen in de lokalen van 'Oud Wachtebeke'. Deze herbevestiging was nodig om voor iedereen duidelijk te maken dat de gronden in kwestie wel degelijk onder het gezag van Sint-Pieters vielen. De abdij had immers veel last van usurpatie, d.w.z. derden eigenden zich wederrechtelijk diverse van haar bezittingen toe. Men moet deze herbevestiging ook zien in het kader van haar eerste financiële crisis die de abdij in 1197 doormaakte, onder andere - maar zeker niet uitsluitend - een gevolg van deze usurpaties.

7 DE MAESSCHALCK L.: Over moeren, turfvaarten en rebelse Gentenaars. Wachtebeke in de middeleeuwen, jaarboek 32 van de Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke', Wachtebeke, 1999, p. 26.

8 Wat Ninove betreft is dit niet helemaal juist. Op beloop 6, dat ongeveer het terrein is van het huidige Provinciaal Domein noordwaarts de Zuidlede, vinden we in 1662 nog de 'Ninof Dam' terug. Dit is de weg achteraan het Domein die uitgaat op Stenen Brug. Dit kan erop wijzen dat de bezittingen van de abdij in deze buurt hebben gelegen. We hebben er vroeger reeds op gewezen dat benamingen zoals Kalve ruimer moeten gezien worden dan de huidige straat.

9 Namelijk het oostelijke uiteinde van beloop 38.

10 Wat deze Lennot van Gent betreft: zie ons vorig artikel in De Vierschaar, 2004 nr. 1.

11 Het was dhr. Leenhouts uit Leiden (zie ons vorig artikel) die ons attent maakte op de oppervlakte van deze belopen. Hij is van mening dat het deze gronden zijn die aan Lennot werden geschonken. Hij wijst er tevens op dat de tekst van het charter wel degelijk de 16 bunder als moer omschrijft: sexdecim bonaria de moro (= 16 bunder moer) en quinquaginta bonaria wastine (= 50 bunder wastine). Zie ook E. DE SMET, Bijdrage tot de toponymie van Wachtebeke, jaarboek HK 'Oud Wachtebeke' nr. 9, Wachtebeke, 1975, p. 17, voetnoot 38.

In 1225 bekomen Sint-Pieters en Walter, de zoon van Lennot, samen 90 bunder. Het betrof droge grond (wastine) en deze was gelegen bij de hof van Sint-Pieters en droeg de naam Coudonc. We menen deze te kunnen vereenzelvigen met de latere belopen 1 (28 bunder) en 4 (62 bunder), samen dus 90 bunder groot. In elk geval voldoen deze aan genoemde beschrijving. We stellen ook vast dat beloop 1 in 1662 volledig cijnsplichtig was aan Sint-Pieters, op een klein gedeelte na, grenzend aan de heerweg Brugge - Antwerpen op Walderdonk. Dit was toen cijnsplichtig aan Marquette, vermoedelijk het gevolg van de grondruil tussen beide abdijen in 1260 waar gronden op de Walderdonk bij betrokken waren. Beloop 4 was toen, in 1662, volledig in privé-handen en daarenboven cijnsvrij.

In 1228 bekomt de abdij van Marquette haar eerste schenking van gravin Johanna. Het betrof 11 bunder moer, gelegen tussen Baudelo en Ertvelde. Deze omschrijving is zeer vaag. E. De Smet is van oordeel dat deze gronden te Wachtebeke moeten gelegen hebben¹²; andere auteurs houden zich meer op de vlakte wat dit betreft. Indien dit moer werkelijk in Wachtebeke moet gezocht worden zouden we dit lokaliseren als beloop 39, dat grenst aan de Moervaart - dus zeker als moergrond kan bestempeld worden - en inderdaad 11 bunder groot is. Er is nog een bijkomende reden om het daar te plaatsen, waarover verder meer.

In 1233 blijkt Walter, de zoon van Lennot, in financiële moeilijkheden te verkeren. In elk geval is hij verplicht de in 1201 bekomen gronden van zijn vader, die dus blijkbaar door erfenis in zijn handen gekomen waren, te verkopen. Dit betrof dus de belopen 2 en 38: de schenking uit 1225 was daar niet bij betrokken. Dit doet vermoeden dat laatstgenoemde grondverwerving niet tussen beide partijen gedeeld was maar dat er een gezamenlijk beheer moet bestaan hebben. Waarom Sint-Pieters genoemde gronden zelf niet aankocht van Walter is niet duidelijk, aangezien ze perfect bij haar terreinen aansloten. Maar voor de abdij van Marquette was dit eveneens een gedroomde kans en ze liet deze niet voorbijgaan. Aangenomen dat ze reeds in het bezit was van beloop 39, zoals hoger vermeld, moet dit voor haar een ideale gelegenheid geweest zijn haar bezittingen uit te breiden: beloop 39 sloot immers perfect aan bij beloop 2 en, wat meer was, Walter had daar het huis Ascotte (Schote) opgericht dat door Marquette zou ongevormd worden tot ontginningscentrum. Ook beloop 38 kon voor Marquette niet beter gelegen zijn, eveneens aansluitend aan beloop 39, met enkel de Moervaart ertussen.

Hierbij moeten we echter opmerken dat de oorspronkelijke 11 bunder uit 1228 door Marquette in 1244, dus na de ver-

melde aankoop, aan het hospitaal Comtesse te Rijsel werden afgestaan, hospitaal dat door gravin Johanna van het klooster was afgesplitst¹³. We stellen echter vast dat in 1662 dit beloop terug in handen is van Marquette en dat van een mogelijke eigendom van Comtesse niets meer te vinden is.

Tot zover de hypothese die wij durven naar voor brengen met betrekking tot de eerste grondverwervingen te Wachtebeke. Beide genoemde abdijen, Sint-Pieters en Marquette, zouden later hun grondgebied nog uitbreiden. Laatstgenoemde zou trouwens bijna het hele noorden van de gemeente in handen krijgen, op de zone rond Overslag na die vermoedelijk naar privé personen ging. Uit het voorgaande blijkt dat niet alle vragen zijn opgelost. Wanneer Sint-Pieters zijn verdere uitbreiding kreeg (belopen 9 en 10, waaronder het zogenaamde Sint-Pietersveld. Beide waren in 1662 cijnsplichtig aan deze abdij) is niet duidelijk. Dit betreft in totaal bijna 140 bunder. Vermoedelijk betrof het geen schenking, er wordt in elk geval geen melding gemaakt van een gekende akte. Wat niet uitsluit dat deze verloren kan gegaan zijn. We vinden deze goederen een eerste maal terug op een kaart van 1663 getekend door de Wachtebeekse landmeter P. De Vos. Ze werd gebaseerd op een contract uit 1615¹⁴.

Indien bovenstaande hypothese juist is - en we menen aangevoerd te hebben dat daar goede redenen voor zijn - dan is het vrijwel zeker dat het ontginningscentrum Schote te vereenzelvigen is met het latere Spreeuwenburgh en dus niet te Kalve moet worden gezocht!

Zoals uit de landboeken van 1662 blijkt waren toen de meeste van de hierboven gronden reeds in privé-handen overgegaan. Wel was er een cijns aan gekoppeld, met uitzondering van beloop 4. De abdij van Marquette had de belopen 38 en 39 nog in volle eigendom, behalve, zoals boven vermeld, enkele percelen die overgegaan waren naar Doornzele. Ook Sint-Pieters had zijn gronden vercijnsd, behalve deze gelegen rond het uitbatingscentrum dat echter reeds in 1281 verpacht was: het bracht toen iets meer dan 66 pond op¹⁵. Van dit vijfde beloop was toen reeds 4,46 bunder in privé-handen overgegaan zodat er nog ca. 46,5 bunder in bezit van Sint-Pieters was. In 1796 werd alles door de Fransen genationaliseerd en te gelde gemaakt. Op 9 februari 1798 werd door Josse Charles Clemmen, samen met zijn zoon, de hoeve met omliggende grond aangekocht, in totaal 333.160 vierkante meter en een goede maand later, op 21 maart, nog eens 200.520 vierkante meter, omschreven als 'weide' en waarvan we dus mogen aannemen dat het de aansluitende meersen betrof. In totaal ging dit dus om 40,3 bunder¹⁶.

Luc. De Maesschalck

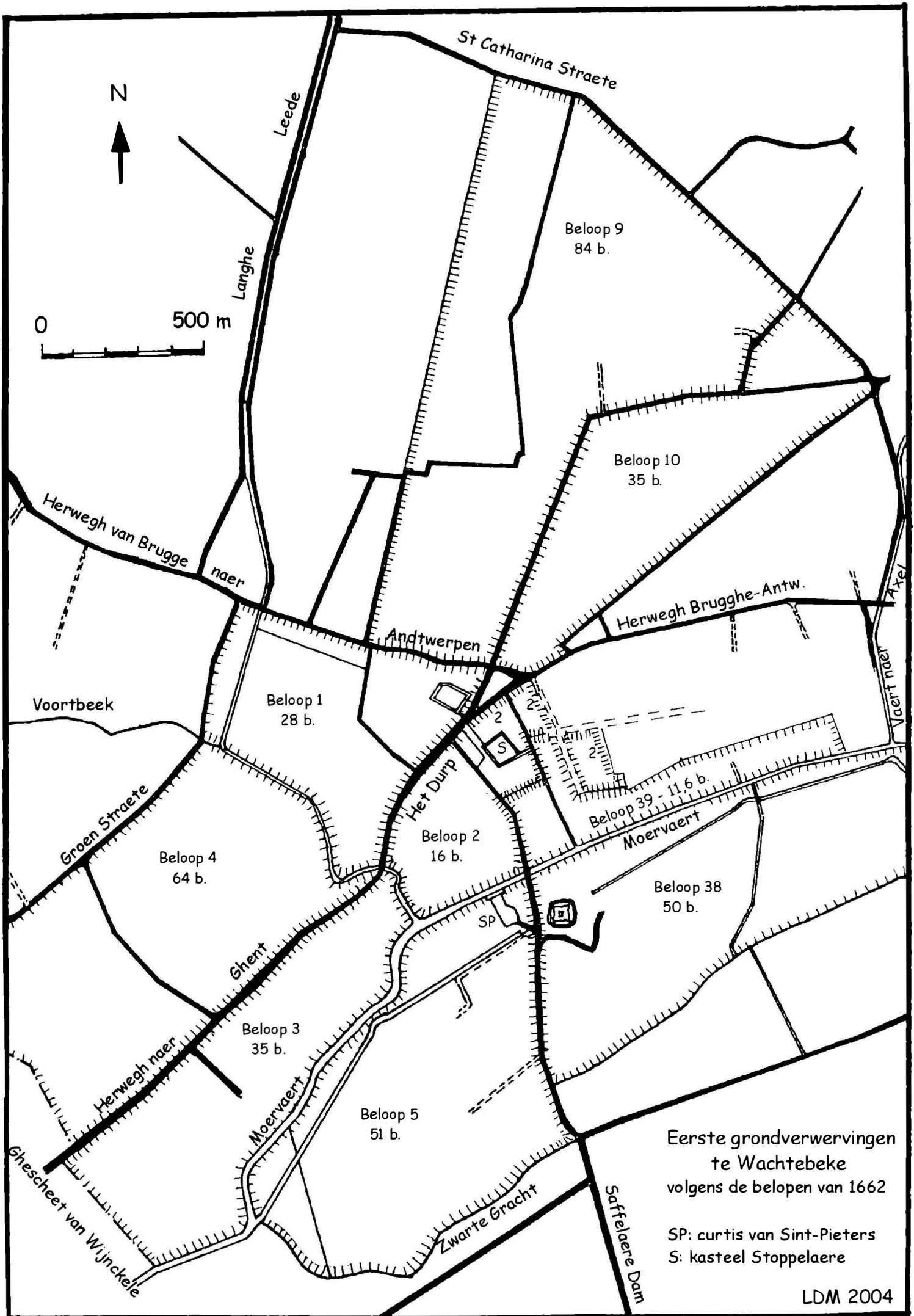
12 E. DE SMET, op. cit. p. 16.

13 Ook het Bijloke hospitaal te Gent was in handen van cisterciënzerinnen en dit tot een paar jaar terug, toen de laatste nonnen het complex verlieten.

14 VAN BOCXSTAELE J., Wachtebeke in de tijd der grote ontginningen, Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, 1978, p.85.

15 BRAECKMAN W.: De moeilijkheden van de Benedictijnerabdijen in de late Middeleeuwen: de Sint-Pietersabdij te Gent. Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, 1963, p. 91.

16 LAMBERT J.: Inbeslagname en verkoop van de nationale goederen. Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, 1960, p. 177. Josse Clemmen was één van de grote katoenbaronnen van Gent. Hij bezat een huis - een zogenaamd 'hotel' - in de Veldstraat dat nu nog bestaat. Het 'hotel Clemmen' is nu beter gekend onder de naam van 'Museum Arnold van der Haegen'.

Eerste grondverwervingen
te Wachtebeke
volgens de belopen van 1662

SP: curtis van Sint-Pieters
S: kasteel Stoppelaere

LDM 2004

Bij het bezoek van koning Albert en koningin Paola aan Wachtebeke, op 13 oktober 1998, werd sterk de nadruk gelegd op het feit dat men de naam Wachtebeke, toen geschreven als "Wagtebeke", voor de eerste maal had gevonden in een document uit 1198. Ik heb er dan op gewezen dat dit niet betekent dat Wachtebeke pas dan 800 jaar bestond, of pas dan "gesticht" werd. Men kan maar een naam geven aan wat er reeds is. Zoals auteur Luc. De Maesschalck aangeeft in zijn artikel op de bladzijden hiervoor, is een kopie van het document dat Graaf Boudewijn IX liet opmaken en waarin onze dorpsnaam voor het eerst voorkomt, nu te bekijken in de lokalen van onze Heemkundige Kring. Het werd ons geschonken door het Gemeentebestuur, via de Culturele Dienst. Het werd, zoals gebruikelijk in die tijd, in het Latijn opgesteld. Hieronder volgt de Nederlandse vertaling.

In de naam van de waarachtige en eeuwige Drievuldigheid. Hoe waardiger en hoger geplaatst iemand is, hoe zorgvuldiger hij ervoor moet zorgen dat wat hij wil vastleggen voor het nageslacht, niet door het verstrijken van de tijd in de vergetelheid geraakt. Het komt immers vaak voor dat bij gebrek aan getuigen, bepaalde daden door arglistige vijandiggezinden worden betwist.

Het weze derhalve voor alle tegenwoordigen en toekomstenden duidelijk dat ik, Boudewijn, bij Gods genade graaf van Vlaanderen en Henegouwen, aan de kerk van de H. Petrus te Gent met vreugde een gift doe en dus in eigendom afsta: een braakliggende vlakte met weiland, gelegen tussen een plaats genaamd Wagtebeke en een moeras, gelegen tussen Calf en Volscote. Reeds vroeger heeft de edele heer Filips, eertijds graaf van Vlaanderen, mijn oom, deze grond tot heil van zijn ziel en niet minder tot dat van gans zijn nageslacht, aan dezelfde kerk overgedragen. Tot delging van mijn eigen fouten en tot heil van mijn ziel en die van mijn echtgenote Maria, breid ik deze oppervlakte nog uit.

Opdat mijn gift eeuwig van kracht blijve, heb ik ze laten op schrift stellen en met mijn zegel doen bekleden, met de hieronder ondertekenende personen als getuigen.

Gedaan te Kortrijk, het jaar na 's Heren geboorte MCXCVIII.

(dit was dus het jaar 1198. Er volgden dus, op het document, de handtekeningen van Boudewijn en van ten minste nog tien andere notabelen, onder wie de schout van Hulst en schepenen van Gent.

Deze tekst nam ik over uit het boek van Van Lokeren: "Chartes et Documents de l'Abbaye de Saint-Pierre à Gand", uitg. Hoste, Gent, 1869, pp. 206-207, nr. 380 - Rijksarchief te Gent.

Wies Creve.

Zondag 12 september 2004

Open Monumentendag

Dit jaar is het thema:

'Van nature... een monument'.

Hier bij ons,

in Wachtebeke en Moerbeke,
is dit zeker het Heidebos.

De gemeentebesturen van beide
gemeenten werken samen om
van dit evenement iets te maken,

en ook de twee plaatselijke

Heemkundige Kringen

verlenen hun medewerking.

De vereniging 'Natuurpunt'

staat in voor interessante

informatie ter plaatse.

Iedereen wordt die dag tussen

10 en 18 uur in het Heidebos

verwacht voor een wandeling

van een goeie 4 kilometer.

Het spreekt vanzelf dat wij onze

leden aanporren om daar

ook present te zijn! (AC)

DE PERIODE MEI 1940 TOT MEI 1945!

Reeds meer dan 60 jaren geleden...

Sporadisch verschijnen deze data terug in de pers of in de media en komen bij ons, ouderen, flitsen terug van oorlogsbeelden en gevoelens van afgrijzen over het leed van de bezetting, en naarmate we verder schrijden naar 1944 toe was er de hoop, de verademing en het immense geluk van de bevrijding!

Na 4 jaar miserie, ellende en machteloosheid onder druk van het nazisme werden wij eindelijk bevrijd door onze geallieerde vrienden en Belgen van overzee! Wordt onze jeugd daar nog wel eens bijtijds aan herinnerd?

Vaak werden deze periodes echter voorafgegaan door onverwacht verdriet en onuitwisbare pijn door bombardementen door de geallieerden, al dan niet gegrond, en dan vooral aan het einde van Wereldoorlog II.

Wat onze streek betreft hebben we flink ons part gehad!

Op vrijdag 10 mei 1940 brak in België de oorlog uit en had reeds de eerste luchtaanval plaats op de 'Purфина' te Rieme. Eén bom, één dode! De kanaalzone zou een slagveld worden... Op 18 mei 1940 bezetten de Belgen de dijken van Rieme tot Terdonk. Deze linie werd verdedigd door het 32e Linierement. Op 19 en 20 mei werd eveneens de lijn Terdonk-Langerbrugge in staat van verdediging opgenomen. Op maandag 20 mei 1940 moest de kleine brug over de kleine kanaalarm te Langerbrugge eraan geloven en 's namiddags deed men ook de grote bruggen te Terdonk en Langerbrugge in de lucht vliegen.

Nabij Terdonk verschenen toen reeds de eerste Duitse patrouilles op het 'eiland' omheen Rodenhuyze en Terdonk. Op 21 mei kwamen de Duitse voorposten tot tegen het eigenlijke kanaal Gent-Terneuzen. De eerste aanvalsgolf die vanuit drie richtingen plaatsgreep, nl. rechtover de scheepswerf 'Coppens', vanop het 'eiland' en halfweg Terdonk-Rieme, werd afgeslagen.

Op woensdag 22 mei volgde een betrekkelijke adempauze. De vier kerktorens op de linkeroever van het kanaal (Doomzele, Kluizen, Ertvelde en Rieme) moesten het echter ontgelden en werden door de Belgische troepen gedynamiteerd om veiligheidsredenen! Er werd veel schade aangericht. De kerk van Rieme kon maar voorlopig terug in dienst genomen worden op 15 augustus 1940, deze van Ertvelde pas in april 1941 en dan nog maar gedeeltelijk!

Op donderdag 23 mei werd het menens! Er volgde een groot-scheepse aanval, ondersteund door de Duitse luchtmacht. De olietanks van Belgo-Petroleum en Sinclair tussen Terdonk en Langerbrugge vlogen in brand. De Duitsers vormden drie fronten, als het ware om door te stoten: 1) tussen de heuvels en het 'eiland' - 2) om door te breken langsheen de dijken tussen Rieme en Terdonk en 3) een aanvalspunt op het einde van de Arbedkaai.

Aldus waren de Duitsers op het einde van die dag (23 mei) aan de overzijde geraakt tussen Terdonk en Rieme en werden

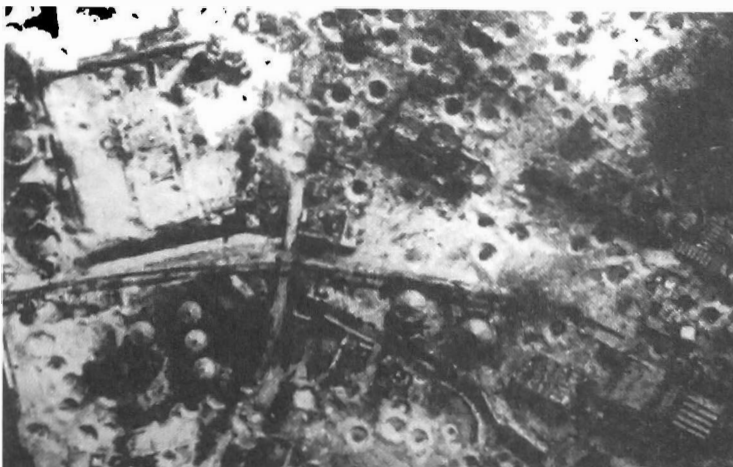
de Belgen teruggedreven tot aan de spoorlijn Gent-Zelzate. Daar bleef de aanval steken! Er volgde een tegenaanval door het 14e Linierement dat in reserve lag te Wippelgem, een viertal kilometer achter het kanaal. De aanval startte vanuit het Zandeken (Kluizen) op naar de 'Floridienne' toe. De Duitsers, die de fabriek reeds bezet hadden, werden teruggedreven tot aan het kanaal en de linkeroever werd weer veroverd.

Op de andere fronten stootten de Duitsers echter door, o.a. over de Schelde en in de nacht van 23 op 24 mei werd het bevel tot terugtrekken gegeven. In de voormiddag van vrijdag 24 mei kwamen de Duitsers in massa over het kanaal. Na het leggen van pontonbruggen konden hun troepen in grote kolonnes opmarcheren. Ertvelde en Kluizen waren vlug bezet. In de omgeving van Terdonk sneuvelden 69 Belgische militairen, die voorlopig allen op het kerkhof van Doornzele werden begraven. Ook te Kluizen sneuvelden er enkele soldaten en te Ertvelde waren het er 20. Over de Duitse verliezen zijn we niet ingelicht.

Tussen 29 mei en 8 juni 1940 zijn er verschillende bombardementen geweest op de Purфина en Palmafina, zodat stockagetanks in brand vlogen, alsook de kantoren en de raffinaderij.

Dan volgden 4 jaren van bezetting, voor de een al verschrikkelijker dan voor de andere! 1940-1945 werd zowat overal gekenmerkt door schaarste aan levensmiddelen, brandstof, textiel enzomeer. De 'zwarte markt' tierde welig! Smokkelen werd voor velen noodzaak of voor anderen een winstgevende zaak. De zwaarste en pijnlijkste last voor vele gezinnen was de verplichte tewerkstelling in Duitsland voor alle jonge mannen tussen 18 en 25 jaar. Onwilligen werden opgespoord en achtervolgd. Velen zijn nooit teruggekeerd!

Niemand vermoedde toen dat de zwaarste tol aan mensenlevens nog moest komen. De oorlog woedde voort, de bevolking paste zich aan en improviseerde om er het beste van te maken. Duizenden Belgen luisterden trouw elke dag naar de 'Engelse radio', om toch een of ander goed nieuws te horen. Het zou echter nog lang duren eer de eerste codewoorden in verband met 'bevrijding' zouden volgen, zeg maar 1944!

Purфина 1944 - Luchtfoto na het 2de bombardement 1944. Grondgebied Purфина en Rieme-dorp.

De geallieerden wisten dat er grote benzinevoorraden waren in Rieme. Op 27 juli 1944 om 9 uur 's morgens werd Rieme zwaar gebombardeerd door de Amerikaanse luchtmacht met als tol: 19 doden, verscheidene zwaar- en lichtgewonden. De Albertstraat, achteraan de Purfina, werd gans vernield, daarbij ook mijn geboortehuis [G.T.] Tevens veel schade aan de Palmafina, ook aan de dorpskerk en de pastorie van Rieme. Alles werd hersteld door de fabrieken 'Kuhlmann', daar niemand anders over de mogelijkheden beschikte. Volgens het Duitse 'Springstoffencommando' werden er toen 120 bommen van 500 kg. gegoooid!

Op 7 augustus 1944 omtrent 13 uur, volgde er een tweede bombardement door de Royal Air Force. Terug 5 slachtoffers en veel schade aan de woonhuizen. Terug werd zoveel mogelijk opgeruimd en hersteld door Kuhlmann. Op 15 augustus te 13.45 uur, een derde bombardement door de Amerikaanse luchtmacht. Opnieuw 3 doden, maar een geluk dat bijna de ganse bevolking geëvacueerd was. Palmafina werd zwaar beschadigd en eindelijk ook de 'Wifo', een installatie met 12 onderaardse benzinetanks van elk 900.000 liter, ingebouwd in de heuvels. Een drietal klapten open en brandden uit! Dit bombardement heeft 22 minuten geduurd. Er werden 1000 ton bommen afgeworpen, waaronder ook tijdbommen. Onmiddellijk na de aanval kwamen twee vliegtuigen terug en cirkelden boven de fabriek, waarschijnlijk om foto's te nemen. De weinige Riemenaren die er nog waren vreesden het ergste en kwamen niet bedrogen uit! Inderdaad, het 4e bombardement volgde diezelfde nacht om 23.45 uur tot na middernacht, nu door de Royal Air Force. Volgens ooggetuigen was het verschrikkelijk! Ook mensen vanuit Ertvelde, Zelzate, Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel hebben dit van verre meebeleefd en gevolgd! Naar Duitse schatting werden toen 3000 ton bommen uitgeworpen, elk van 500 tot 2000

kg.,... een van de zwaarste en meest geconcentreerde bombardementen op een relatief kleine oppervlakte! Er waren opnieuw 3 doden. Toch waren er nog wat Riemenars ter plaatse gebleven na het derde bombardement. 's Nachts zijn daar een 20-tal inwoners samengekomen en waakten op de Statiewijk, aan de firma De Jaegher en C° (1e adres). Zij zagen hoe twee 'pathfinders' de te bombarderen zone met helle oranje fakkels aflijnden, waarna de bommenwerpers in de helverlichte zone hun bommen afwierpen. De wind kwam echter uit het oosten en de lichten dreven te vlug af richting Callemansputte en Riemedorp! Resultaat: kerk en sacristie, pastorie, school en feestzaal gans vernield! Alleen het klooster bleef min of meer gespaard, zwaar beschadigd, maar herstelbaar. Verder 167 huizen gans vernield, 75 zwaar beschadigd, 70 minder beschadigd en herstelbaar. Alle overige huizen hadden glasschade, gebroken pannen, ingevallen plafonds en uitgeslagen deuren en/of raamkozijnen. Daarbij dan nog de tijdbommen die slechts 10 dagen later ontploften! Rieme was van de kaart geveegd. De heropbouw zou nog jaren duren.

Vergeten wij niet dat ondertussen de oorlog op zijn einde liep. Op 6 juni 1944 was de landing in Normandië begonnen en onze bevrijders naderden met rasse schreden! Op 16 september 1944 werden de Poolse troepen rond 10 uur 's morgens, onder Engels-Canadees bevel, in triomf onthaald in Ertvelde en Rieme, terwijl op Stoepe de laatste Duitse mitrailleurstenen nog moesten uitgeroeid worden. [Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel werden op dezelfde dag bevrijd. -AC]. Rieme had een zware tol betaald: 37 burgers vielen als slachtoffers van de oorlog. Op 29 juli 1951 werd een gedenksteen onthuld in aanwezigheid van minister van wederopbouw De Boodt, de provinciegouverneur van Oost-Vlaanderen en de burgemeester van Gent.

Duitsland werd nu overrompeld te land en in de lucht, zowel vanuit het noorden als vanuit het zuiden en capituleerde op 8 mei 1945. Eindelijk: vrede!

Slotwoord.

Waarom is Rieme hier op zijn plaats in onze zoektocht naar streekgeschiedenis? Wanneer we vandaag aan een medeburger vragen: 'waar werkt gij?' - dan krijgen we 7 op 10 keer het antwoord: 'in Sidmar!'.

In de jaren '40 was dit: 'in de Centrale, in de Purfina, Palmafina, de Kuhlmann of de Cokes'. Vergeet niet dat onze vaders en grootvaders elke dag met de fiets over het ponton of over de noodbruggen, in weer en wind, 's zomers en 's winters, vele jaren in onzekere tijden naar hun werk reden. Wachtebekenaren, Winkelsen, Terdonksen hebben het allemaal meegemaakt. Het staat ons allen nog in het geheugen gegrift!

Guy Trangez.

BRONNEN:

G.A.E. - Gemeentearchief Ertvelde. Alle informatie ons welwillend medegedeeld door het Gemeentebestuur van Evergem-Ertvelde.

ARCHIEF PETROFINA/PURFINA. Uitgave 'Hoe het groeide' 1923-1989' - Guy Trangez.

DE GROTE NEDERLANDSE LAROUSSE - Wereldoorlog II.

Bombardement 1944. Hoek Puinstraat (naast café Molenberg)

HET MEETJESLAND... IN AFBRAAK?

Meermaals werd erop gewezen dat de overheid Wachtebeke helemaal foutief in het Waasland plaatste, en niet in het Meetjesland waar het thuishoort. Allerlei drogredenen werden verkondigd om in de boosheid te volharden. Dat men het niet zo nauw nam, bleek meer dan eens. In een provinciale toeristische folder bv. vond men, zelfs naast mekaar, twee verschillende streekkaarten van het Meetjesland!

Een toestand die liet vermoeden dat er iets achter zat.

Op 13 juli 2001 werd bekend gemaakt dat de streken een andere benaming zouden krijgen. Het Meetjesland werd een Streekplatform, de andere werden Strategische Plannen. Vanwaar dit verschil zou later blijken.

Er werd zelfs een nieuwe streek 'uitgevonden', nl. het Strategisch Plan Gewest Gent. Buiten de stad Gent (natuurlijk!) werden ook Evergem, Wachtebeke en Zelzate 'opgenomen'! Wachtebeke kon dus plots toch uit het Waasland gelicht worden, maar keerde niet terug naar het Streekplatform Meetjesland!

Is hier de spreekwoordelijke aap uit de bekende mouw gekomen?

Op 3 juli 2002 werden de nieuwe statuten van Toerisme Meetjesland VZW in Eeklo bekendgemaakt. Daarin worden de gemeenten vermeld die er deel van uitmaken. Eigenaardig genoeg is er geen sprake van Wachtebeke en Zelzate, maar wel van... Evergem! Het ziet er zo naar uit dat Evergem de nodige 'spirit' bezit om er iets op te vinden om te ontsnappen aan de voor de hand liggende suprematie van Gent. Een schrijven naar, plus een herinnering aan de heer

minister van Binnenlandse Aangelegenheden, op dat ogenblik tevens burgemeester van Evergem (en dus betrokken partij), bleven zonder enig gevolg.

Toen de VRT op vrijdag 28 mei 2004 in het journaal van 19 uur bekendmaakte dat een deel van Evergem (het Zandeken) aan grootscheepse (en niet in dank aanvaarde) onteigeningen ten prooi valt, wordt ook de ongerustheid op de oostelijke oever groter. Wachtebeke en Zelzate zitten immers ook in het 'Strategisch Plan Gewest Gent', en daar kunnen dus ook wel 'stroppen' gelegd worden!

'Wat we zelf doen, doen we beter!'. We weten inderdaad al lang, sedert de uitbreiding van de Antwerpse haven, het recente geval Doel, nu het Zandeken, dat we niemand anders meer nodig hebben om 'grondig' een 'Ground Zero' te realiseren.

Wat nog het meeste wringt: worden de normen over het milieu, het groen, het erfgoed, de ruimtelijke ordening, de gewestplannen, de zonevremde gevallen, het bosdecreet, de waterzuivering, het mestplan, enz. ... herleid tot nutteloos gewauwel? Of zijn die enkel regelgevend voor de burger?! De grote vraag blijft: wat doen 'ónze' gemeentebesturen eraan?

Michel van Fons van de Pruis.

(ingezonden tekst - door de redactie enigszins ingekort - AC)

Bij deze foto zou men zich ergens in de Kempen wanen... een boswachtershuis in Retie-Postel bijvoorbeeld, want daar vind je er zo verschillende... Het wàs wel een boswachtershuis, tot 2003, hier in Wachtebeke aan de Gebroeders Naudtslaan, halfweg naar Zelzate. Tegen het einde van datzelfde jaar met de grond gelijk gemaakt. Over de vlakte heen kan men nu tegen de gebouwen van Sidmar aankijken. Wèg... voor altijd!

(AC)

(Foto: André Van Hoorebeke)

BY DEN CONINCK.

Bij het einde van de 17e eeuw en ook gedurende het eerste decennium van de volgende eeuw heerste in onze gewesten een scherpe schaarste aan graan en andere levensmiddelen. Zonder dat men kon gewagen van een echte hongersnood, waren de levensomstandigheden voor de gewone man toch dikwijls echt niet zeer rooskleurig. Vandaar dat de autoriteiten soms strenge richtlijnen moesten uitvaardigen om onaangepast verbruik van noodzakelijke levensmiddelen tegen te gaan.

Vandaar de ordonnantie uit 1709 die wij hieronder laten volgen. Zij werd gepubliceerd "van 's Konings wege". Wie was op dat ogenblik dan wel onze koning? Tot 1700 was dat onbetwistbaar Karel II van Spanje, rechtstreeks afstammeling van Keizer Karel V (in Spanje Karel I); Karel II overleed in dat jaar kinderloos. Hij had bij testament Filips van Anjou (kleinzoon van Lodewijk XIV van Frankrijk) als zijn opvolger aangesteld. Die deed in 1701 zijn intocht in Madrid. Maar ondertussen hadden de Habsburgers ook hun kandidaat naar voor geschoven en werd er in onze contreien een aardig potje gevochten en over en weer oorlog gevoerd, met Fransen, Hollanders, Engels (de periode van de fameuze hertog van Marlborough, "malbroek" in de volksmond), en de Habsburgers daarbij natuurlijk. Aan deze onoverzichtelijke toestand werd een einde gemaakt door de Vrede van Utrecht (1713), waarbij de Zuidelijke Nederlanden, wij dus, aan de Oostenrijkse keizer werd toegewezen. Dat was Karel VI (1685-1740), die zich al in 1703 als tegenkoning van Filips van Anjou had laten uitroepen, maar onze gebieden slechts in 1713 officieel in handen kreeg. Blijft voor mij de vraag: in naam van welke koning van de twee hogergenoemden werd deze ordonnantie gepubliceerd? Het wapenschild dat boven de gedrukte tekst staat afgebeeld is onmiskenbaar dat van de Spaanse koning, maar was dat op dat moment in de ogen van de leden van de "Raede van Staet" nu Filips of was het Karel? (AC)

Alsoo ten uystersten nootsaekelijck is in dese ellendighe ghesteltenisse van schaersheyte ende dierte der Graenen, dien-aengaende te gebruycken alle soorten van menagerie, ende de gene die noodigh zyn tot onderhoudt ende noodtdruft van het menschelijck lichaem soo veel het mogelijck is, te spaeren tot het backen van Broodt, ende noodtdruft van onse goede Onderdaenen, ende sonderlinghe tot solaes vanden Armen, SOO IS'T, dat Wy (ter deliberatie van onse seer-lieve ende getrouwe die van onsen Raede van Staet gestelt tot de generaele Regeringe van onse Nederlanden) hebben goedt gevon-

den t'ordonneren ende verbieden, gelijk Wy ordonneren ende verbieden by dese aen alle Brouwers van onse beslotene Steden ende Platten-lande, voort-aen geen ander Graenen te verbrouwen, als Gherste, Boeckweyde ende Haver, sonder de minste mengeling van Terwe oft Koren, alles op pene van voor iedere contraventie te verbeuren de boete van ses hondert guldens, ende van te vervallen van hun Ambacht, ende van nimmermeer binnen de Landen onser gehoorsaemheyte en selven Stiel te moghen exerceren, boven de confiscatie vande Bieren ende Mauten die contrarie deser sullen bevonden worden gemaect te zijn, waer onder Wy oock begrypen alle Cloosters soo van Mans als Vrouwen, 'tzy Abdyen oft andere.

Verbieden tot dien eynde aen alle Molders ende andere eenighe andere Mauten te aenveerden ofte te Maelen, op pene van te verbeuren de boete van dry hondert guldens, ende van te vervallen van hunnen Stiel als voren, ende den selven noyt meer in de Landen onser Gehoorsaemheyte te mogen exerceren, de voorschreve respectieve boeten te verdeelen, d'eene hellicht ten behoeve vanden aenbrenger, ende d'ander hellicht vanden Officier exploitant.

Behoudelijck dat aen de voorseyde Brouwers alleenelijck sal geoorloft wesen te verbrouwen de Mauten die alreede met Terwe ofte met eenighe andere Graenen contrarie dese Ordonnantie vermengelt zyn.

Doch op dat dies-aengaende geene fraude en gebeure, soo sullen alle de Brouwers gehouden zyn binnen vier-en-twintigh uren naer de publicatie deser, aen de Magistraeten ofte Wetten van de Steden ende Dorpen dierghelijcke Mauten aen te geven in haere precise quantiteyt, om daer van ten selven daeghe ofte ten uystersten vier-en-twintigh uren daer naer, de visitatie gedaen en notitie ghehouden te worden.

Voorders soo gebieden Wy, dat alle de Brouwers die in hunne huysen ofte elders meerdere quantiteyt van Terwe hebben als sy noodigh hebben om te backen tot onderhoudt van hunne Familie, de selve van tydt tot tydt sullen hebben naer de Merckten te brengen, om aldaer verkocht te worden, op pene van confiscatie ende voordere arbitraire correctie naer den eysch van saecke.

Ontbieden daeromme ende bevelen aen al Onse Justicieren, Officieren ende Onderdaenen wien het aengaen ofte raecken magh, dat sy van stonden aen dese tegenwoordige Ordonnantie doen kondighen ende publiceren inder gewoonlijcker maniere, de selve onderhouden ende doen onderhouden sonder verdragh, gunste ofte dissimulatie: WANT ONS ALSOO GELIEFT. Gegeven in onse Stadt Brusselle den 25. Mey 1709. Was Geparapeert

Grysp:vt. Nederwaerts stont, Ter Ordonnantie van Myne-Heeren vanden Raede van Staet gestelt tot de generaele Regeringe van dese Nederlanden, onderteekent, L.P. De Claris, ende was gecachetteert met het Cachet van Syne Majesteyt in rooden hostie op een sterre van papier.

Ghepubliceert in 't Consistorie van den Raede van Vlaenderen, ter presentie van Commissaris, Advocaeten, Procureurs, Deurwaerders, ende meer andere Bystaenders den 31. Mey 1709.

Onderteekent F. DE LA COURT.

Te GHENDT, by d'Erfghenaemen van Maximiliaen GRAET, inden Enghel, 1709.

Met Privilegie van den Coninck.

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

Cesar David <i>(voorzitter)</i>	Azalealaan 4	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 01 62
Guy Hoebeke <i>(vice-voorzitter)</i>	Walderdonk 62	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 05 38
Guy Trangez <i>(schatbewaarder)</i>	Melkerijstraat 42	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 94 51
Luc. De Maesschalck <i>(secretaris)</i>	Marcel Herpelinckstraat 28	9042 Sint-Kruis-Winkel Tel. 09 345 07 23
Wies Creve <i>(hoofdredacteur)</i>	Axelsvaardeken 13	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 03 62
Marleen De Nys	Meersstraat 96	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 05 18
Eddy Van Acker	Geraniumlaan 4	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 64 04
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5	9060 Zelzate Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 94 48

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" te Wachtebeke, exclusief verzendingskosten: 2,50 euro.

Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift. Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg "Den Dhust" en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis "De Mey".

De Vierschaar

"De Vierschaar" te Wachtebeke (foto: 2000)

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter	p. 1
Nieuws van de redactie	p. 2
Overlijdens Wachtebeke	p. 4
Overlijdens Sint-Kruis-Winkel	p. 5
Memorabilia Koningin Astrid	p. 5
Nationale militie te Wachtebeke	p. 6
Reis 2005	p. 9
Erratum!	p. 9
Iets over de funeraire betekenis van enkele bomen	p. 10
Een uitgestorven beroep...	p. 11
16 september 1944... Wachtebeke bevrijd!	p. 13
Meester Acke	p. 16
Irma Creve	p. 18
Petrus Staelens	p. 19
11 november 1918	p. 19
Tuur Van Mossevelde	p. 19
Kinderwelzijn	p. 20

Ik heb ook een visioen gehad van een menigte die niemand tellen kan. Zij waren allen lid van onze Heemkring. 1000 lijkt mij hierbij een getal dat men niet kan tellen zonder onderweg te versukkelen.

Als grootste vereniging van Wachtebeke dachten wij dat met onze 850 leden elke Wachtebekenaar wel lid zou zijn, maar niets is minder waar. Regelmatig ontmoeten wij mensen die tot onze grote verbazing nog niet tot onze grote heemfamilie behoren. Als wij hen daarover aanspreken krijgen wij steevast als antwoord 'inderdaad, maar men heeft mij nog nooit gevraagd om lid te worden'. Om aan dit euvel te verhelpen en mijn visioen te realiseren, starten wij een ledenwerving. Met het verschijnen van de nieuwe klapper heeft Wies Creve zich aan het werk gezet om straat per straat na te gaan wie tot zijn ontsteltenis nog niet op onze ledenlijst staat vermeld, hoewel hij ingevolge zijn status in onze gemeenschap hiertoe 'halvelinks' verplicht geacht wordt. Deze personen worden binnenkort aangeschreven en ontvangen een presentemplaar van een onzer tijdschriften. Omdat papier verduelig is, wij niet verwachten dat allen in paniek reageren om zich vlug als heemkundige te laten registreren, krijgen zij na 'n paar weken bedenktijd het bezoek van een onzer bestuursleden om naar hun intenties te informeren. In de wetenschap dat de uitgaven van de heemkring 'Oud Wachtebeke' aan de top staan van al wat er jaarlijks gepubliceerd wordt door de 45 heemkringen van het Oost-Vlaams Verbond, is het eerder een voorrecht om voor 10 euro tot onze kring te mogen toetreden. Ook van u, gewaardeerde leden, verwachten wij enig initiatief in die zin. Informeer even bij vrienden en kennissen hoever het staat met hun leeshonger voor al wat leeft en geleefd heeft in onze regio en por hen aan om zich aan te sluiten.

Als wij dan 1000 leden hebben, krijg ik wellicht nog een ander visioen in het kader van ons heemmuseum. In onze lokalen in het Rusthuis De Mey hebben wij een goed gestoffeerd museum dat wel nog iets meer moet verfijnd worden wat naamgeving van de tentoongestelde attributen betreft.

Ik hoop dat onder deze 1000 er 'n paar mensen gebeten worden door de heemmicrobe en zich vol ijver storten op de uitbouw van dit museum. Wij hebben ook nog de beschikking over een gigantische zolderruimte die wacht om ingericht te worden. Thema-tentoonstellingen zouden hier best op hun plaats zijn. Een ruimte over de school vroeger en nu;

een lokaal voor al wat de landbouw betreft; werktuigen van de diverse ambachten die hier vroeger werden beoefend, een keuken-leefkamer uit lang vervlogen tijden enz.. Als ik sommige andere heemkringen hoog van de toren hoor blazen over hun museum moet ik constateren dat zij weliswaar een merkwaardige en verzorgde verzameling bijeengebracht hebben maar dat wij in feite over heel wat ruimere accommodatie kunnen beschikken.

Iedere heemkring heeft zowat zijn stokpaardje, en bij ons is dit ons jaarboek en onze tijdingen. Niets belet ons echter ook op museumgebied een stap vooruit te zetten. Met onze huidige bestuursploeg kunnen wij dit echter niet aan, de druk is meer dan groot genoeg. Niets belet echter dat wij gedreven heemkundigen de kans zouden geven om het heemmuseum uit te bouwen. Wij garanderen hen in elk geval onze medewerking, veel werk maar ongetwijfeld ook veel genoeg en fierheid om wat zij zullen gepresteerd hebben.

Cesar DAVID
Kringvoorzitter

Bij Ministerieel Besluit d.d. 14-07-2004, ondertekend door Vlaams minister Paul Van Grembergen, werd o.a. beschermd: Wegens de artistieke, historische en wetenschappelijke waarde:

Als monument: Pastorie van Wachtebeke, gelegen te Wachtebeke (Wachtebeke), Dorp 35; bekend ten kadaster: Wachtebeke, 1ste afdeling, sectie D, perceelnummer 1053B. De historische, artistieke en wetenschappelijke waarde van de pastorie van Wachtebeke gelegen Dorp 35 te Wachtebeke:

De pastorie werd in 1869 opgetrokken naar de plannen van architect E. de Perre-Montigny op een oudere site. Vermoedelijk werden onderdelen herbruikt in de nieuwe constructie (kelder) en het tuinpaviljoen. Het pand kreeg een neogotisch uiterlijk wat uitzonderlijk is binnen het oeuvre van de architect. Ook het interieur behield zijn oorspronkelijke indeling en aankleding (spits- en segmentbogen, plafondstucwerk en kapitelen in neogotische stijl, binnenschrijnwerk uitgewerkt in spitsboogvorm, 19de-eeuwse schouwen, plankenvloeren en plafonds,...) waardoor het pand representatief is voor de tweede helft van de 19de eeuw. In de kelder werd een haard aangebracht, terwijl op zolder een bediendekamertje werd ingericht. Achterin de pastorietuin een tuinpaviljoen, vermoedelijk uit de 18de eeuw.

(Wij dachten onze leden deze tekst niet te mogen onthouden. Hij werd ons door onze gemeentesecretaris De Roover welwillend toegezonden, waarvoor onze dank. AC).

• Met de steun en de goedkeuring van ons Provinciebestuur werd in de loop van de maand september 2004 een krantje verspreid, waarin de bibliotheken van het Meetjesland gepromoot worden. Zoals het hoort, wordt ook de Plaatselijke Bibliotheek Wachtebeke daarbij vermeld. Toch niet te begrijpen blijft hier, dat datzelfde Provinciebestuur onze gemeente steevast bij het Waasland rekent, als het b.v. over het toerisme gaat. Wie dit toch nog snapt, mag het ons komen uitleggen. Komt daar nog bovenop, en dat vinden wij ronduit ergerlijk, dat wij op schriftelijke opmerkingen daaromtrent ofwel géén, ofwel een evasief antwoord krijgen. De brief aan de heer Goffaux, d.d. 1 augustus 2003 (!), die we hierbij afdrukken, werd gewoonweg nooit beantwoord! We laten hierbij ook onze brief van 23 januari 2004 volgen, die we aan de heer Provinciegriffier stuurden. Hierop kregen we op 16 februari 2004 het volgende antwoord, onder de handtekening van de heer Griffier: *'Ik heb uw schrijven over de situering van de gemeente Wachtebeke in het Meetjesland in goede orde ontvangen. Deze brieven werden in eerste instantie voor advies overgemaakt aan de heer Tony Valcke, historicus bij het provinciebestuur. Ik zal u zo spoedig mogelijk een definitief antwoord op uw vragen en opmerkingen bezorgen.*

Hoogachtend: (get.) Albert De Smet, provinciegriffier'.

Over welke brieven (in het meervoud) het hier gaat, ontsnapt mij volkomen. Ik zond aan de heer Griffier slechts één brief. Dat zal wellicht een lapsus zijn. Alleen weze opgemerkt dat de heer Valcke een wel zeer druk bezet personeelslid moet zijn, want vandaag, 10 oktober, 8 (acht!) maanden na dit spoedig antwoord van de provinciegriffier, heeft hij nog steeds niet de tijd gevonden om deze 'kwestie' op te lossen. Wij allen zijn van mening dat hier toch weinig (of geen) discussie mogelijk is. (AC)

• Nogal wat Vlamingen, en ongetwijfeld ook heel wat Wachtebekenaren, hebben genoten van de Open Monumentendag Vlaanderen, onder het motto 'Van Nature een Monument', op 12 september 2004. De meesten zullen nooit de héél kleine lettertjes opgemerkt hebben die onderaan de aankondigingsposters stonden, posters die men overal kon aantreffen. Daar stond: "Verantwoordelijk uitgever: Coördinator 'Erfgoed Vlaanderen' - Piet Jaspaert, Oude Beurs 27, 2000 Antwerpen". De kop van die Piet is trouwens een paar keer op TV te zien geweest bij die gelegenheid. Zijn vader, Jan Jaspaert, was een Wachtebekenaar, en zijn grootvader was hier ook 'chef van de statie'. Die ligt hier trouwens op het gemeentelijk kerkhof begraven! (AC)

• Droevig nieuws is er helaas ook! Op 26 september l.l. overleed ons medelid André Van Hoorebeke. Hij was niet alleen een lid sedert jaren, die bovendien ook elke maand op de eerste zondag onze praatherberg bezocht... Behalve dat we hem dan altijd graag zagen komen, konden we van hem ook nog andere bijdragen verwachten. André was een verwoed fotograaf. We zullen het geweten hebben. Onze lezers zullen in ons tijdschrift al verschillende foto's waarbij zijn naam stond, aangetroffen hebben. En we hebben er gelukkig ook nog enkele in voorraad. We zullen André missen. Ons oprecht medeleven gaat naar zijn echtgenote Georgette en naar de hele familie. (AC)

• Tot onze ontsteltenis vernamen wij op maandag 18 oktober het totaal onverwachte overlijden van ons medelid Guido Hesters. Hij was amper 60 jaar oud (of nog jong?). Het is voor de bezoekers van ons maandelijks 'praatcafé' wellicht duidelijk waarom we hem hier speciaal herdenken. Hij, en zijn Annette, waren er altijd. Maar zo zijn er velen. Ja, maar hij was er bovendien met hart en ziel bij. De documenten, de 'oude spullen van vroeger' die we van hem cadeau kregen, en die sedert jaren bij ons patrimonium opgeslagen zijn, zijn echt niet meer te tellen of maar op te noemen. Wij zullen nog vaak aan hem denken, en leven echt mee met Annette en met de kinderen, bij een slag die niemand had verwacht. Het moet er nu ook maar eens uit: het verlies dat onze Kring in enkele weken tijd lijdt, na André Van Hoorebeke, nu ook nog Guido, is nog lang niet goed te maken. (AC)

• Wie de geïllustreerde editie 'Beelden in de straat - 2004', uitgegeven door Heemkunde Vlaanderen v.z.w. onder ogen heeft, kan daarin, wat Wachtebeke betreft, direct een correctie aanbrengen. Er staat daar namelijk dat de 'kop' van Omer Van Puyvelde, die prijkt op het plein te Overslag, van de hand van Guy Du Cheyne is. Neen, neen. Guy zorgde wel voor een kopie van het oorspronkelijk beeld, en dat werd gemaakt door beeldhouwer Firmin De Vos. (AC)

• Op 28 augustus kregen we bezoek van onze collega's bestuursleden van de Heemkundige Kring 'De Turfsteker' uit Zelzate. Zij waren enthousiast over wat ze hier te zien kregen. En hadden alleen maar spijt omdat ze ginds in Zelzate dergelijke faciliteiten, qua lokalen dan, niet konden krijgen. Een beetje jaloezie is hier toch op haar plaats, want, vinden wij, als men daar de kledij van Eddy Wally al een tentoonstellingsruimte gunt, zou men ook wel even de oudere plaatselijke geschiedenis aandacht mogen schenken. (AC)

• We kunnen er niet onderuit... Een lange rij medeleden bezorgden ons weerom een niet te overziene massa docu-

mentatie (we zoeken ook nog tijd om die allemaal te klasseren!) én daarbij allerhande interessante oude gebruiksvoorwerpen. Gebruik... ja, maar voor wat? We kregen van onze ere-schepene Marie-Madeleine De Pau een reusachtige Franse 'obus' uit de Eerste Wereldoorlog; wees gerust, zonder buskruit, en dus wel niet zo vredelievend 'gebruikt', maar het bekijken waard. De gekende jongedames Leona en Sonja Galens bezorgden ons over diezelfde WO I een vierjarig dagboek van Camiel Creve, afkomstig uit Wachtebeke, maar die toen te Antwerpen woonde. Een schat aan wetenswaardigheden! Zij zegden het in handen te hebben gekregen van Paul Van Kerckhove, geboren Wachtebekenaar, broer van OCMW-secretaris Hubert en nu schepen te Evergem. Via Roger De Maertelaere, die bijna vanzelfsprekend ook nog wel andere dingen aanbracht, kregen wij van pater Etienne Van Doosselaere een foto van de sinds lang vergeten voetbalploeg F.C. Wachtebeke - die van Pottershoek. Wij laten hier nog een reeks namen volgen: Jos. en Lily Bracke, Willy De Plucker (die ons een stuk nalatenschap van Basiel Velleman overmaakte), Guy Hoebeke, Hubert en Lut Van Kerckhove (onze smeebede om kaarsen was bij hen niet in dovemansoren gevallen... we kunnen voor een hele tijd voort!), Guido en Annette Hesters (oude stafkaarten), Jozef Van de Steene (die ervoor zorgde dat we weerom licht konden maken met een 'piellamp' met dynamo Philips uit de veertiger jaren), ons onvermoeibaar medelid Michel Vervae (een hoop documentatie), Jeroom Coppens (die ons oorlogsmedailles en daarbij officiële documenten uit de bezettingstijd 40-44 in bewaring gaf), Germain L'Ecluse, Romain Van Bambost (die de aankleding van onze 'Vlaamsche kamer' heel wat meer allure bijbracht), en de heer Robert De Bock en zijn echtgenote uit Zelzate, die ons museum met heel wat oud alaaam kwamen verrijken. Janine Brandes uit Merelbeke, dochter van brouwer Armand Brandes uit de Meersstraat, heeft er ook aan gedacht

oudere stukken uit haar Wachtebeekse tijd aan de heemkundige collectie toe te voegen. Alle genoemden worden van harte bedankt!

- Maar... bijdragen kunnen ook nog onder heel wat andere vormen bestaan. De kleinzoon van 'meesterken' Acke, Antoine Acke, die nu in Mariakerke woont en een vurig lid van onze kring is, schreef voor ons een echt lezenswaard geïllustreerd artikel over zijn grootvader, dat we in dit tijdschrift zullen opnemen. Willy Van Kerckhove houdt zich in zijn vrije uren bezig met een monnikenwerk: de films over het reilen en zeilen in Wachtebeke, die indertijd voor de Heemkundige Kring werden opgenomen, en die met groot succes in de plaatselijke zalen liepen, worden door hem op video gekopieerd. Als we zo ver komen dat we ze opnieuw kunnen vertonen, kunnen wij Willy echt als bijkomend auteur beschouwen. Als ik mij niet vergis, waren vroeger Hubert De Maesschalck, Arthur Du Cheyne, Louis Vanblaere en Kenneth Hallynck daarmee bezig. (AC)

- En tenslotte een toch ietwat ondankbare taak. Ik moet hier twee mensen NIET vermelden, die een echt substantiële bijdrage aan de Kring hebben gegeven. Zij willen nu eenmaal niet genoemd worden, en dat respecteer ik. Maar ze hebben niet gezegd dat ik niet mocht melden wat ze deden! Een dame uit Zelzate vond het normaal 100 (honderd!) EURO als lidmaatschapsbijdrage te storten. En een heer uit Wachtebeke bracht zomaar een dertigtal nieuwe boeken binnen, alle over historische feiten en wat daarmee samenhangt. Onwillekeurig komt bij mij een parafrase op van een liedje dat wij zongen als nog jonge snaken: "... en deze vrome daden blijven diep in 't hart bewaard!" (AC)

Wachtebeke, 1 augustus 2003.

Toerisme Oost-Vlaanderen
t.a.v. de Heer P. Goffaux
Woodrow Wilsonplein 3
Gent

Geachte Heer Goffaux,

Betreft: Uw uitgaven ter bevordering van het toerisme in Oost-Vlaanderen.

Met een hardnekkigheid die op de lange duur bijna bewonderenswaardig zou genoemd kunnen worden, ware het niet dat zij een totaal foutieve stelling verdedigt, wordt onze gemeente Wachtebeke in al uw uitgaven bij het Waasland gerekend.

Soms leidt dit tot onthutende vaatatellingen. Uw editie 2003 "Wegwijs in Oost-Vlaanderen - Fiets- wandel- en autoroutes" situeert bv. Zelzate bij het Meetjesland op pagina 2, maar niet meer op de pagina waar het gaat over de fietroutes in het Meetjesland! Tussen haakjes dient hier vermeld, dat het toch wel zeer onhandig is, een brochure te laten verspreiden waarin paginanummers ontbreken.

Wachtebeke, mijnheer Goffaux, behoort sinds de tijd dat de naam Meetjesland werd uitgevonden, tot die streek. En ook voor die tijd heeft het dorp nooit tot het Waasland behoord. Een blik op de 'Ferrariakaart' van ongeveer 1778 zou u daarvan moeten overtuigen. En als het streekdialect u iets zou zeggen, weet u ook onmiddellijk waar de grens ligt. Even een raadpleging van de geschiedenis van de 'Vier Ambachten' zou ook kunnen helpen.

'De Lijn', wanneer die een kaart Regio Waasland uitgeeft, kent de grens wel. En ook de VRT. Toen die op 2 en 3 november 2002 in de uitzending 'Vlaanderen Vakantieland' een kaart van het Waasland toonde, hield dit gebied op bij de westelijke grens van Moerbeke-Waas!

Men zou nog kunnen begrijpen dat u om organisatorische redenen de afbakening van uw huidige 'toeristische atreekplatformen' wilt behouden. Indien dit zo is, is het helemaal overantwoord hiervoor historische benamingen te gebruiken, die aan géén kanten beantwoorden aan wat vroeger is geweest. Moderne benamingen zijn dan op hun plaats. Of dit plausibel te noemen is, is een andere zaak, en zeker niet de onze. Eenvoudiger zou zijn: Wachtebeke eindelijk opnieuw op te nemen bij het Meetjesland, waar het echt thuishoort.

Met de meeste hoogachting.

Brief 1

Wies Creve, bestuurslid Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'
Aelavaardeken 13 - 9185 Wachtebeke

9185 Wachtebeke, 23 januari 2004.

De Heer Provinciegriffier A. De Smet
Gouvernementstraat 1

9000 Gent

Geachte Heer Provinciegriffier,

Betreft : MEETJESKLAP.

Vandaag komen wij in het bezit van een vlugschriftje "Meetjesklap", waarvoor u tekent als verantwoordelijke uitgever.

Het logo van onze provincie, én dat van Toerisme Oost-Vlaanderen, zijn onder uw naam te vinden.

U kunt zich moeilijk voorstellen met welke onuitsprekelijke blijdschap wij op dit blaadje onze gemeente zagen figureren tussen de veertien gemeenten van het Meetjesland. Wij voegen hierbij copias van de brieven die wij vroeger stuurden om ons ongenoegen te uiten over wat óns provinciebestuur meende te moeten publiceren i.v.m. onze gemeente. En voegen daar aan toe dat wij nooit ofte nimmer een antwoord mochten ontvangen.

Wij zijn ervan overtuigd dat wij ditmaal van uw kant zeker wél zullen vernemen hoe u zelf, de heer Gouverneur, de leden van de Deputatie, en het ambtenarscorps, tegenover deze "kwestie" staan.

In ieder geval danken wij u reeds vooraf, en tekenen, geachte Heer Provinciegriffier,

in naam van de meer dan achthonderd leden van onze Kring

met de meeste hoogachting.

Brief 2

Wies Creve
Bestuurslid Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke"
Aelavaardeken 13 - 9185 Wachtebeke

Maria Raymonda VAN WAES Wed. Gerard De Letter	Lepelstraat, 3	° St.-Kruis-Winkel † Gent	14/08/1936 10/05/2004
Maria Elisa VAN DER STRAETEN Wed. Victor Hamerlinck	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	11/11/1909 11/05/2004
Stefaan Theofiel DE SY Echtg. Angela De Vreese	Axelsvaardeken, 68	° Wachtebeke † Gent	12/03/1939 11/05/2004
Karel Marcel RAMAN Ongehuwd	Zwaluwlaan, 62a	° Beervelde † Wachtebeke	13/07/1929 12/05/2004
Coralie Maria DE LETTER Ongehuwd	Meersstraat, 31	° Wachtebeke † Wachtebeke	03/03/1923 14/05/2004
Walter VAN MEGROOT Echtg. Jeannine Roland	Rechtstro, 3a	° Moerbeke Waas † Gent	05/03/1937 24/05/2004
Mariette Cathérine VAN AKELYEN Wed. Frans Struyf	Meersstraat, 31	° Sluis (NL) † Damme	07/01/1917 17/05/2004
Marianne Theodora RUDOLPH Echtg. Roger De Graeve	Kleistraat, 31	° Kieve Rhl (D) † Gent	12/11/1930 28/05/2004
Raymond Joseph VAN ACKER Wedn. Suzanne Watté	Meersstraat, 31	° Moerbeke Waas † Wachtebeke	19/10/1913 28/05/2004
Magdalena Maria VAN RENTERGHEM Wed. Maurits Spiessens	Meersstraat, 31	° Wachtebeke † Wachtebeke	24/07/1906 30/05/2004
Emiel Albert JONCKHEERE Wedn. Gilberte Maenhoudt	Meersstraat, 31	° Blankenberge † Gent	12/01/1920 30/05/2004
Germaine CHALMET Wed. Marcel Vanhoutte	Godshuisstraat, 13	° Zelzate † Wachtebeke	22/09/1913 06/06/2004
Angela Clementina PONCEELE Wed. Henricus Hanssens	Meersstraat, 31	° Gent † Wachtebeke	08/02/1913 09/06/2004
Medard Gerard CLEEMPUT Echtg. Georgetta De Bleecker	Langelede, 112	° Gent † Gent	15/09/1944 18/06/2004
Omer VAN NIEUWENHUYZE Echtg. Cecilia Van Loo	Overslagdijk, 26	° Wachtebeke † Wachtebeke	10/04/1927 28/06/2004
Andreas Raymond VAN ROMPU Wedn. Angèle Bracke	Godshuisstraat, 13	° Wachtebeke † Gent	26/02/1933 12/07/2004
Lidy Marguerite TERRYN Echtg. Louis De Cock	Dennenlaan, 9	° Zelzate † Wachtebeke	07/07/1927 17/07/2004
Koenraad Jacques VERBEKE Echtg. Astrid Gevaert	Kerkstraat, 45	° Brugge † Gent	19/03/1937 19/07/2004
Evarist DE VOS Wedn. Maria De Koeyer	Kalve, 78	° Wachtebeke † Wachtebeke	16/05/1910 23/07/2004
Albert Gustaaf BRACKE Echtg. Germaine Noens	Melkerijstraat, 10	° Wachtebeke † Gent	25/10/1915 30/07/2004
Andrea Fernanda BRAEMS Echtg. Daniel Schepens	Brandstraat, 3	° Desteldonk † Gent	03/09/1957 30/07/2004
Rachel Marie BUYLE Ongehuwd	Dorp, 25	° Wetteren † Wachtebeke	31/07/1912 31/07/2004
Gilbertus KESTELEYN Echtg. Melda Van de Moere	Peene, 38	° Zele † Gent	29/04/1934 07/08/2004
Georges Joseph LEFEVRE Wedn. Mariette Van Sande	Begonialaan, 12	° Ledeberg † Gent	14/03/1922 10/08/2004
Leontina August DE CLERCQ-ABBEEL Wed. Walter Verhaegen	Godshuisstraat, 13	° Lokeren † Wachtebeke	30/12/1913 18/08/2004
Bertha Julia DE GRONCKEL Wed. Leo Stockman	Groenstraat, 12	° Wachtebeke † Wachtebeke	21/03/1920 21/08/2004
Marc Antoon WILLEMYNS Echtg. Martine De Meyere	Spreeuwstraat, 8	° Gent † Wachtebeke	08/04/1960 24/08/2004

Suren KHATCHATRYAN	Godshuisstraat, 13	° Jerevan (Armenië)	14/04/1969
		† Wachtebeke	25/08/2004
Eugenie Marie DE WEIRD Wed. Albert Allonsius	Godshuisstraat, 13	° Zelzate	10/01/1919
		† Gent	06/09/2004
Gilbert Cyriel VANDERWEE Echtg. Marie Bollaert	Stationsstraat, 178	° Keiem	12/08/1936
		† Gent	09/09/2004
Irene Elisabeth DE LANGE Wed. Cyriel Rooms	Godshuisstraat, 13	° Lembeke	26/12/1916
		† Lokeren	12/09/2004

O VERLIJDENS SINT-KRUIS-WINKEL (05/2004 - 08/2004)

Maria VERKIMPE Wed. Robert Cornelis	St.-Kruis-Winkeldorp, 28	° Mendonk	13/02/1912
		† Gent	01/06/2004

Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden. (EVA)

MEMORABILIA KONINGIN ASTRID

Een van onze collega's wil zich bezighouden met een werk over wijlen Koningin Astrid, die in 1935 zo tragisch om het leven kwam. Ter illustratie zoekt hij memorabilia van alle slag: dat kan gaan van foto's naar rouwprentjes, artikels in kranten en tijdschriften, postzegels, naar allerhande voorwerpen met de beeltenis van de koningin (denken wij maar aan de beroemde koekendozen b.v.!), en er zijn waarschijnlijk nog zaken waaraan ik nu niet denk.

Leden die bedoelde herinneringen (desnoods slechts voor een zeer beperkte tijd) willen missen, kunnen zich in verbinding stellen met onze voorzitter, Cesar David. (CD/AC)

In augustus 2003 zag de hoek van de Meersstraat er zó uit. De vroegere meubelzaak van Hector Van de Calseyde ging tegen de vlakte, samen met het smalle woonhuis van juffrouw Rachel Van Pottelberghe, zus van onze burgemeester Prosper Van pottelberghe. Op donderdag 29 januari 2004 werd hier de gloednieuwe taverne 'La Luna' geopend.

Foto: André Van Hoorebeke

DEEL IX - 1866-1870: Het Huwelijk

De geschiedenis herhaalt zich of toch gedeeltelijk. We hadden het reeds in de vorige aflevering over het feit dat het huwelijk nu lichter opgenomen wordt dan vroeger en de schampere verwijzingen naar het 'boterbriefje' schijnen dit wel te bevestigen. We moeten één en ander i.v.m. het huwelijk vroeger echter nuanceren. Uit wat volgt blijkt dat ook in de 19e eeuw heel wat mensen ongehuwd samenleefden, net zoals nu. De reden waarom verschilde wel van die van de huidige tijd. Er waren in diezelfde eeuw veel natuurlijke of onwettige kinderen. Voorbehoedsmiddelen, zoals we die vandaag kennen, bestonden toen niet. Dit blijkt uit het bestaan van de liefdadige vereniging van Saint-Jean-François Régis voor 'het huwelijk van de armen en de legitimatie van de natuurlijke of onwettige kinderen'.

Enig zoekwerk bracht ons bij een kleine publicatie uit 1839:

**Société charitable de
St-Jean-François Régis,
pour le mariage des pauvres
& la légitimation des enfans (sic) naturels,
établie pour la ville de Bruxelles
& ses faubourgs
1re ANNEE**

gedrukt door de drukkerij Bols-Wittouck uit de Melkstraat (Rue au Lait).

Het boekje handelt o.a. over de oprichting van een nieuwe afdeling te Verviers. Het ligt dan ook voor de hand dat er later een afdeling te Gent werd gesticht. Gegevens over de Gentse afdeling ontbreken echter. Uit het boekje blijkt dat veel mensen te arm waren om de kosten van een wettig huwelijk te dragen. Ze leefden dus samen in concubinaat en hun kinderen waren bijgevolg onwettig.

In vrije vertaling meldt de publicatie het volgende:

Doel van de vereniging

Het belangrijkste doel van de vereniging is, op haar kosten, de nodige akten voor het burgerlijk en kerkelijk huwelijk te verschaffen aan de behoeftigen die in concubinaat leven en de weldaad van de legitimatie te verzekeren voor hun natuurlijke kinderen.

Ze verwelkomt die paren, die door de overmaat van hun ellende en door de schande van hun losbandigheid, beschaamd en bang zijn. Door volharding slaagt zij (de vereniging) erin de inlichtingen, nodig om hun toekomst te verzekeren, te verzamelen; ze verenigt alle stukken die de wet eist voor het huwelijk; ze laat ze (de stukken) komen uit de verst verwijderde provincies, dikwijls zelfs uit vreemde landen; tenslotte tracht ze de wensen te voldoen van die arme families die niets beter vragen dan hun burgerlijk belang in overeenstemming te brengen met het geweten en de godsdienst.

Motieven voor de stichting.

1° De schrikwekkende ontwikkeling die het concubinaat heeft gemaakt, vooral in de onderste klassen, en waarvan de gevolgen uiterst betreurenswaardig zijn voor de godsdienst en voor de maatschappij.

2° Het vastgestelde feit dat het aantal van de natuurlijke kinderen bijna een derde deel uitmaakt van de jaarlijkse staat van de geboorten te Brussel.

3° De onmogelijkheid waarin een groot deel van de in concubinaat levende personen verkeren om aan de eisen van de wet te voldoen; met moeite bekwaam om op de eenvoudigste vragen te antwoorden, de plaats en de datum van hun geboorte aan te duiden, dikwijls zelf voortgesproken uit onwettelijke verbintenissen, niet wetende waar hun ouders leefden en stierven.

4° De bedenking dat, zolang de in concubinaat levenden niet trouwen, ze niet ophouden de burgerlijke en kerkelijke wetten, die hun onwettig samenleven veroordelen, te haten; dat ze, door zich vrij te maken van de heiligste plichten van de natuur, altijd klaar staan om zich, met een ongelooflijk lef, vijandig te gedragen tegenover de maatschappij die hen uitstoot en hen schandvlekt.

(Wordt vervolgd in volgend nummer.)

G. Hoebeke

WAAR VINDEN WIJ IN ONS DORP

nog ijzeren voetschrapers of ijzeren ringen in de gevelmuren van de huizen, naast de voordeur?

- *Aan de voetschrapers haalden de bezoekers de modder van hun schoenen, voor ze de gang binnenkwamen.*
- *Aan de ringen werd hun paard vastgemaakt...*

Beide hulpmiddelen, vroeger zo noodzakelijk, zijn bijna helemaal verdwenen. Graag maakten wij een inventaris van wat nog overblijft.

Wie helpt ons?

(AC)

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving	
1866 Congé définitif								
Fermont	Adolphe <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	06.10.1846	Pierre François	Nathalie Vereecken	Regt Karabiniers	ja	
Roelandt	Théophile <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	06.02.1846	Jacques	Rosalie Van den Brande	3e regt Jagers te voet	ja	
Van Daele	Dominique <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	12.02.1846	Jacques	Jeanne Marie Michiels	5e regt Art.	ja	
Willems	Leopold <i>Cartouche.</i>	Wachtebeke	1846	Jean François	Pauline Voncke	3e regt Jagers te voet	ja	
1866 Certificaat								
Geen documenten.								
1867 Congé définitif								
David	Auguste <i>Campagne 1870. Bracht het tot korporaal.</i>	Wachtebeke	23.04.1847	Bernard	Rosalie L'écluse	14e Linieregt	ja	
David	François <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	17.06.1847	Pierre	Pétronille Ophalsens	3e regt Jagers te voet	ja	
De Caluwé	Désiré	Wachtebeke	15.09.1847	Bernard	Sophie Françoise de Brabander	6e Linieregt	ja	
De Vos	<i>Plaatsvervanger voor François Ghislain Moreau van Hennuyères, Henegouwen.</i> Marcellin <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	30.01.1847	Charles Louis	Nathalie Van Laere	Regt Grenadiers	ja	
Hellinck	Octave	Wachtebeke	01.03.1847	Albin	Thérèse Françoise Van Gysegem	5e regt Art.	ja	
Leroux	<i>Campagne 1870. Kanonnier 2e klasse.</i> Pierre	Wachtebeke	25.03.1847	Brunon	Pétronille Livine Gysel	6e regt Art.	ja	
Vandenbroucke	Liévin <i>Campagne 1870. Kanonnier 1e klasse.</i>	Gent	03.09.1847	Jean Baptiste	Seraphine Pladet	7e Linieregt	ja	
Vernaeye	<i>Plaatsvervanger voor Joseph Marie van Bastelaere van Wachtebeke. Korporaal. Verdwenen 10 mei 1869 en als deserteur beschouwd. Terug in het leger als soldaat op 14 sep 1873 en veroordeeld tot één jaar strafcompagnie en verlies van zijn graad. Amnestie 03 sep 1880.</i> Emmanuel <i>Campagne 1870. Bracht het tot brigadier.</i>	Winkel	18.04.1847	Pierre	Bernarde Bogaert	7e regt Art.	ja	
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot	Eenheid
1867 Certificaat								
Hillaert	Leopoldus	Wachtebeke	30.05.1847		Ivo	Maria Theresia De Decker	50	vrijgesteld
Leroux	Jan Baptist	Wachtebeke	01.10.1847		Jozef Antoon	Maria Theresia Verschraegen	48	vrijgesteld
1868 Certificaat								
Geen documenten.								
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving	
1868 Congé définitif								
Hamers	Alphonse Aloise	Wachtebeke	15.10.1848	Dominique	Sophie Van Rooten	7e Linieregt	ja	
Ivens	Augustin <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	03.02.1848	Pierre	Marie Thérèse Bailliu	Regt Grenadiers	ja	
Michiels	Charles Louis <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	12.11.1848	Augustin	Pétronille Thérèse Everaert	11e Linieregt	ja	
Vandersypt	Leon <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	23.04.1848	Dominique	Marie Jacqueline Vermeersch	4e regt Lanciers	ja	
	<i>Campagne 1870. Plaatsvervanger voor Felix Geluck van Oostakker.</i>							

Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving
1869 Congé définitif							
De Caluwé	Leon <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	28.04.1849	Louis	Rosalie Swartelé	8e Linieregt	ja
De Decker	Edouard <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	15.01.1849	Leon	Jeanne Vereecke	Treinbn	ja
De Looze	Leonard <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	04.01.1849	François	Marie Thérèse Soutaert	Regt Karabiniers	ja
De Maesschalck	Aurèle	Zeveneken	29.03.1849	Liévin	Cathérine Vervae	10e Linieregt	ja
Geers	Dominique <i>Campagne 1870. Plaatsvervanger voor Augustin Van Bouchaute van Wachtebeke.</i>	Wachtebeke	21.06.1849	-	Dominique Geers	3e regt Art.	ja
Swartelé	Henri Joseph <i>Campagne 1870. Kanonnier 2e klas. Plaatsvervanger voor Charles Louis van Renterghem van Wachtebeke.</i>	Wachtebeke	15.05.1849	Antoine	Jeanne Colette Van Pottelberghe	2e Linieregt	ja
Vandenhende	Ange <i>Campagne 1870. Tamboer.</i>	Eeklo	23.04.1849	Bernard	Félicité Nuytinck	Treinbn	ja
Van Hecke	Jean <i>Plaatsvervanger voor Pierre De Caluwé van Wachtebeke.</i>	Winkel	29.08.1849	Pierre	Eugénie Verstraete	3e regt Art.	ja
Van Langevelde	Honoré <i>Plaatsvervanger voor Louis Van Assel van Wachtebeke.</i>	Wachtebeke	10.07.1849	Charles Louis	Rosalie De Nos	Regt Grenadiers	ja
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Beroep	Vader: naam & beroep	Moeder	Lot
1869 Certificaat							Eenheid
De Winter	Joannes Baptiste	Wachtebeke	18.05.1849		Petrus Joannes	Rosalia Debaerdemaeker	13 vrijgesteld als enig kind
1870 Certificaat							
VANAF 1870 ZIJN ER GEEN CERTIFICATEN MEER.							
Familienaam	Voornaam	Geboorteplaats	-datum	Vader	Moeder	Eenheid	Persoonsbeschrijving
1870 Congé définitif							
De Brabander	Modeste Camille <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	12.02.1850	Pierre Liévin	Frédérique Leyn	11e Linieregt	ja
De Caluwe	Auguste <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	24.06.1850	Jean François	Dominique Michiels	Regt Grenadiers	ja
Deletter	François <i>Cartouche.</i>	Wachtebeke	1850	Charles Louis	Catherine Van Loo	10e Linieregt	ja
Poppe	Auguste	Wachtebeke	29.03.1850	Napoléon Denis	Marie Thérèse Everaert	Regt Grenadiers	ja
Soeting	Pierre	Wachtebeke	15.08.1850	François	Marie Thérèse Noët	3e regt Jagers te voet	ja
Swartelé	Auguste <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	15.10.1850	Jean	Jeanne Catherine De Meyere	11e Linieregt	ja
Van Doosselaere	Pierre <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	09.10.1850	Louis	Agnes Note	11e Linieregt	ja
Verschoote	Ferdinand Jacques <i>Campagne 1870.</i>	Wachtebeke	06.07.1850	-	Caroline Verschoote	11e Linieregt	ja

REIS 2005

Voor het komende jaar 2005 plant de Heemkundige Kring een reis in samenwerking met het Davidsfonds Wachtebeke & Sint-Kruis-Winkel. Onze uitstap is gepland voor 21 mei ofwel 4 juni; de datum is nog definitief vast te leggen. Het zal dus ditmaal niet in het najaar zijn zoals voorheen.

Alhoewel nog niet alle details uitgewerkt zijn kunnen we u toch reeds het programma in grote lijnen aanbieden. We hopen rond 10 uur toe te komen in het Limburgse Kanne, waar we de mergelgrotten zullen bezoeken onder leiding van een gids. Naast muurschilderingen, teksten in oud-Nederlands en fossielen valt ook de champignonkwekerij te bezoeken. Het is ook de bedoeling in Kanne of directe omgeving het middagmaal te nemen. Hierna gaat de tocht naar het fort van Eben-Emael, wat eigenlijk het hoofddoel van de uitstap is. De ouderen onder ons zullen zich wellicht de naam "Eben-Emael" nog herinneren uit de meidagen van 1940. Het 'sterkste fort van Europa', helemaal in een berg uitgegraven, werd toen, op de eerste dag van de oorlog, in een kwartier tijd buiten dienst gezet. Duitse commandotroepen maakten het volledig blind door het uitschakelen van alle observatieklokken op het dak van het fort. Ze gebruikten daartoe voor de eerste maal de zogenaamde holle ladingen. De uitwerking ervan heeft tot vandaag duidelijke sporen nagelaten.

Het fort telt 3 verdiepingen. Alleen de onderste verdieping kan, door wie dit wenst, vrij bezocht worden. Er is ook een cafetaria. Voor beide andere verdiepingen zijn de nodige gidsen voorzien. Vrijwel de volledige originele uitrusting is nog aanwezig zoals o.a. de luchtfilterinstallatie, de munitieliften en de geschutsstellingen. Zelfs de (verroeste) kanonnen staan nog opgesteld. Het bezoek aan het inwendige van het fort duurt 2 tot 2,5 uur. Indien het weer het toelaat wordt daarna een rondgang gemaakt op het dak van het fort, dat meerdere hectaren groot is. Hiervoor dient ook een uur te worden voorzien. Naast de militaire installaties - zoals o.a. de luchtschouw, de observatieklokken en de stalen geschutskoepel 120 mm - heeft men er een prachtig uitzicht over het Albertkanaal en de Maasvlakte.

Opgelet! De reis is ongeschikt voor mensen die niet goed te been zijn. Aan de anderen wordt gevraagd gepast schoeisel te voorzien. Om van het gelijkvloers van het fort Eben-Emael in de galerijen te komen (tweede verdieping) dient een trap van 11 meter te worden beklommen. Om daarna nog een geschutsbunker te bereiken moet men nog ongeveer 20 meter hoger! Men dient er bovendien rekening mee te houden dat de temperatuur binnenin het fort gemiddeld slechts 11 graden bedraagt.

Verdere details zullen in ons volgens tijdschriftnummer worden meegedeeld.

Luc. De Maesschalck

ERRATUM!

Aandachtige lezers zullen het misschien gemerkt hebben: in het artikel verschenen in het vorige nummer van De Vierschaar, betreffende de eerste grondverwervingen te Wachtebeke, is een fout geslopen. Niet Walter is de stichter van het huis Ascotte zoals op pagina 14 foutief vermeld staat, maar wel zijn vader: Lennot (Lennotus) van Gent.

Over deze Lennot hebben we het reeds voldoende gehad. Toch valt er nog een wetenswaardigheid aan toe te voegen. Op pagina 16 van hetzelfde tijdschriftnummer vindt u het artikel "800 jaar Wachtebeke", met de vertaling uit het Latijn van de akte van graaf Boudewijn IX waarin de naam Wachtebeke het eerst voorkomt. In deze tekst komt de zin voor "...met de hieronder ondertekende personen als getuigen." Deze getuigen zijn in de vertaling niet opgenomen, maar één van hen was Lennot van Gent. Hij oefende toen een bestuurlijke functie uit te Gent en stond blijkbaar in nauw contact met de Vlaamse graaf. Het feit dat hij in 1201 zelf beleend werd met gronden gelegen te Wachtebeke wijst daar trouwens op. In 1212/1213 was hij één van de twee baljuws te Gent (info bekomen van dhr. Leenhouts, Leiden).

Luc. De Maesschalck

LETS OVER DE FUNERAIRE BETEKENIS VAN ENKELE BOMEN

Ter gelegenheid van Open Monumentendag 2004 te Sint-Kruis-Winkel werd ook enige informatie verstrekt over het oude kerkhof. Interessant hierbij was een tekst die we ontvingen via de Gentse Dienst Stadsarcheologie¹. Behandeld hierin werden de boomaanplantingen op een kerkhof, meer bepaald de betekenis die deze bomen toegekend werden in het kader van de dodenverering. Vermoedelijk zijn er weinigen onder ons die hiervan nog enige kennis hebben. We laten dan ook met plezier genoemde tekst hieronder volgen.

De **buksboom** of palm (*Buxus sempervirens*) werd in de Oudheid toegewijd aan vruchtbaarheidsgodin Cybele of de dodengod Hades. Omwille van de altijd groene bladeren staat hij sindsdien symbool voor onsterfelijkheid. In Noordwest-Europa vervangen vaak buksboomtakken of palm de oorspronkelijke dadelpalmtakken van de blijde intrede van Christus in Jeruzalem.

De echte **cipres** (*Cupressus sempervirens*) staat als harshoudende, rotbestendige en groenblijvende naaldhoutsoort voor onsterfelijkheid en heropstanding. Hij is een levensboom bij uitstek. De mediterrane volkeren associëren hem met Hades en Pluto, goden van de onderwereld. Deze typische ranke boomsoort wordt in Noordwest-Europa vaak vervangen door Italiaanse populier, zuilvormige taxus, Californische cipres of levensbomen.

De gewone **klimop** (*Hedera helix*) sluit qua symboliek nauw aan bij groenblijvende plantensoorten als beshulst en laurier. Naast het gebruik als funerair symbool blijft hij een populaire plant op begraafplaatsen. Klimop was opgedragen aan de Frygische vruchtbaarheidsgodin, minnaar van Cybele, godin van de aarde en de oogst. Voor de Kelten was de spiraalvormige groeiwijze, net als bij de wijnrank, symbool voor wedergeboorte.

De **hulst** (*Ilex aquifolium*) komt geregeld op begraafplaatsen voor. De wintergroene bladeren en rode bessen verwijzen naar eeuwig leven en vooruitziendheid. Bij christenen suggereren de stekelige bladeren het lijden van Christus en verwijzen ze naar Christus' doornenkroon.

De gewone **laurier** (*Laurus nobilis*) staat zoals bij de meeste wintergroene planten symbool voor eeuwigheid. Bij de Grieken werd hij opgedragen aan Apollo en verbeelde de door overwinning verworven onsterfelijkheid, reden waarom men er helden en wijzen mee tooit.

De **dadelpalm** (*Phoenix dactylifera*) staat van ouds symbool voor overwinning, vernieuwing en onsterfelijkheid. Op graven staat hij voor onsterfelijke roem.

De **populier** (*Populus nigra*) was bij de Grieken verbonden met de held Heracles die met populiertwijgen getooid naar de onderwereld afdaalde. De populier staat voor smart, opoffering en tranen. Als funeraire boom verbeeldt hij veel meer de herinnering dan de hoop, eerder verleden dan toekomst.

De **roos** (*Rosa spec.*) heeft veel symbolische betekenissen. De regeneratiesymboliek verklaart waarom sinds de oudheid rozen op graven worden neergelegd. In de christelijke symboliek staat de enkelvoudige roos met vijf blaadjes symbool voor de kelk die het bloed van Christus opving en voor zijn vijf wonden. Als mystieke roos verwijst ze naar Maria. De roos verbeeldt de gave om hechte en belangeloze liefde te schenken. Ook geknakt of verwelkt refereert ze naar de dood.

De **taxus** of venijnboom (*Taxus baccata*) was bij de Kelten de boom van de dood omwille van de giftige naalden en vruchtpitten. Traditioneel werden taxustakken megedragen bij begravenissen en werden ze rond het graf in de grond gestoken om als stek terug op te schieten. In de christelijke traditie van Noordwest-Europa vervangt de taxus de zuiderse en niet winterharde cipressen. De hardheid van het hout en de wintergroene naalden worden geassocieerd met onvergankelijkheid.

De **linde** (*Tilia spec.*) is vanouds een symbool voor vriendschap en echtelijke liefde. Aan de bloesems worden heilzame krachten toegeschreven. De linde heeft een beperkte funeraire betekenis, verwijst meer naar leven.

Luc. De Maesschalck

¹ De tekst blijkt afkomstig te zijn uit meerdere bronnen. Ondanks navraag zijn deze ons momenteel nog onbekend. Om geen "vijgen na Pasen" te zijn (of spreken we hier beter over "bomen na Allerheiligen"?!) publiceren we hier het artikel zonder gepaste bronvermelding. Deze zal, indien te onzer beschikking, in ons volgend tijdschriftnummer worden vermeld.

EEN UITGESTORVEN BEROEP...

DE LANTAARNAANSTEKER

Voor we kunnen beginnen aan de geschiedenis van onze lantaarnaansteker(s) moeten we eerst eventjes terug naar de bron!

Het woord lantaarn komt van het Latijn "lanterna", de lantaarndrager was de "lanternarius". Deze Latijnse woorden komen voor in Romeinse geschriften en dat wil dus zeggen dat de Romeinen reeds de "lantaarn" gebruikten en dat de Romeinse soldaten hem meebrachten naar onze streken. Lantaarns of wat ervan overbleef werden ook gevonden in bedolven steden zoals Herculaneum (stad in het oude Campanië, ten oosten van Napels en bij een uitbarsting van de Vesuvius in 79 na Christus bedolven onder een stroom van vulkanische modder).

Bij ons, in de Middeleeuwen, waren de lantaarns volop in gebruik; de moeilijkheid en het gevaar waren echter dat de doorschijnende wanden van hoorn, van linnen of van geolied perkament waren! Hoeveel branden zijn hierdoor ontstaan!?

Toen in de 17^e eeuw het gebruik van glas meer en meer in voege kwam, begon men te denken aan het verlichten van de *voornaamste* pleinen, lanen en straten, in steden en dorpen. Deze schaarse verlichting gaf aan de bevolking toch een gevoel van veiligheid. Tevens zullen de dokter, de baker (vroedvrouw), de pastoor en de rijken met hun koets er het meeste nut van gehad hebben. Het beroep van lantaarnaansteker was geboren!

's Avonds werden de herstellende, gekuiste en gevulde lantaarns rond gebracht met de steekkar, in de geraamtes van de bestaande palen aangebracht en aangestoken; of wel werd

er in de vaste lantaarnkooien een petroleumlamp geplaatst en aangestoken... om dan 's morgens weer alles te gaan uitdoven! Bij volle maan of zomertijd werden de lichten niet aangestoken om reden van besparing! 't Was ook eens een mooie rustpauze voor de lantaarnaansteker!

Juist onder de lantaarnkooi was er steeds een dwarsijzer (spil) of wel langs één kant, of wel langs beide kanten, om er de ladder tegen te plaatsen, die de lantaarnaanstekers steeds bijhadden. In smalle straten of op hoeken werden de lantaarns opgehangen aan een steun (console) op de muur.

Ziehier nu de foto (± 1910) van onze Wachtebeekse lantaarnaanstekers, de gebroeders Theofiel en Achiël Pieters, jonggezellen uit de Kerkstraat. Naar overlevering zouden ze dagelijks ongeveer 25 kilometer te voet afgelegd hebben, soms met de steekkar of soms alleen met de "petrolkanne" voor dichtbij straten met vaste lantaarns.

Het beroep van lantaarnaansteker heeft bestaan vanaf ± 1600 tot in de 20^e eeuw (± 1923): dit was afhankelijk van de opkomst van de elektriciteit, verschillend van gemeente tot gemeente (in Wachtebeke van ± 1904 tot ± 1923). Het is bekend dat op 19 december 1913 een overeenkomst werd gesloten tussen ons gemeentebestuur en de CEF (Centrale Electriciteitsmaatschappij van België), waarbij aan deze laatste concessie werd verleend tot verdeling van elektriciteit in onze gemeente. De wereldtentoonstelling te Gent in 1913 had de voordelen van elektriciteit kenbaar gemaakt en zo volgden de aanvragen tot straatverlichting elkaar in snel tempo op. Te meer omdat de Duitse bezetter in 1914-18 steeds meer eiste hier en daar goede verlichting te hebben! Dit gold voor de meeste dorpen en ook in Wachtebeke werd een elektriciteitsnet geïnstalleerd alléén voor het centrum, gevaarlijke plaatsen en bruggen. Het beroep van lantaarnaansteker bleef dus nog vele jaren in ere.

Waar in de dorpen alleen de petroleumlantaarn in gebruik bleef, werd in de steden stilaan overgeschakeld naar gasverlichting met stadsgas, komende van de gazometers (gastanks). In de lantaarns was er aan de toevoer van het gas een soort netje (kousje) voorzien (systeem of brevet Schulze) waarmee de lichtintensiteit kon geregeld worden. Aangezien wij hierover geen literatuur hebben moet ik het hier laten bij deze summiere informatie.

Wat vooral telt voor onze geschiedenis is: dat er in 1903 in Wachtebeke nog geen enkele lantaarn te zien was in het dorp, maar wel op foto's (postkaarten) vanaf 1904.

Het beroep van lantaarnaansteker was een zeer gegeerd beroep: zij kenden iedereen en doorkruisten gans het dorp. De bevolking kende deze mannen net zo goed als de postbode. De lantaarnaanstekers deponeerden op het einde van het jaar, net zoals de schouwvegers, een gedicht als nieuwjaarsbrief in de brievenbus van hun medeburgers, in de hoop op nieuwjaarsdag goed ontvangen te worden en een fooi of lekkere 'druppel' jenever te mogen genieten. Eén van de teksten ging ongeveer als volgt:

De groote plaats. — La grand'place

GELUKKIG NIEUWJAAR

van de lantaarnaansteker

1 januari 18.... (1890 enz. tot in de jaren 20)

Wanneer de winter komt
 met zijn korte dagen, nachten lang,
 met storm en tegenslagen
 en duisternis die men zo bevreest,
 toch hier en daar het helder licht ziet stralen
 zodat niemand den rechten weg zou falen...

Daarom is 't dat ik hier
 van eer het donkert schier
 het licht ontsteke langs de baan
 opdat ge met vaste schreden
 den weg naar huis zoudt kunnen treden...

En mij, uw goede vriend,
 't een jaar uit en 't ander in
 mij altijd indachtig zoude zijn!

Ik hoop voor velen een sluier te hebben opgelicht en het licht heb doen schijnen over één van de vele verdwenen beroepen.

Guy Trangez.

BRONNEN: Archief Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'
 Sint-Laurensklok
 Eigen verzameling
 Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie.

De 'kopman' van de Wachtebeekse Weerstand: Guillaume Bruggeman

Guillaume ('Willem' in het Nederlands, en door zijn mede-Wachtebekenaren steeds maar 'Giele' genoemd), was een echte Wachtebekaar, iemand van de Langelede, geboren op 16 juni 1906. Een bescheiden man, maar... als vakman een der beste slaggers uit de wijde omtrek. Alle boeren wisten dat. Maar ook alle 'burgers', vaak dochters en zonen van de 'boeren', die in die wondere tijden van het interbellum 1918-1940 meer naar het centrum waren afgezakt en daar een winkel of bedrijfje hadden geopend. Ook dàar werd geregeld een varken gekeeld, al was het maar voor de hespen, de leverpaté, de bloedworsten en het 'buikstuk' (geregeld spek), dat nergens zo goed kon smaken als bij 'eigen slacht'.

Guillaume Bruggeman in gelukkiger tijden... Hier staat hij in het midden, als meesterslager tussen zijn twee helpers.

De zus van Guillaume, Marie Bruggeman, is trouwens ook zo iemand die in het centrum carrière heeft gemaakt. Ze was beter bekend als 'Mietje' Bruggeman, 'coiffeuse' en echtgenote van 'coiffeur' Gust De Vylder. Moeder van haar zoon natuurlijk, de even dikwijls door de dames geraadpleegde dameskapper Valère.

Guillaume, 23 jaar oud toen, werd in '39 opgeroepen door het Belgisch leger. De internationale toestand was toen al zeer gespannen; op 1 september begon Duitsland de oorlog tegen Polen, twee dagen later werd de oorlogstoestand uitgeroepen tussen het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland. Toen begon, wat men nogal sarcastisch noemde, de 'drôle de guerre', de schertsoorlog. Want er was oorlog, maar er werd niets gedaan. Sommige neutrale landen, waaronder België, dachten toen nog misschien aan de catastrofe te kunnen ontsnappen. Dat was buiten de waard gerekend. De 'waard', dat was Hitler... op 10 mei 1940 begon de

Duitse pletwals West-Europa te vermorzelen. Nederland kon geen weerstand bieden, België hield het 18 dagen vol: op 28 mei werd de capitulatie ondertekend. Duizenden Belgische soldaten werden krijgsgevangen gemaakt. Onder hen: Guillaume!

Guillaume als jong soldaat, bij de mobilisatie van het Belgisch leger in 1939.

Op de lagere school zal hij wel iets opgestoken hebben over het vaderland, de koning, de Brabançonne... maar wij vermoeden dat zijn patriotisme vaste vorm zal gekregen hebben bij zijn opsluiting door de Duitsers in het Stalag 17 (?) in de buurt van Leipzig. Het ene krijgsgevangenenkamp in Duitsland was het andere niet, maar wie samen met Guillaume in dat kamp terecht kwam, had het wel bijzonder slecht getroffen. De levensomstandigheden waren daar zeer precair: 's nachts buiten op de blote grond slapen was daar bijvoorbeeld geen uitzondering, en men vermoedt dat Guillaume daar een en ander heeft 'meegekregen' dat later tot zijn veel te vroege dood heeft geleid. Guillaume is reeds overleden in 1961, op 23 oktober om precies te zijn, amper 55 jaar oud!

Maar keren we terug naar Stalag 17. Guillaume werd daar ernstig ziek, en omdat nu en dan enkele Belgische krijgsgevangenen toch werden losgelaten, kon ook Guillaume terug naar Antwerpen worden overgebracht. Niet naar huis! Met een besmettelijke ziekte opgezadeld, werd hij daar door zijn dorpsgenoot Albert Van Kwikkelberghe in de kliniek afgeleverd.

Toen hij daar buiten geraakte, is Guillaume naar Frankrijk getrokken, reeds helemaal bezielde met zijn levenslang ideaal: het de nazi-bezetter zo lastig mogelijk maken om hem uiteindelijk uit ons land te verdrijven.

Bij zijn verdwijning uit Antwerpen - niemand van de bezettende macht wist waar hij naartoe was - werd hij natuurlijk gezocht, en de hele duur van de oorlog lang bleef hij op de lijst der gezochten staan. Men vermoedde dat hij na zekere tijd naar België teruggekeerd was; dat bleek voor de vijandelijke speurders wel uit sommige feiten in onze omtrek en

jammer genoeg ook uit bepaalde informatie die sommige streekgenoten hen meenden te moeten verschaffen.

Guillaume - hoeft het nog gezegd? - werd van het prille begin een fervent lid van de weerstand. In 1941 werd te Leuven, door de studenten daar, de NKB (Nationale Koninklijke Beweging) opgericht. Via Antwerpen waaide dit georganiseerd verzet naar Oost-Vlaanderen over. Hoewel nog verschillende andere verzetsgroeperingen in België actief waren (o.a. GL (Geheim Leger) en OF-FI (Onafhankelijkheidsfront - Front d'Indépendance), was de NKB in onze contreien toch wel toonaangevend. De regionale commandant hier werd Guillaume Bruggeman!

Precies door het ondergronds aspect van hun activiteiten is het moeilijk in detail te achterhalen waarmee die verzetslui zich bezig hielden. Vast staat, dat ze met 'Londen' via de radio in verbinding waren, en op afgesproken tijdstippen bij nacht naar Stenenbrug trokken om daar wapens te verzamelen die door geallieerde vliegtuigen werden afgeworpen. Het ging hier vanzelfsprekend alleen om lichtere wapens zoals Stens (handmitrailleurs), pistolen en munitie daarvoor, granaten en explosieven. Dit kwamen we aan de weet van Georges Van Kwikkelberghe, geboren Wachtebekaar (1926) en nu woonachtig te Sint-Niklaas, die Guillaume drie keer op een dergelijke gevaarlijke expeditie heeft vergezeld. Hij was amper 17 jaar oud toen hij door Guillaume bij de NKB werd ingelijfd! Hij had er zelf nooit om gevraagd, maar tegenstribbelen was er niet bij! Dat ook zijn verdienste achteraf naar waarde werd geschat, blijkt uit het feit dat hij zich nu Ridder in de Orde van Leopold II mag noemen (kruis met zwaarden - wat op het militair aspect van het ereteken wijst).

Ikzelf zie Guillaume nog ons hof in de Kerkstraat komen oprennen, langs de achterdeur viel hij direct bij mijn vader binnen. Hij had verdachte beweging in het dorp gezien, geheime politie dacht hij, en vroeg of mijn vader zijn zwaar pistool dat hij bij zich droeg wilde verbergen, zodat hij op straat geen risico meer liep. Mijn vader stemde toe, op voorwaarde dat Guillaume niet lang zou wachten om zijn wapen terug te halen. Het werd verstopt in het drukkersatelier, in de onderbouw van een Heidelberger degel, een machine uit het jaar 1937. Guillaume hield woord: twee, drie dagen later was het pistool bij ons thuis weg. En nog enkele dagen later kwam de Duitse Feldgendarmerie uit Zelzate bij ons binnenvallen! Waren zij getipt door iemand die Guillaume een paar keren naeen bij ons had zien arriveren? Hij bleef immers altijd verdacht. De Polizei werd vergezeld door Obergefreiter Güsske, een militair die in de Kerkstraat was ingekwartierd en die... zelf drukker van zijn vak was. Het atelier werd volledig uitgekamd, maar er werd gelukkig niets meer gevonden.

Van toen af moest Guillaume noodgedwongen onderduiken. Hij werd intensief gezocht. Hij kwam nog heel zelden thuis, en in de loop van het jaar 1943 verbleef hij samen met Albert De Smet, een jonge kerel (°13-03-20) uit Sint-Kruis-Winkel, op een verborgen adres. Op zekere dag bleek dit verblijf toch niet zo geheim voor verklikkers, want de Gestapo (Geheime Staatspolizei) viel daar binnen. Ironie van het lot: Guillaume, die vrouw en kinderen toch niet voortdurend kon missen, was net naar de Langelede getogen! Maar zijn kameraad Albert werd opgepakt en is iets later, op 30 november 1943, te Oostakker gefusilleerd. De

toenmalige Groenstraat te Sint-Kruis-Winkel is naar hem tot Albert De Smetstraat omgedoopt.

Christus, mijn hoop is verzezen.

†

Hij werd geboren te St Kruis-Winkel den 13 Maart 1920 en laffelijk door de Duitschers naargekogeld te Oostakker den 30 November 1943.

Hij was lid van den Bond van het H. Hart, Voorzitter van den B. J. B. en N. K. B.

Zonder vrees of schroom, met verachting voor den dood zelfs, schreef hij in zijn cel aan zijne ouders deze korte maar veelzeggende woorden : - Binnen twee uren zal ik tot de levenden niet meer behooren, maar ik ween niet ; ik heb voor de laatste maal geblecht en gecommuniceerd en ga recht hierboven bij O. L. H. Hebt goeden moed, lieve ouders, broeders en zuster, treurt niet over mijnen dood, weest niet ontroostbaar : de Heer heeft mij geroepen en een einde gesteld aan de beproevingen en het lijden van dit broze aardse leven. Aanbidt met mij den heiligen wil des Heeren. Hij is immers de Heer van leven en dood. — Verheugt u bij deze gedachte beminde ouders, dat ook gedurende dezen oorlog uw zoon zijn christene gevoelens heeft weten te bewaren en gelukkig was te midden der angstige dagen omdat hij moed en sterkte vond bij Jezus in de H. Communie.

Tot wederziens dus hiernamaals. Vergeet mij niet in uwe gebeden bij den Heer. Dat zijn de laatste wenschen van uw gansch verkleefde zoon en broeder. *

druk. Weelput, Winkel.

Rouwprentje van Albert De Smet, die door de bezetter werd opgepakt en gefusilleerd op 30 november 1943. Op die dag was Guillaume, die hem in zijn clandestien verblijf gezelschap hield, net naar zijn familie vertrokken voor een kort bezoek!

De Polzeimensen wisten blijkbaar heel goed dat Guillaume daar toch was geweest, en richtten hun stappen dan maar rechtstreeks naar de Langelede, waar hun gezochte man inderdaad reeds thuis was. René Venneman en zijn Palmyre zagen ze komen aan de overkant van de vaart en verwittigden het gezin Bruggeman in allerijl. Guillaume twijfelde niet, en vluchtte door een venster aan de achterkant van het huis de akkers in. De binnenvallende Duitsers, vergezeld door iemand, van bij ons jammer genoeg, troffen alleen de moeder en haar twee dochters, Hilda en Marcella, aan. Die twee vertelden dat het al héél lang geleden was dat ze hun vader hadden gezien. Maar toen de meegekomen verklikker, die de speurneus wilde uithangen, haarfijn opmerkte dat daar op de schoorsteenmantel een gevulde tabaksdoos stond, en vroeg hoe die daar dan kwam, antwoordde Guillaume's vrouw, met een ongelooflijke vlugheid van geest: "van wat, denkt ge, zou ik nu nog moeten leven?". De Duitsers dachten natuurlijk onmiddellijk dat er een andere man in het spel was, en hadden daar blijkbaar begrip voor. Het ongure gezelschap droop af.

Ze hebben Guillaume de volgende maanden niet meer te pakken gekregen. Hij bleef nochtans zeer actief, en als commandant van de NKB gelastte hij zijn mannen in de laatste weken vóór de bevrijding met o.a. de bewaking van bruggen op de Langelede en met diverse andere opdrachten.

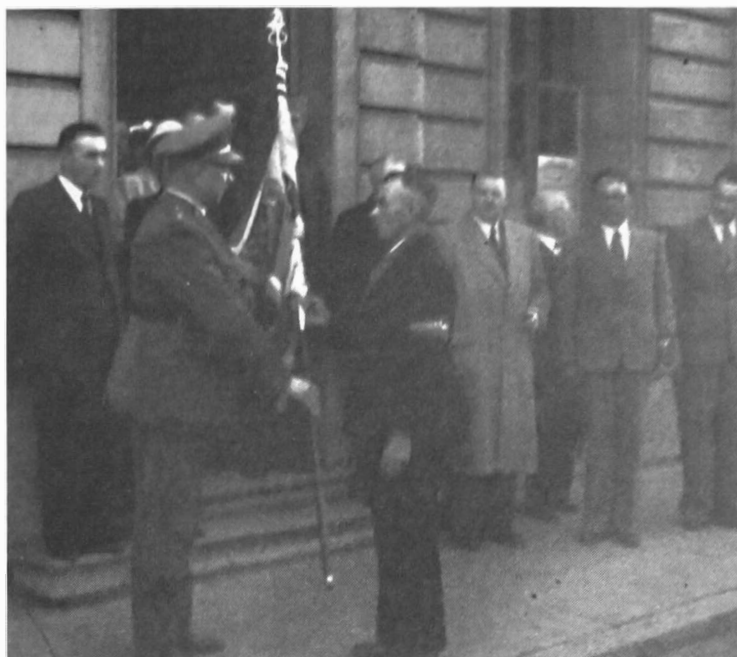
Op 16 september 1944, dag dat eerst Poolse soldaten Wachtebeke binnenkwamen, kregen wij thuis bezoek van Guillaume. Nu in vol kaki uniform. Pas toen vernamen wij met wie hij praktisch al die tijd had samengewerkt. De

heren dokter Hosten en Raoul Poullier hadden de goede zaak ferm bevorderd, en ook een zogenaamd 'student' met 'studentenflat' op het hoofd, van wie de naam ons ontsnapt is (was zijn voornaam niet Rik?) en die logeerde bij Omer Van Pottelberghe, de broer van de burgemeester. Die woonde toen in het huis dat nu eigendom is van dokter Dewaele. Daarbij werden ons enkele namen van zijn 'ploeg' genoemd: de reeds genoemde Georges Van Kwikkelberghe, André De Letter (†), Omer Van de Voorde (†), Richard De Meyer, Robert Celie en last but not least, Gustaaf Naudts (†), broer van Adolf en Leon Naudts, beide in het concentratiekamp Neuengamme overleden, bijna aan het einde van de oorlog! De jongedames Germaine De Waele en Judith Thys fungeerden als verpleegsters. Gedurende de bezetting hielden sommigen onder die groep zich ook wel met smokkel bezig, want 'voeding' was in die jaren een wel zeer belangrijk, zoniet het belangrijkste onderdeel van het dagelijks leven. Alice van Victor Van Megroot (Victor Sterre zoals die beter gekend waren, omdat zij óp de grens woonde), heeft ooit onze Georges bij de Duitsers vrijgepleit voor smokkel te Sluiskil. Wie weet over welke 'smokkel' het ging!

Denk nu maar niet dat Guillaume een rabiaat vervolger was van alles wat in die tijd 'zwart' werd genoemd. Ikzelf kan getuigen dat het aan hem te danken is geweest dat huis en have van inspecteur De Cock, in de Kerkstraat toen, niet verwoest en geplunderd is geweest. Jos De Cock was een vurig patriot en anglofiel, maar sommigen, eerder rovers dan vaderlandslievenden, vonden dat iemand die tijdens de oorlogsjaren 'inspecteur' was geweest, toch wel een 'zwarte' moest zijn. Guillaume, die eerder realistisch redeneerde dan dat hij zoals sommigen onberedeneerde haat droeg, heeft meerderen zo gered. Men vergeet maar al te gemakkelijk dat op de blinde buitenmuur van een gebouwtje aan het rusthuis, waar nu de kapel staat, op 17 september 1944 niet minder dan 11 (elf!) doodsvonnissen voor Wachtebekenaren stonden aangeplakt. Ook dat vond Guillaume wel wat kras. Twintig jaar nadien, en ook nog later, waren die elf trouwens nog allemaal in leven. Een Duits soldaat, erg gekwetst en de oorlog beu, werd door Guillaume zelf verzorgd. De man heeft na de oorlog nog contact met zijn verzorger opgenomen... De verzetsploeg, die we hierboven reeds opgesomd hebben, vertrok, op aansporing van hun commandant, met het Canadese leger naar Woensdrecht in Nederland, en zijn daar tot 18 november '44 gebleven. Toen moesten de weerstanders, bij bevel van de Belgische regering Pierlot, hun wapens inleveren. Velen van hen zijn toen ingelijfd bij de Brigade 'Piron', de latere luitenant-generaal die bevelhebber werd van de Belgische troepen in Duitsland. Na het einde van de oorlog op 8 mei 1945 bleven ze nog ongeveer acht maanden actief in Münster in Westfalen...

Guillaume zelf bleef hier bij ons. Zoals gezegd had zijn gezondheid zwaar te lijden gehad. Hij heeft trouwens de voor hem toch uitzonderlijk vreselijke oorlog amper 16 jaren overleefd. Ja, er werd hem wel eer bewezen, maar de meesten onder ons wisten zelfs niet wat hij eigenlijk heeft betekend. Een paar onderschriften bij de foto's die we hierbij afdrucken brengen - enigszins chronologisch - een illustratie bij het beeld van deze man uit één stuk, dat wij hier hebben opgehangen.

Wies Creve.

Huldiging van Guillaume Bruggeman op het gemeentehuis in 1951). Het vaandel van de Weerstand wordt tussen een officier, vertegenwoordiger van de Prins-Regent, en Guillaume uitgewisseld. Uiterst links: burgemeester Oktaaf Scheire; op de traprede: toenmalig schepen Arthur Bracke, en helemaal rechts: gemeentesecretaris Achiel Buysse. Bij die gelegenheid werd aan Guillaume een ereteken uitgereikt. Het brevet, onder het wapenschild van 'Koninkrijk België', bevatte volgende tekst: 'De Minister van Landsverdediging heeft de eer aan de Heer BRUGGEMAN GUILLIELMUS te laten weten dat hem bij Koninklijk Besluit van 10.3.1951, nr. 616, de Medaille van de Weerstand verleend is. Op diezelfde dag werd volgend huldeadres aan Guillaume gelezen. Wij kunnen niet meer achterhalen wie daarvan de auteur was. Hij (zij?) had in elk geval een prachtig handschrift en kende ook wel iets van versvoeten af, want alles klinkt en stapt zoals dat in een echt 'vers' past.

DE LEDEN VAN HET RODE KRUIS N.K.B. WACHTEBEKE AAN HUN COMMANDANT

Thans brengen wij u hier op dezen dag de stille hulde van wat sinds lang ons hart met dankbaarheid vervulde.

Wij weten wat gij deed, als koene commandant met heer Despierre en anderen voor de verlossing van ons vaderland.

In de verdoken witte woning op 't eind der Langelede was 't dat gij maanden lang uw stoute plannen smeedde.

Dat engelengeduld van vrouw en zwijgzaamheid van lieve kinderen veel zagen en veel wisten zonder uw droom te hinderen.

Soms kwam gevaar van Duitsch gebroed uw leven driest bedreigen doch niet maken dat in u daardoor de droom zou zwijgen.

Bij dag en nacht, in meersch en bosch stond g' aan gevaren bloot. Steeds onverschrokken hield gij vol en spotte met de dood.

Uw mannen groeiden in getal en droegen u op aller hand; steeds sterker werd 't geheim verbond tot de bevrijding van ons vaderland.

Doch plots rees op de dag, dat gij voor 't oog van 't volk het snoed verraad kondt straffen en zijn van 't recht: de ware tolk!

Uw hart was als geheel hernieuwd toen het ons vaandel wapperen zag. Steeds onvergetelijk blijft voor u en ons de glorie van dien eersten dag.

Dit zij ons hulde uit ganscher hart, en van de velen die u leider weten: ons Roode Kruis en N.K.B. zullen hun leider nooit vergeten.

BRONNEN: mevrouw Noëlla Bruggeman, schepene te Wachtebeke, de heer Georges Van Kwikkelberghe, Sint-Niklaas archief Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke' notities Maurits Creve.

Biografische gegevens

Victor, Julius Désiré Acke werd geboren in de Schoolstraat te Wachtebeke-Overslag op 19 februari 1871. Hij was de oudste zoon in een gezin van acht kinderen: drie zonen en vijf dochters.

Op 6 augustus 1890 behaalde hij het diploma voor het lager onderwijs aan de 'Geagreëerde normaalschool voor onderwijzers' te Sint-Niklaas.

Van 10 december 1890 tot 31 oktober 1892 was hij werkzaam in de gemeenteschool van Gentbrugge en van 1 november 1892 tot 15 juli 1893 in de vrije gesubsidieerde school H. Kerst te Gent. Op 15 juli 1893 werd hij aangesteld in de gemeenteschool van Wachtebeke waar hij ononderbroken actief was tot september 1929.

Eenmaal op rust bleef hij zich ten dienste stellen van de Wachtebekenaren: als briefschrijver, als bemiddelaar tussen de mensen en de overheid, als secretaris van diverse verenigingen, als gelegenhedsfotograaf...

In juni 1963 werden de fysieke ongemakken die samenhangen met zijn ouderdom te groot. Op 92-jarige leeftijd moest hij noodgedwongen Wachtebeke verlaten. Hij verhuisde naar het klooster van Oostakker waar hij op 13 januari 1965 overleed, zeven jaar na zijn echtgenote. Hij is begraven op het kerkhof aan de Molenhoek.

Wegens zijn kleine gestalte stond hij algemeen bekend als 'meesterken Acke'.

'Meester Acke', zoals we hem eigenlijk nooit hebben gekend. In zijn 'actieve' lerarenperiode ziet hij er hier groter van gestalte uit dan hij ooit is geweest. Heeft hij - lees maar wat hij over fotografie wist! - de afbeelding zelf ietwat 'aangelengd'? Een flink man alleszins!

Mijn herinneringen aan de Wachtebeekse tijd van mijn grootvader overspannen de periode vanaf de tweede wereldoorlog tot eind juni 1963. Hij woonde toen in het dorp naast café 'Onder den Toren', tegenover de kerk. Regelmatige bezoekers van toen waren ondermeer dorpsgenoten die problemen hadden met hun correspondentie. In de jaren 40 van vorige eeuw waren er nog heel wat oudere Wachtebekenaren die het lezen en het schrijven nauwelijks of niet onder de knie hadden. Wanneer ze een brief ontvingen spoedden ze zich naar 'de meester' die altijd beschikbaar was om voor te lezen, om uitleg te geven, om administratieve formaliteiten in orde te brengen, om een antwoord op te stellen.

Ook het gemeentebestuur deed beroep op zijn diensten. Gedurende de oorlogsjaren was tegenover het kerkportaal een bord opgehangen om, bij de zondagsmissen, de bevolking in kennis te stellen van allerlei beschikkingen. Mijn grootvader - door zijn verleden als onderwijzer vaardig in de omgang met krijt en bord en beschikkend over een sierlijk handschrift - stond in voor het up-to-date houden van de berichtgeving die onder meer betrekking had op ravitaillering, rantsoenering, inkwartiering, verduistering en andere aangelegenheden in verband met de bezetting. (N.v.d.r.: 'verduistering' heeft hier niets te maken met 'loense praktijken', met geld b.v. Voor de 'jongeren' die het nog niet wisten: tijdens de oorlogsjaren moesten alle ramen en lampen 'verduisterd', dus afgeschermd worden, om vliegtuigen niet te laten merken waar bewoning, handel en industrie gevestigd waren). Tegenwoordig zou men zeggen dat hij actief was in de 'communicatie met de burger'. Hij was secretaris van verschillende verenigingen. Zijn schrijfwerk deed hij staande met op zijn neus een pince-nez. Veel van zijn activiteiten hielden verband met de 'Bond der Kroostrijke Gezinnen van België', de vereniging van gezinnen met ten minste vier kinderen. De bondsleden konden aanspraak maken op verminderde spoorwegtarieven. Om hun rechten te laten gelden dienden ze in het bezit te zijn van een officiële lidkaart. Mijn grootvader zorgde voor de volledige opmaak van bedoeld document, inclusief de verplichte pasfoto. Dit laatste had heel wat om het lijf.

Een document dat meester Acke bevestigt als afgevaardigde 'ter Kinderbescherming'. Het is gedateerd: 23 mei 1931. Meester Acke heeft, na zijn pensioen, wel een zeer actief leven voortgezet.

Het begon met het in stelling brengen van 'zijn apparaat'. Op het geplaveide tuinpad, tegenover de achterdeur, plaatste hij een tafeltje waarop het fotoapparaat geïnstalleerd werd. Spieën onder de tafelpoten en onder het toestel zorgden voor de stabiliteit en de correcte positionering. Degene wiens beeltenis zou vereeuwigd worden nam plaats op een keukenstoel

en werd aangemaand ernstig te kijken en niet te bewegen. Toen de opname voltooid was, verdween mijn grootvader in de kelder voor het 'developperen' van de belichte plaat. Die werd ontwikkeld, vervolgens kortstondig afgespoeld, daarna in een fixeerbak gedompeld, tenslotte grondig gewassen, gezeemd en gedroogd. De eerste fazen van dit proces verliepen in volslagen duisternis: het enige zichtbare in de kelder was de contour van de gloeidraad van een lamp. De plaat was nu klaar voor het vervaardigen van de eigenlijke foto's. Dit gebeurde weerom in de kelder. De werkzaamheden vonden plaats bij het schijnsel van een gloeilamp die ingebouwd was in een houten bak met aan de voorzijde een rood glas zodat de 'donkere kamer' gevuld was met een rode gloed. Voor het maken van de afdrukken werd de plaat letterlijk op het fotopapier gedrukt en belicht, daarna werd het papier ontwikkeld, gewassen, gefixeerd en grondig gespoeld. Uiteindelijk moesten de foto's nog drogen. Wanneer het weer het toeliet gebeurde dit buiten, was dat niet het geval dan gebeurde dit - tot ergernis van mijn grootmoeder- in de woonkamer. De foto's werden tenslotte, samen met de lidkaart van 'den Bond', afgehaald door de betrokkene. Het kwam voor dat die zichzelf nauwelijks herkende waarop mijn grootvader steevast reageerde met: "T'es geen wonder, ge ziet gij er in 't echt zo serieus nie uit!". (N.v.d.r. : Ik heb me ooit laten wijsmaken dat meester Acke ook eens zou geantwoord hebben aan een niet zo opgetogen 'klant': "Ne lelijke mens kan ik nie schoon trekken!".)

Zijn activiteiten op het terrein van de fotografie lagen in het verlengde van zijn belangstelling voor alles wat met technische vooruitgang te maken had. Zo beschikte hij vanaf 1930 over een radio die ondergebracht was in een aangepaste hangkast met twee vakken. Het onderste - dat met een klapdeurtje kon worden afgesloten - bevatte een Philips-ontvanger type 2531, in het bovenste was een reusachtige zevenhoekige luidspreker ondergebracht die door een rood gordijntje aan het oog werd onttrokken. De radiosignalen werden binnengehaald via een luchtantenne die tussen het eigenlijke woonhuis en de stal gespannen was. Het geliefkoosde programma van mijn grootvader was 'het gesproken dagblad'. Tot zijn laatste levensdagen volgde hij de evolutie in België en in de wereld. Gedurende de oorlog, als de ingekwartierde Duitsers niet in de buurt waren, luisterde hij aandachtig naar Radio Londen. De daar gelanceerde slogan: "Zonder erop te boffen; we krijgen ze wel, de moffen" genoot zijn enthousiaste instemming. Een ander belangstellingsterrein was de natuur: de loop der seizoenen, het weer, de eigenschappen van planten, het gedrag van vogels en dieren,... In een tijd zonder massadistributie, toen de frigo nog een ongekende luxe was, werd dat alles echter vanuit een praktisch standpunt benaderd. De 'lochting' en de boomgaard, het kippen- en het konijnenhok waren nog geen hobby-aangelegenheden maar speelden een belangrijke rol in de dagelijkse voedselvoorziening.

Mijn grootvader experimenteerde graag in de tuin. Tegen de op het zuiden gerichte tuinmuur had hij bijvoorbeeld een druivelaar aangeplant die hij elk jaar behoorlijk liet opbrengen; hij had een kerselaar zodanig geënt dat die zowel zwarte als witte kersen

Zó kenden wij, de generatie 1925... 1940, 'meesterken Acke'!

voortbracht; van zijn rode bessen brouwde hij een drankje dat hij 'groseille' noemde; de bladeren van zijn moerbeiboom gingen naar het klooster als voedsel voor de zijderupsen; met het hars uit de stam van de kerselaren maakte hij een soort lijm; tenslotte, zoals zoveel Wachtebekenaren, kweekte en versneed hij zijn eigen pijptabak van het merk 'Chez Moi'. Zijn aandacht voor de land- en tuinbouw kreeg een 'officieel karakter' in zijn secretarisschap van het 'Werk van de Akker'. In de loop van de jaren vijftig deed de moderne tijd zijn intrede in Wachtebeke. De boerenkarren verdwenen uit het straatbeeld, het dorp werd heraangelegd, nieuwe wijken verrezen, de mentaliteit van de mensen veranderde langzaam maar zeker. Mijn grootvader, die toen in de tachtig was en nog in uitstekende gezondheid verkeerde, had alle begrip voor de veranderingen maar hield aan zijn gewoonten. Met zijn onafscheidelijke bolhoed, zijn stijve boord, zijn gilet waarop een indrukwekkende horlogeketting gedrapeerd was, zijn zwarte vest en zijn grijs gestreepte pantalon werd 'meesterken Acke' geleidelijk een figuur uit een voorbije tijd.

Meester Acke en zijn echtgenote, Elodie Ribauville, in de kerk Sint-Catharina te Wachtebeke, bij de viering van hun vijftigjarig huwelijkjubileum. Ook dat van 60 jaar hebben ze samen kunnen vieren!

Na het overlijden van zijn echtgenote, eind 1957, begonnen de jaren meer en meer te wegen. Hij passeerde zijn laatste levensjaren op Wachtebeekse bodem in zijn woonkamer, gezeten in een rieten zetel met zijn voeten op de Leuvense stoof en met zijn onafscheidelijke pijp bij de hand. Ofwel in de voorkamer, oude melodieën spelend op zijn piano. Zijn voordeur stond steeds 'tegenaan' zodat hij zich niet moest 'dérangeren' om bezoekers binnen te laten. Hij dacht vaak terug aan 'de tijd van voor de andere oorlog' en haalde soms herinneringen op aan zijn beginjaren als dorpsonderwijzer. Toen waren de tijden hard en van leerplicht was nog geen sprake. Dat had tot gevolg dat veel kinderen 's zomers thuis bleven om te werken terwijl men in de wintermaanden overvolle klassen had die voor een deel gevuld waren met weinig gemotiveerde leerlingen. De mogelijkheden om degelijk onderwijs te verstrekken waren daarenboven beperkt door de materiële omstandigheden. Er was -in Wachtebeke was er nog geen elektriciteit- geen adequate kunstmatige verlichting. Als het te donker was om te lezen en te schrijven -wat gedurende een groot deel van het jaar voor de 'speeltijd' van tien uur het geval was- werden geheugenvakken gegeven: gebeden aanleren, catechismusles, vertellen (vooral uit de 'Heilige Schrift'). Om te leren lezen, schrijven en rekenen trok men meer tijd uit wanneer de dagen voldoende lang waren. Dit was echter de tijd van het jaar waarop veel kinderen afwezig bleven die zodoende nooit de kans kregen om een aantal basisvaardigheden te beheersen.

Mijn grootvader verliet Wachtebeke eind juni 1963. De zware winter 1962-1963 had zijn tol geëist. Zijn laatste bezoeker - op de vooravond van zijn vertrek naar Oostakker - was Pastoor Camerman.

Antoine Acke

Op 20 april 1939 droeg priester Leo Persyn, neef van Dr. Jules Persyn, te Wachtebeke zijn plechtige "eremis" op, na zijn wijding te Gent op 16 april. Bij die gelegenheid werd deze groepsfoto genomen.

Zittend van links naar rechts: Gustaaf De Buysscher, echtgenoot Donatienne De Schepper - Marie-Louise Persyn, zuster van Jules Persyn, weduwe van ere-gemeentesecretaris Emiel Hillaert - Alfons Persyn, broer van Jules - Urbanie De Buysscher, weduwe van Jozef Persyn, de broer van Jules en vader van priester Leo - Leo Persyn zelf, de nieuwe priester - Charles Camerman, pastoor van Wachtebeke - Laura Bloquaux, weduwe van Dr. Jules Persyn - Emiel De Buysscher - Leonie De Buysscher, echtgenote Edmond De Schepper.

Staande op de 1e rij: de heer Gyselinck, echtgenoot van Martha Chinitor, die een vriendin was van de moeder van de wijdeling - "meester" De Groote, vroeger onderwijzer hier in Wachtebeke - Martha Chinitor (zij woonde in het huis aan de rechterkant van de kerk, nu afgebroken om de toegang naar "Kindervreugd" en de achterliggende speelkoer vrij te maken) - mevrouw meester De Groote - Leo Bredael, onderpastoor te Wachtebeke - een ongeïdentificeerde zuster ("postulante"?, want witte kap, wat op een pril begin in het klooster kon duiden) - Maria Hillaert, later echtgenote apotheker Michel Coppens - Laura Persyn, dochter van Jules - Wies (Marie-Mouise) Persyn, dochter van Jules - Jef Van Dessel, echtgenoot Laura Persyn - Marthe Lantsoght, echtgenote Leo Persyn - Mietje Breugelmans, echtgenote Alfons Persyn - Leo Persyn, oudste zoon van Jules - Edmond De Schepper, echtgenoot Leonie De Buysscher - een niet genoemde priester - Anna Goossens, echtgenote Emiel De Buysscher - Donatienne De Schepper, echtgenote Gustaaf De Buysscher - Albert Hillaert, zoon van Maria Persyn - priester René Bracke - priester Valère De Paepe.

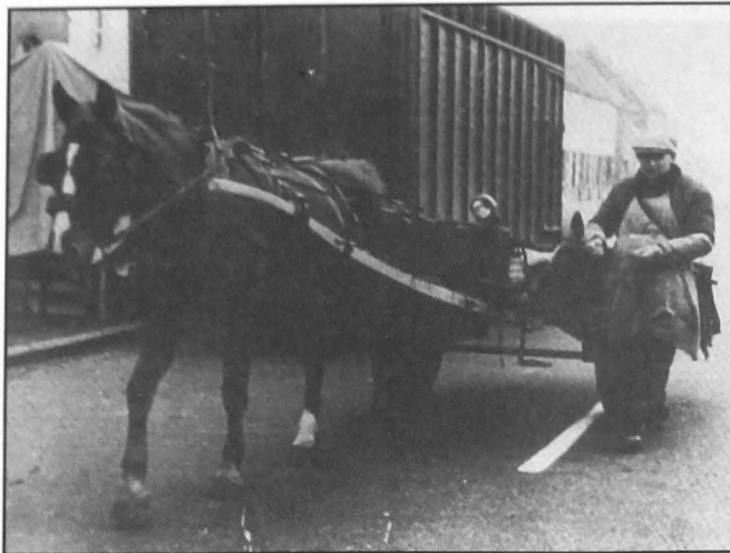
Staande op de achterste rij: Voormalig onderpastoor van Wachtebeke Valère Van der Gucht - twee seminaristen, later priesters: René Van Laere en Albert Scheire - (waarschijnlijk) Herman Van Dessel, aalmoezenier bij het leger, later nog verongelukt in een dichte mist te Antwerpen - een niet genoemde priester - Edgard Van de Walle, echtgenoot Wies Persyn - drie niet nader genoemde priesters - priester Victor Baert - twee niet genoemde priesters - seminarist, later ook priester, Jozef Scheire - en dan nog twee niet genoemde priesters.

Wij weten niet of sommigen van onze lezers nog namen van de hier "niet genoemden" kunnen doorgeven. In elk geval: die worden dan in dank aanvaard. (AC)

In die tijd had men blijkbaar nog geen schrik voor een beetje vet. Mijn tante Irma Creve, getrouwd met Gustaaf Celie en oudste zuster van mijn vader, poseert hier op haar hof met haar kweekzeug. Die kan hier wel de uitroep "wat een beest!" rechtvaardigen.

De foto werd in de jaren dertig van de vorige eeuw genomen. (AC)

Een Wachtebeekse figuur, onuitwisbaar ingebrand in het geheugen van onze oudere generatie: Petrus Staelens, vishandelaar en mosselboer! Dag in, dag uit op stap met zijn Bella, het paard dat alle wegeltjes uit het hoofd kende (een paard heeft een hoofd, géén kop!). Van het paard hoorde men alleen het getik van de hoefijzers op de kasseien; Petrus zelf was beter te horen: van verre kondigde hij met hoge stem zijn komst aan. Dat het soms een lange dagtaak was, is te merken aan de verlichting op zijn kar!

(AC)

11 NOVEMBER 1918

In de maand november herdenken wij onze doden. En op 11 november van die maand het einde van de Eerste Wereldoorlog, de Wapenstilstand. Voor de ouders van Frans Steel, toen net 28 jaar geworden, zal dat geen dag van vreugde geweest zijn. Na drie lange, uitputtende en voortdurend aartsgevaarlijke jaren achter de IJzer was Frans, samen met de oprukkende Belgische troepen, reeds tot Assenede gekomen, om zo te zeggen op weg naar huis, want zijn 'thuis' lag op een boogscheut aan de andere kant van het kanaal! Dan moeten sterven, dan als vader en moeder die boodschap krijgen!...

We drukken hierbij het rouwprentje van Frans af. De tekst ervan, een gedicht waarvan de versvoeten moesten kloppen, werd geschreven door toenmalig onderpastoor Charles Camerman, ons allen later bekend als pastoor gedurende twintig jaren (1927-1947).

(AC)

†
TER ZALIGER GEDACHTENIS
van

FRANS STEEL

zoon van wijlen JOZEF en ROSALIE DE ROUCK,
Onder-officier bij het 5de Lanciers,
geboren te Wachtebeke den 21 October 1890,
voetmoed gesneuveld te Assenede den 3 Nov. 1918.

—*—

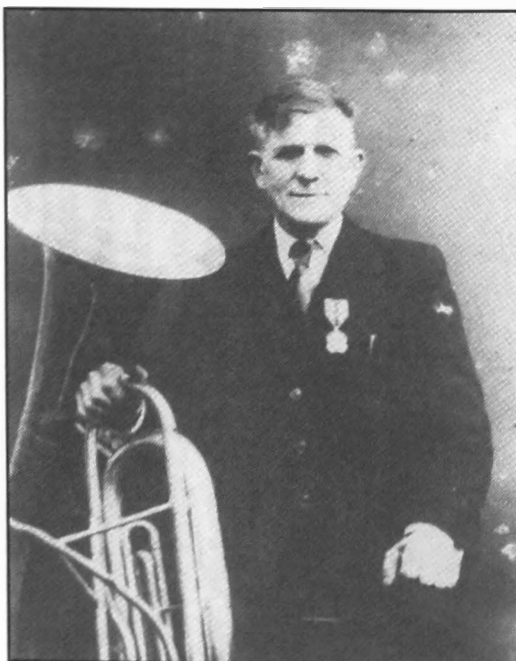
Vier jaren zijn voorbij, vervuld van wee en lijden,
En d'Oorlogsreus, verzwakt bij lang en bloedig strijden,
Wijkt wagliend achteruit, zoekt redding in de vlucht.
En Vlaanderen, dorp voor dorp, aamt weerde vrije lucht.
« Ziet ginder in 't verschiet, mij dunkt 't is onze toren,
't is daár dat moeder woont, 't is daár da' k ben gebo-
ren. »

Aldus sprak Frans. Hij is een held. Het kruis der vromen
Prijkt tweemaal op zijn borst. Het ure gaat nu komen
Zoo lang betracht, dat moeder, in haar stille woon,
Hem weér omhelzen zal... en fier zijn op haar zoon!
Het is op aard den een'gen loon en troost voor beiden,
Na't zwoegen en het leed van 't eeuwige-lange scheiden.

O God! was 't maar een droom!?. Maria, heb erbarmen
Met de bedrukte vrouw die in haar krampig armen
Een kruis omklemt op 't graf... Alleen kunt Gij de smart
Doorpeilen en het wee van haar gefolterd hart!
Ach ja! heb medelij. Haar zoon ook is gestorven
Tot REDDING van zijn volk: zijn dood heeft RECHT her-
[worven.]

Gij die vroom in 't bitter rouwen
Moedig hebt bij 't kruis gestaan...
Blij uw Jesus mocht aanschouwen
Uit het graf weer opgestaan;
Wees haar sterke steun op aarde;
Smeek bij God opdat z'haar kind,
Dat zijn eer en deugd bewaarde
In de glorie wedervind'!.
Genadige Jesus, verleen hem de eeuwige rust. (100 d.)

Druk. De Roover, Wachtebeke

Ziehier een opgepoetste foto van de legendarische "Tuur" Van Mossevelde. Altijd "jonkman" gebleven, hoewel... Hij woonde samen met zijn zuster, "juffrouw Margriet" (zij was inderdaad "schoolmeesteres" op Ramonshoek geweest) in de Stationsstraat. Tuur was meer dan welgesteld. De huidige Molenstraat werd door elke echte Wachtebekaar het "Tuur Van Mosseveldestraatje" genoemd, want quasi alle gelijke huizen die men er nu nog vindt, werden door Tuur, aannemer en kolenhandelaar van beroep, opgetrokken en... verhuurd. Zijn toch nog vrije uren besteedde hij als muzikant in de harmonie "De Eendracht". Daar bromde hij de achtergrondmuziek met zijn "bombardon". Desgevraagd wist Tuur te vertellen dat hij de "mi" langs de onderkant moest "pakken".

(AC)

Een wel zeer omvangrijke groepsfoto van alle jonge moeders en hun kinderen die aangesloten waren bij het werk voor 'Kinderwelzijn' ... en het waren er nogal wat! In de linkerraamopening zien we de plaatselijke initiatiefneemsters opgesteld: links mejuffrouw Rachel Van Pottelberghe (ja, dezelfde 'Eeffra Chel' die wij reeds vernoemden bij de foto in ons nummer 2/2004); als tweede mejuffrouw en latere schepen Marie Teirlinck; in het midden mevrouw Van Damme, toen al weduwe van notaris Van Damme, die voorzitter was. Merkwaardig is toch, dat geen van de drie dames zelf ooit kinderen heeft gehad!

Hoogstwaarschijnlijk dateert de foto uit het voorjaar 1933. Dat maak ik op uit het feit van mijn eigen tante Coralie Creve (4e zittende van links op de eerste rij) haar dochter Cecile (°1929) bij de hand houdt, en haar zoon Lucien (°december 1932) warm ingeduffeld op de arm. Mijn broer Stefaan (°1932 - † 1938) komt ook op de foto voor: onder het rechtse luik van het derde raam van links, op de tweede rij, op de arm van zijn en mijn moeder.

Een goeie stap rechts van mijn moeder en broer komt ook mijn tante Marie Creve haar tweede zoon voorstellen: onze huidige voorzitter Cesar David! (AC)

(Foto: G. Gysel - Moerbeke-Waas)

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

Cesar David <i>(voorzitter)</i>	Azalealaan 4	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 01 62
Guy Hoebeke <i>(vice-voorzitter)</i>	Walderdonk 62	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 05 38
Guy Trangez <i>(schatbewaarder)</i>	Melkerijstraat 42	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 94 51
Luc. De Maesschalck <i>(secretaris)</i>	Marcel Herpelinckstraat 28	9042 Sint-Kruis-Winkel Tel. 09 345 07 23
Wies Creve <i>(hoofdredacteur)</i>	Axelsvaardeken 13	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 03 62
Marleen De Nys	Meersstraat 96	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 05 18
Jacques De Smet	Molenhoek 4	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 08 55
Eddy Van Acker	Geraniumlaan 4	9185 Wachtebeke Tel. 09 345 64 04
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5	9060 Zelzate Tel. 09 345 00 38

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" te Wachtebeke,
exclusief verzendingskosten: 2,50 euro.

Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg "Den Dhust"
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis "De Mey".